د ښوونکي کتاب
د تفسیـــر شریـف
د تدریس لارښود
یوولسم ټولګی

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تألیف لوی ریاست

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د
روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي
کتابونو د تالیف لوی ریاست

د ښوونکي کتاب

د تفسیر د تدریس لارښود

یوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۲ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکوالان:

- سخي جان "احمدزی"
- ګل آقا "شايق"

علمي او مسلکي ايډيټ:

- شير علي همت

د ژبې ايډيټ:

- محمد قدوس زکوخيل

ديني ،سياسي او فرهنګي کميټه:

- محمد آصف کوچی

د څارنې کميټه:

- دکتور اسدالله محقق د تعليمي نصاب، د ښوونکو د روزنې او د ساينس مرکز معين
- دکتور شير علي ظريفي د تعليمي نصاب د پراختيا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستيال عبدالظاهر ګلستاني د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي کتابونو د تاليف لوی رئيس.

طرح او ډيزاين:

- حميد الله غفاری
- محمد مصعب نائل

د چاپ د سمون چارې: محمد کبير حقمل د پوهنې وزارت د نشراتو او اطلاعاتو رئيس

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی یې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پامېریان، نورستانیان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ایماق، هم پشه یان
دا هیواد به تل ځلیږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سینه کې د آسیا به — لکه زړه وي جاویدان
نوم د حق مو دی رهبر — وایو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې د وزیر پیغام

ګرانو استادانو او ښوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختیا او پرمختګ بنسټ جوړوي. تعلیمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکي دي چې د علمي پرمختګ او ټولنې د اړتیاوو له مخې چمتوکیږي. څرګنده ده چې علمي پرمختګ او ټولنیزې اړتیاوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعلیمي نصاب هم د وخت له غوښتنوسره سم علمي او رغنده پراختیا ومومي. البته نه ښایي چې تعلیمي نصاب د سیاسي بدلونونو او د اشخاصو د نظریو او هیلو تابع شي.

د ښوونکی د لارښود دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې بنسټ چمتو اوترتیب شوی دی. د تدریس د نویو میتودونو له مخې فعالیتونه او معلوماتي مواد په کې ورزیات شوي دي چې په ډاډ سره به د زده‌کړې په بهیر کې د زده‌کوونکو د فعال ساتلو لپاره ګټور او اغېزمن وي.

هیله من یم د دې کتاب منځپانګه، چې د فعالې زده‌کړې د میتودونو د کارولو له لارې تالیف او چمتو شوې، ستاسو درنو استادانو د ګټې وړ وګرځي. له فرصت څخه په استفادې د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه غوښتنه کیږي چې د خپلو لوڼو او زامنو په باکیفیته ښوونه او روزنه کې پرله پسې مرسته وکړي څو په دې توګه د پوهنې د نظام موخې او هیلې ترسره شي او ځوان نسل او هېواد ته ښې پایلې او بریاوې ور په برخه کړي.

زموږ ګران استادان او ښوونکي د تعلیمي نصاب په رغنده پلي کولو کې ستره دنده او دروند مسؤلیت لري.

د پوهنې وزارت تل زیار کاږي چې د پوهنې تعلیمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دین له بنسټونو او ارزښتونو، د ټولنې د څرګندو اړتیاوو، ملي ګټو او وطنپالنې له روحیې او د ساینس او تکنالوژۍ له نوو علمي معیارونو سره سم پراختیا ومومي.

ددې سترې ملي موخې د تر لاسه کولو لپاره د هېواد له ټولو علمي شخصیتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده‌کوونکو له میندو او پلرونو څخه هیله لرم چې د خپلو نظریو او رغنده ګټورو وړاندیزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي او د ښوونکي د لارښود دکتابونو په لا ښه تالیف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه، چې ددې کتاب په چمتو کولو او ترتیب کې یې برخه اخیستې او همدارنګه له ملي او نړیوالو درنو موسسو او نورو ملګرو هېوادونو څخه، چې د نوي تعلیمي نصاب په چمتو کولو او تدوین او د درسي او د ښوونکي د لارښود کتابونو په چاپ او وېش کې یې مادي یا معنوي مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم او د لا نورو مرستو هیله یې لرم.

ومن الله التوفیق

فاروق وردګ

د افغانستان د اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليکونه

سرليک .... مخ

په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانيت دلايل ۱

په کائناتو کې د الله جل جلاله دوجود او وحدانيت دلايل ۵

ه قرآن کريم کې د انسان د پيدايښت پړاوونه. ۷

د بنی آدم وقار او درنښت ۱۱

ايت الکرسي د قرآن کريم لوړه څوکه. ۱۴

ځمکه د انسان د ګټې لپاره ۱۸

د الله جل جلاله سره مينه د پيغمبر صلی الله عليه وسلم په پيروۍ کې ده. ۲۲

اسلام بشپړ او هر اړخيز دين دي. ۲۶

لمونځ تل پاتې او نه شليدونکې فريضه ده. ۳۰

د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه ۳۶

روژه او ګټې يې ۴۰

حج د مؤمنانو د نړيوال يو والي څرګندوی ۴۴

د خلکو سره نيکی او ښېګڼه ۴۸

د حلالې روزۍ خوړل او له حرامو ډډه کول ۵۳

د الله جل جلاله په لار کې انفاق(مال لګول) ۵۸

په قرآن کريم کې انساني مساوات (برابروالی) ۶۳

د الله جل جلاله د خاصو بندګانو صفتونه ۶۶

د ټولنې په تهذيب کې د مؤمنانو ونډه ۷۰

په اسلام کې د معيوبو او فقيرو مؤمنانو مرتبه ۷۵

د مؤمنانو يو والي. ۷۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړي لوست

سرلیک: په کائناتو کې د الله جل جلاله د وجود او وحدانیت دلایل

مخ: ۱ـ۴

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د بقرې د سورت(۱۶۴)آیت په ښه شان تلاوت کړي.

۲ـ د درسي کتاب د لومړۍ برخې د ژباړې او تفسیر په هکله د الله تعالی د وحدانیت او الوهیت په دلیلونو معلومات تر لاسه کړي.

۳ـ د ځمکو او اسمانونو پیدایښت او د شپو او ورځو بدلون، په سمندر کې د کښتیو تګ راتګ د تکویني آیتونو له نظره او د ساینس او تکنالوژي علومو له نظره تحلیل او تجزیه کړای شي.

۴ـ د لوست د لومړۍ برخې پیغام دوستانو ته ولوستلی شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په کایناتو کې د الله د وجود او وحدانیت دلایل

په قرآن کریم کې زیات آیتونه په صراحت سره ددې خبرې وضاحت کوي چې دا ټول کائنات د الله تعالی په وجود او وحدانیت او دده په عظمت او قدرت او دا چې یوازې دده عبادت او بندګي وشي او باید یوازې دغه ذات د کائناتو واکمن او حاکم وګڼل شي. د بېلګې په توګه په لاندې توګه بیانیږي: ځمکه او آسمانونه او په هغو کې مخلوقات او ټول کائنات صرف د لوبو او ساعت تیرۍ لپاره نه دي پیدا کړای شوي، بلکې دا کار د لوړ حکمت په اساس سرته رسیدلی دی، لکه چې الله جل جلاله فرمایي: "رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذا بَاطِلاً" یعنې ای زموږه ربه! تا دا هر څه عبث او بابیزه نه دي پیدا کړي. او بل ځای الله جل جلاله فرمایي "وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ" یعنې موږ آسمان او ځمکه او هغه څه چې د آسمان او ځمکې په منځ کې دي د لوبو په توګه نه دي پیدا کړي. یا د الله جل جلاله دا وینا:" أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ " نو آیا تاسې دا انګیرلې ده چې موږ تاسې همداسې عبث او بې فائدې پیدا کړي یاست او تاسې به بیرته زموږ لوري ته راستانه نه شئ.

هو! الله جل جلاله دا ټول کائنات د حق او د الله تعالی د وحدانیت پیژندنې پر بنسټ پیدا کړي دي او یوازې د خپل ذاتي حق په اساس ورباندې حکومت کوي او یوازې همدا پیداکوونکي په کائناتو کې د حکمرانۍ حق لري، لکه چې الله جل جلاله فرمایي "قُلْ إِنَّ الأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ" یعني ورته ووایه چې ټول (سیاسي) امر او حکم د یوه الله جل جلاله دی، بل ځای الله جل جلاله فرمایي "إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ" یعني الله جل جلاله مطلق حاکم دی، پوره واکمن دی، څه یې چې خوښه وي حکم کوي. او یو شاعر هم وایي:

برگ سبز درختان از نظر هوشیار — هر ورقش دفتریست معرفت کردگار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الله تعالی وجود او یووالی په مختلفو لاملونو ثابت دی. یعنی الله یو دی ځکه په مخلوقاتو کې یې مثل او سیال نشته او نه څوک ورسره برابریدلای شی نو باید یو ورته ووایو.
همدارنګه الله یو دی دعبادت په حقدارۍ کې یعنی له ده څخه پرته بل څوک د عبادت حقدار نشته.الله یو او واحد دی په ازلي او ابدی کیدلو سره یعنی الله هغه وخت هم موجود ؤ چې کله هیڅ شی موجود نه ؤ اوهغه وخت به هم وي چې کله هیڅ شی موجود پاتې نه شی، نو ددې حقدار دی چې واحد ورته وویل شي.
همدارنګه الله یو دی یعنی هیڅ تقسیم او تجزیه نه قبلوي، له اندامونو پاک دی. لنډه دا چې د الله په حقیقي کیدلو باندې تکویني علامې او دلیلونه شتون لري چې په هغې باندې هر سړی پوهیږي هغه دا چې د ځمکې او آسمان پیدا کول، د شپې او ورځې بدلیدل رابدلیدل د هغه د بشپړ قدرت او توحید روښانه دلیلونه دي او په دغه کارکې بله هستي هیڅ ډول برخه نه لري.
همدارنګه د اوبو په سر د کښتیو تلل را تلل د الله د قدرت یوه بله نښه ده.
یعنی اوبه داسې یو بهیدونکی جوهر دی چې سره له نرمۍ او بهیدلو ددې د پاسه په لکونو منه کښتۍ چې په کې په خروارونو څیزونه هم بار وي تر لرې لرې هیوادونو پورې ځي راځي. اوبیا ددې کښتیو د تللو لپاره د هواګانو لګیدل او بیا د الله په قدرت د هواګانو مخه بدلول دا ټول ددې خبرې دلیل دی چې ددې شیانو پیدا کوونکی او چلوونکی یو لوی عالم او حکمت والا ذات دی.
همدارنګه د آسمان څخه اوبه ښاځکي ښاځکي را تویول چې چا ته نقصان ونه رسوي، که چیرې دا اوبه د سیلاب په شان را نازلیدلای، نو انسانان، څاروي او نور سامانونه به نه وو پاتې شوي، بیا د اوریدلو نه وروسته دا اوبه په ځمکه باندې محفوظ ساتل د انسان د وس خبره نده. که چیرې دا ویل شوي وای چې هر سړی دې د خپل ځان لپاره د ضرورت وړ اوبه جمع او ذخیره کړي نو د ساتلو لپاره به یې څه انتظام کاوه اوکه یې انتظام کړی وای نو له خرابیدو څخه به یې څرنګه بچ ساتلې ؟ الله دا ټول انتظامونه په خپله کړي دي.
نو ځکه الله پاک فرمایي :(فَأَسْكَنَّاهُ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّا عَلَى ذَهَابٍ بِهِ لَقَادِرُونَ). یعنی مونږ اوبه په ځمکه کې حصارې کړې او یقیناً زمونږ دا قدرت هم شته چې د باران اوبه وبهوو او ختمې یې کړو.
خو الله د ځمکې د اوسیدنکو انسانانو او حیواناتو لپاره اوبه چیرته د حوضونو په بڼه کې جمع کړې او چیرته یې د غرونو د خورو شوو رګونو په ذریعه دځمکې داخل ته رسولې اوبیا یې په ټوله ځمکه کې یو داسې انتظام کړی چې کوم سړی یې چیرته غواړي نو ځمکه را کني او اوبه راوباسي. او ددې اوبو یوه لویه ذخیره یې د واورو په شکل په غرونو باندې واچوله چې د خرابیدونه هم محفوظ ده هغه په آرام آرام سره ویلې کیږي او د ځمکې د ننه د قدرتي پیپونو په ذریعه ټولې دنیا ته رسیږي.
همدارنګه د آسمان په دومره وسیع او اوچت او بې له ستنې پیداکولو کې او د ځمکې په دومره پراخ او مظبوط جوړولو کې اوله ځمکې څخه د اوبو په را ایستلو او راپورته کولو او بهولوکې او د شپې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځې په بدلولو، لنډلو او اوږدولو کې او بيا د باران د اوبو سره د ځمکې په مخ د ډول ډول نباتاتو او ګياوو په را زرغونولو کي څو مخلوقات ورځنې ګټه واخلي او خپل ژوند پرې هوسا تير کړي اوهمدارنګه د اسمان او ځمکې ترمنځ د وريځو په درولو کې په دې ټولو او نورو شيانو کې د الله تعالى د وجود او وحدانيت او دده په قدرت او حکمت او رحمت باندې هغه چالره لوى لوى دلايل او شواهد شته چې د عقل او فکر خاوندان وي.

د لوست د تدريس لارې: د سيالۍ له لارې، تشريحي، پوښتنې او ځوابونه.

د لوست مرستندويه توکي: کتاب، تخته، تباشير، تخته پاک...

وخت	فعاليتونه
۵دقيقې	ښاغلي ښوونکی ټولګي ته د د اخليدو پر مهال تل پاتې تحفه چې عبارت له « السلام عليکم ورحمة الله وبرکاته » څخه ده زده کوونکو ته وړاندې کړي، بيا په الله جل جلاله له ثناء او په پيغمبر صلى الله عليه وسلم له درود ويلو وروسته د هر يوه زده کوونکي سره د زړه له کومې روغبړ وکړي او د نوي تعليمی کا ل په رارسيدلو سره زده کوونکو ته د لسم ټولګي څخه يوولسم ټولګي ته د برياليتوب مبارکي وايي.
۲۵ دقيقې	ښاغلي ښوونکی لومړی خپل نوم او تخلص په تخته ليکي چې زده کوونکي يې وپيژني او بيا له زده کوونکو څخه غوښتنه کوي چې هر يو په خپل وار خپل ځان ور وپيژني. ښاغلي ښوونکی دې دلسم ټولګي د تفسير شريف په لوستونو يو ځغلنده نظر اچوي او د يوولسم ټولګي د تفسير شريف فهرست په لنډ ډول زده کوونکو ته وړاندې کوي. ښاغلی ښوونکی د أعوذ بالله من شيطان الرجيم او بسم الله الرحمن الرحيم په لوستلو سره د البقرې سورت (۱۶۴)آيت په ښکلي او لوړ اواز د تجويد په پام کې نيولو سره تلاوت کوي وروسته له دريوتنو زده کوونکو څخه غواړي چې په خپل وار نوموړی آيت تلاوت کړي.
۵دقيقې	**د لوست لنډيز**: د بقرې سورت (۲۸۶) آيتونه لري او په مدينه منوره کې نازل شوی دی د نزول شميره يې (۸۷) او مصحفي شميره يې دوهمه ده. هغه څه چې له دې (۱۶۴) مبارک آيت څخه په لاس راځي هغه دا چې الله جل جلاله پوره قدرت لري، په عامه توګه د کائناتو پيدايښت او د دوی لوري ته د خلکو پام را

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرځول دي، په خاص ډول د اوو اسمانونو او د ځمکو د پيدايښت او د هغو شيانو په هکله چې د اسمانونو او ځمکې په فضا او محيط کې شتون لري چې نن ساينس ثابته کړې ده. او همدارنګه د شپو او ورځو چټک بدلون او هغه حکمتونه چې د تاريخ او وختونو د تشخيص په نتيجه کې د شپې او ورځې په اړولو او را اړولو کې منځ ته راځي، او په سمندرونو کې د بېړيو ليدل چې د الله جل جلاله په حکم په حرکت کې دي او مسافر ور څخه د ستورو په مرسته د خپلو سفرونو تګ لوري تعينوي او له دغې لارې خلکو ته ډيرې ګټې رسيږي لکه له يو هيواد څخه بل هيواد ته د سودا ګرۍ توکو وړل راوړل او د ماهيانو ښکار کول چې خورا انرژي لرونکي او پروټين لرونکې خواړه دي په دې ټولو کې د الله جل جلاله پر وجود او يوالي باندې ښکاره او څرګند دلايل او د هغه د قدرت نښې او نښانې شتون لري.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهم لوست: دوهمه برخه

سرلیک: په کائناتو کې د الله جل جلاله دوجود او وحدانیت دلایل

مخ: ۵ـ ۶

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ دبقرې د مبارک سورت (۱۸۶)آیت په غور سره تلاوت کړي.

۲ـ د مبارک آیت د دویمې برخې د لفظي او تفسیري مفاهیمو سره آشنایي حاصل کړي.

۳ـ په ژوندانه کې د لوست د ګټو او زده کړو څخه ګټه واخلي او نوروته هم د خدمت مصدر وګرځي.

دځینو کلمو معناوې:

دابة: د ځمکې په سر ګرځېدونکي شي ته وایي.

یعقلون: پوهیږي یعني محسوس او معقول څیزونه د عقل په وجه پیژني.

د تدریس لارې:

پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز.....

د لوست مرستندویه توکي: لکه کتاب، کتابچه، پوسټرې او داسې نور...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د السلام علیکم ورحمة الله وبرکاته له وړاندې کولو څخه وروسته زده کوونکو سره روغبړ کوي او بیا یې کورنۍ دنده ګوري او بیا به یو زده کوونکي د اعوذ بالله من الشیطان الرجیم او بسم الله الرحمن الرحیم د لوستلو څخه وروسته د بقرې سورت (۱۶۴)آیت تلاوت کوي، بیابه د لوست لومړۍ برخه چې د نړۍ د په کائناتو کې د خدای د قدرت او وجود او وحدانیت نښې نښانې شتون لري په ترتیب سره د اسمانونو او ځمکو پیدایښت او د شپو او ورځو بدلون او په بحر کې د کښتیو روانېدل او داسې نورې دقدرت نښې د زده کوونکو څخه پوښتي. بیابه له څو تنو شاګردانو څخه پوښتنه کوي او د یقین حاصلولو نه وروسته د آیت « وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ... » تر وروستنی برخې پورې ترجمه او تفسیر کوي او زده کوونکي به په هره برخه کې خپل نظریات وړاندې کوي او د زده کوونکو پوښتنو ته به قناعت ببښونکي ځوابونه وایي.
۲۵دقیقې	ښاغلي ښوونکي واړه سرلیکونه په تخته لیکي او په ضمن کې د مبارک آیت د مفهوم په تشریح کولو کې زده کوونکي له ځان سره شریک کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

	او د اوبو په باره کې چې اوبه د ژوند مهم عنصر دی او د اسمان څخه د باران په بڼه ښکته راځي د ځمکې د ژوندي ساتلو لپاره يعني چې د کرنې لپاره مناسبه شي او فصلونو، ونو، ميوه لرونکو ونو او همدارنګه د بڼ رنګ رنګ ګلانو ته وده ورکوي او کله د سحر باد هغه باراني وريځې چې د اسمان او ځمکې تر مينځ دي د الله جل جلاله په رضا او ارادې سره په حرکت کې راولي او دغه وريځې اړوي را اړوي، همدارنګه د لوست په موضوعاتو کښې بايد د بصيرت او عقل خاوندان فکر او سوچ وکړي او د ټولګيوالو سره اوږدې خبرې پرې وکړي. ښاغلی ښوونکی به زده کوونکي په څو ډلو ويشي او هره ډله به د الله جل جلاله د پيدايښت او د هغه قدرت د څرګندولو په هکله يو د بل سره بحث او خبرې وکړي او بيا به د هرې ډلې استازی د ټولګي په مخکې د خپل فعاليت پايله شفاهی بيان کړي.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی دې د درسی کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم لوست

عنوان: په قران کریم کې د انسان د پیدایښت پړاوونه.

مخ: ۱۰ـ ۱۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د سورت المؤمنون ۱۲ـ۱۴شمیره مبارك آیتونه تلاوت، ترجمه او تفسیر کړای شي.

۲ـ د الله جل جلاله د قدرت لويي نښې د انسانانو د پیدایښت له پیل څخه مشاهده کړای شي.

۳ـ د قرآن کریم علمي اعجاز د انسانانو د پیدایښت د مراحلو په اړوند زده کړي.

۴ـ د انسان د پیدایښت پرمختګ د قرآن کریم، طبي علم او بیولوژی او په عضلي سلولونو باندې د هډوکو د سلولونو د مخکې والی له مخې مقایسه کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په قرآن کریم کې د انسان د پیدایښت پړاوونه

دا چې الله فرمايي چې مونږ انسان د ختې دخاصو اجزاوو څخه جوړ کړ....

یعنی الله د ځمکې دخاورې خاصې اجزاوې را ټولې کړې او انسان (آدم علیه السلام) یې ورځنې جوړ کړ. نوهرکله چې د انسان د پیدایښت ابتدا د آدم علیه السلام نه ده، نو ځکه یې د ابتدیي پیدایښت نسبت خاورو ته وکړ بیا د یو انسان نطفه د بل انسان د پیدایښت سبب شو.

جمهورو مفسرینو لیکلي چې د (سُلَالَةٍ مِّن طِينٍ) څخه هم د انسان نطفه مراد ده ځکه نطفه دخوراك نه پیداکیږي او د انسان خوراك له خاورو جوړیږي.

په ذکرشوو آیتونو کې د انسان د پیدایښت اوه دورې او مرحلې ذکر شوې دي : سلاله، نطفه، علقه، مضغه، عظام، په هډوکو غوښه راتلل او بالآخره مکمل پیدایښت یعنی روح پکې اچول.

اوکه په دې اووه مرحلوکې د قرآنکریم بلاغت ته وګورو په ډیره عجیبه توګه یې بیان کړې یعنی په ځینو مرحلوکې د یوې مرحلې نه بلې ته بدلون د « ثُمّ » په لفظ سره ورځنې تعبیر شوی چې « ثُمّ » په څه وخت تیریدو باندې دلالت کوي. او د ځنو مرحلو په بدلون کې د « فاء » په حرف سره ورځنې تعبیر شوی دی چې هغه په بلا تأخیر دلالت کوي. یا په بله وینا په کومو صورتونو کې چې د انسان په عقل او قیاس سره ډېر وخت اخستلو کار وه هلته یې ورته د ثمّ په لفظ سره اشاره وکړه او کوم ځای چې د عام انساني قیاس له مخې زیات وخت نه نیسي هلته یي د فاء په حرف سره تعبیر وکړ، په دې کې اشاره ده چې په دې توګه د هغه حدیث په وجه شبهه نه شي راتلای په کوم کې یې چې فرمایلي چې د هر دور نه بل دور ته په بدلیدوکې څلویښت څلویښت ورځې لګي، ځکه دا د الله تعالی دکامل قدرت کار دی کوم چې د انساني قیاس تابع نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د انسان د پیداکیدو آخري پړاو یعنی په ده کې روح او ژوند پیداکول: قرآن په دې هکله یو ځانګړی اسلوب فرمایي (ثُمَّ أَنشَأْنَاهُ خَلْقًا آخَرَ) یعنی بیا مونږ ده ته په یوه ځانګړې بڼه بل شان پیدایښت ورکړ یعنی لومړنی شپږ مرحلې د عالَم د عناصرو او مادیاتو د انقلاب سره اړینې وې او اووم پړاو د بل عالم الارواح سره اړیکې لري نو ځکه یې په خلقاً آخر سره تعبیر ورځنې وکړ.

هدف داچې د ټولو شیانو حقیقي پیداکوونکی الله تعالی دی بل هیڅوک یو ادنی شی هم نه شي پیداکولی. امام رازي رحمه الله وایي : چې بیا له شپږو مرحلو څخه وروسته الله انسان په داسې بڼه بدل کړ چې د اول پیدایښت سره یې توپیر درلود مثلا مخکې جماد ؤ اما اوس د انسان په بڼه رامنځ ته شو، بې ژبې ؤ اوس خبرې کوونکی شو، نه اوریدونکی ؤ اوس اوریدونکی شو، نالیدونکی ؤ اوس لیدونکی شو.

اوس یې په هریوه غړي کې حیرانوونکي حکمتونه په داسې توګه ځای په ځای کړي دي چې د بیان اوستایلو څخه یې خلک بې وسه دي.

سید قطب په فی ظلال القرآن کې ددې آیتونو په هکله لیکلي چې قرآن انسان ته حرمت اوکرامت ورکړی او وایي چې د الله له لوري د روح پوکی په انسان کې شوی دی، حال دا چې اصل پیدایښت یې د خاورو له نچوړ څخه شوی او بیا الله داسې ځانګړتیاوې وربه برخه کړې دي چې د هغو په رڼاکې انسان مکرم مخلوق دی اود حیوان سره یې په ټولیزه توګه فرق کیږي.

اما بیا وروسته د هر وګړي پیدایښت د الله د قانون او طریقې سره سم د یوڅاڅکي اوبو څخه چې د انسان د ملا څخه په ټوپ راوځي اود ښځې په رحم کې ځای نیسي، په ښایسته شکل کې رامنځ ته کیږي او دا رحم دخاصره لګن د هډوکو په منځ کې ځای په ځای شوی چې د ټولو جسمي فشارونو او ځپو اوحرکتونو څخه چې د ملا او خیټې سره تصادف کوي محفوظ او خوندي دی.

د ځینو کلمو معناوې:

۱ـ وَلَقَدْ: په تحقیق سره، پرته له شکه

۲ـ خَلَقْنا: موږ پیدا کړه

۳ـ طِيْن: ختې

۴ـ فَکَسَوْناَ: نو ور وامو غوسته

۵ـ اَلْعِظَامَ: هډوکي

۶ـ لَحْماً: غوښه

د تدریس لارې:

خبرې اترې، تشریحي، ډله ییز، پوښتنې او ځوابونه

د تد ریس مرستندویه توکی: کتاب، قلم، کتابچه، پوسترې، وغیره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو سره له سلام کولو، روغبړ، حاضري اخیستلو او د ټولګي د نظم برابرولو وروسته له یو تن زده کوونکي څخه غواړي تر څو په ژوند کې د اوبو د ارزښت په اړوند خپله لیکلې مقاله ولولي سخت او مشکل ځایونه یې د زده کوونکو پر ګډون حلوي بیا دی د تېر لوست په اړوند د څو لنډو پوښتنو په کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي بیا د نوي لوست سرلیک په غټ خط د ټولګي پر تخته لیکي او له یوتن زده کوونکي څخه غواړي چې له تېر لوست سره د نوي لوست اړیکه بیان کړي او په هره مرحله کې له زده کوونکو سره مرسته کوي او مطلب ته په رسیدلو ورسره لازم کوښښونه په لار اچوي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د المؤمنون سورت ۱۲ -۱۳او ۱۴نمبر مبارک آیتونه په خپل وار سره په دریو تنو زده کوونکو لولي د لوستلو پر مهال تجویدي غلطي ورسره اصلاح کوي، بیا د لوست مهمې کلمې په تخته لیکي له تفسیر او ژباړې څخه په استفادې د آیتونو او مطالبو د مطابقت په اړه په مختلفو مراحلو کې د انسان د پیدایښت او د الله جل جلاله د قدرت او لویي او یووالي په اړوند د نوي طب او بیولوژی د څرګندونو سره له زده کوونکو سره مباحثه کوي او د هرې نقطې له نظره د زده کوونکو پوښتنو ته ځواب ورکوي او زیاتره د انسان د عیني او فزیکي پېژندنې چې نننـي طب او بیولوژیکي علومو د پوسټرو او طبي اسکلټونو او د برقي ازمېښتونو اولابراتوارونوو له لارې د قرآن کریم د آیتونو په تأیید کې څرګندونې کوي او تر څېړنې لاندې یې نیسي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکی په اووه(۷) ډلو ویشي او د سورت مؤمنین ۱۲ــ ۱۳او۱۴ شمیرې آیتونو مطابق هرې ډلې ته موضوع ورکوي چې د موضوع په اړوند یوه ډله د بلې ډلې سره نظریات شریک کړي او د هغوی د نظریاتو لنډیز ولیکي او د فعالیت په اخیر کې یې ولولي لومړی ډله د انسان د پیدایښت باره کې چې له خټې څخه پیداشوی،دوهمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې له(نطفې)څخه مینځ ته راغلی، دریمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې د(علقه) وینې له ټوټې څخه پیداشوی دی، څلورمه ډله د انسان د پیدایښت په باره کې چې (مضغه) چې د غوښې د ټوټې څخه پیداشوی، پنځمه ډله د انسان د شکل په باره کې چې له هډوکي څخه مینځ ته راغلی، شپږمه ډله د انسان د نمو کولو او د هډوکو تنظیم کول له غوښې سره او اوومه ډله د انسان د صورت جوړول په پوره شکل سره بیا په هغې کې روح اچولو په باره کې بحث او خبرې وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵دقیقې	**د لوست لنډیز:** د مؤمنون سورت (۱۱۸)آیتونه لري او په مکه مکرمه کې نازل شوی دی، د نزول شمیره ئې(۷۴)ده او د انبیاء سورت څخه وروسته نازل شوی د مؤمنون سورت ۱۲ـ ۱۳او ۱۴آیتونه د قرآن کریم د لفظي، علمي، او توحیدي اعجاز په برخه کې تر ټولو ښه دلایل دي چې په مجموعي ډول په حقیقي صانع او محمدي رسالت او د قرآن پر حقانیت او د اسلام په تکویني او تشریعي نظام ښه دلالت کوي او هغه څه چې مونږ یې د چاپي، تصویري او صوتي رسنیو څخه په ژوندۍ بڼه اورو، قرآن کریم او نني طب ثابت کړي دي چې قرآن کریم له نن څخه پنځلس پیړۍ پخوا د ا نسان په وجود او نړۍ کې د الله جل جلاله د قدرت روښانه نښې په عربي فصیحه او بلیغه ژبه باندې بیان کړ ې دي او مونږ ته یې اسلامي عقیده او ځیني پیغامونه رابښلي او اسلام پال لوري ته زمونږ همیشني پام را اړوي.
۱۰دقیقې	**ارزونه:** ښاغلی ښوونکی د لوست د متن نه په ګټې اخیستلو سره د زده کوونکو ارزونه کوي ترڅو مطمئن شي چې زده کوونکو لوست زده کړی او د لوست اهمیت یې لاسته راوړی دی که نه؟
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکوته د درسي کتاب د هدایت مطابق کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورم لوست

سر لیک: د بنی ادم وقار او درنښت

مخ: ۱۶ـ ۲۰

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د اسراء سورت (۷۰)آیت له موضوعي او تحلیلي مفهوم سره آشنا شي.

۲ـ په خپل ژوند کې د انساني کرامت او د ټولنې د وګړو احترام وکړشي.

۳ـ د ا نسان استعداد او ظاهري څیره چې الله جل جلاله ور ښنلې ده د قرآني آیتونو په رڼا کې وپېژني.

۴ـ د انسانانو د غوره والي پیغام په ټولو مخلوقاتو باندې بیان کړی شي.

د تدریس لارې:

مباحثوي یعني د خبرو اترو له لارې، تشریحي معلومات وړاندې کړي.؟

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د بني آدم وقار او درنښت

دلوست په آخرني آیت کې په اکثرو مخلوقاتو باندې د آدم د اولادې غوره والی ذکر دی. په دې هکله دوه خبرې د غور قابل دي. اول داچې دا غوره والی په کومو صفتونو اوکومو وجوهوسره دی؟ دویم داچې په اکثرو مخلوقاتو د فضیلت او غوره والي څخه څه مراد دی؟ د اولې خبرې بیان دادی چې الله تعالی بني آدم ته په مختلفو حیثیتونو سره داسې ځانګړتیاوې ورکړې دي کوم چې په نورو مخلوقاتو کې نشته. مثلا د صورت ښایست، د بدن اعتدال، د مزاج اعتدال، د قد اوقامت اعتدال کوم چې انسان ته ورکړی شوي دي بل چا ته نه دي ورکړی شوي. په دې برسیره په عقل اوشعور کې انسان ته خاص امتیاز ورکړی شوی چې ددې په ذریعه دی د ټولو سفلی اوعلیا کایناتو نه خپل کار اخستی شي. او تر خپل اختیار لاندې یې راوستلی شي. یاپه بله وینا دا چې انسان د دین ذمه واري منلی ده نو الله ټول شیان ده ته مسخر کړي او دده په خدمت لګیا دي.

دخبرو اترو او افهام او تفهیم کومه ملکه چې انسان ته ورکړی شوې ده هغه بل چا ته نه ده ورکړی شوې، د اشارو په ذریعه دخپل زړه خبره نورو ته ښودل، دخط اوکتابت په واسطه د خپل زړه خبره نورو ته رسول، دا ټول انساني امتیازات دي.

ځینې علمأ وایي چې د لاسونو دګوتو په ذریعه خوراك هم د انسان خاص صفت دی نور ټول حیوانات خوراك د خپلو خولو په واسطه کوي.

د عقل اوشعور په اعتبار سره د مخلوقاتو تقسیم داسې دی چې په عامو ځناورانوکې شهوات اوخواهشات شته خو عقل اوشعور پکې نشته. په فرشتوکې عقل اوشعور شته، شهوات اوخواهشات پکې نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په انسان کې دا دواړه ځيزونه جمع شوي يعنی هم عقل اوشعور لري اوهم شهوات او خواهشات.
نوهرکله که انساني شهوات او خواهشات په عقل سره مغلوب کړي او د الله د نا خوښو شيانو څخه ځان بچ کړي نو دده مقام د ډيرو فرښتو نه هم اوچت دی.
دويمه خبره داده چې د آدم د اولادې فضيلت په اکثرو مخلوقاتوڅه معنا لري؟ په دې هکله خو هيڅا ته د اختلاف ځای نشته چې د دنيا په ټولو مخلوقاتوعلوي اوسفلوي او ټولو ځناورو باندې د آدم عليه السلام اولاد ته فضيلت حاصل دی. دغه شان پيريان چې په عقل او شعورکې د انسان په شان دي په دوی هم د انسان غوره والی د ټولو په نزد مسلم دی.
اوس يواځې د فرښتو مسأله ده چې په انسان او فرښتوکې کوم افضل دي؟ په دې هکله تحقيقي خبره داده چې په انسانانو کې عام مؤمنان صالحان لکه اولياءالله دوی د عامو فرښتونه غوره دي مګر خواص د ملايکو لکه جبرائيل او ميکائيل او داسې نورې دوی د عامو صالحانو نه افضل دي اوخواص د مؤمنانو لکه انبياء عليهم السلام دوی د خواصو ملايکو نه هم افضل دي.
دحنفيانو رأيه داده چې بشري رسولان پر (ملکي رسولانو) افضل دي. (اوملکي رسولان) پرنورو ټولو فرښتو او انسانانو د (بشری رسولانو) په استثناء افضل دي. اوعامو پرښتو ته په عاموانسانانو افضليت حاصل دی.
اوهرچې کافران او فاجران انسانان دي دوی دځناورونه هم ټيټ دي.(أُوْلَـئِكَ كَالأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ) . يعنی دوی خو دځناورو په څير دي بلکې ددوی نه هم ډير ګمراه اولار ورکي دي.
الله د انسانانو پلار آدم عليه السلام د ملايکو مسجود وګرځاوه او ددوی آخري رسول حضرت محمد ﷺ يې د ټولو مخلوقاتو سردار او بادار غوره کړ. غرض دا چې انساني نوعې ته يې له ډيرو حيثيتونو عزت، لويي اوعظمت او پرخپلو ډيرو مخلوقاتو فضيلت وربښلی دی .

دځينو کلماتو معناوې:

كَرَّمْنَاَ:موږ عزت وربښلي دی

وَفَضَّلْنَاَ: موږ غوره والی ورکړی دی.

د لوست مرستندويه توکی:کتاب،قلم، تخته، تخته پاک...

وخت	فعاليتونه
۵دقيقې	ښاغلی ښوونکی ټولګي ته د داخليدلو په وخت کې په ټولګيوالو سلام اچوي او د زړه لـه کـومې ورسره روغبړ کوي بيا حاضري اخلي او د زده کوونکو څخه د کورنی دندې پوښتنه کوي بيـا د بېلګې په ډول د يوه زده کوونکي مقاله د زده کوونکو د هڅونې په خاطر وړاندې کوي. ښاغلی ښوونکی د تير لوست څخه په لنډو پوښتنو سره د زده کوونکو ارزونه کوي بيا بـه د نوي لوست تړاو د تير لوست سره زده کوونکو ته وړاندې کوي. ښاغلی ښوونکی د اسراء سورت (۷۰) شميره آيت د يوه زده کوونکي په واسطه تـلاوت

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵دقیقې	کوي او زده کوونکوته وخت ورکوي چې د انسانانو د موقف او مرتبې په اړوند دوه نفري ګروپونه یو د بل سره خبرې اترې وکړي. ښاغلی ښوونکی د لوست محوري موضوع ګانې په تخته لیکي او له دوه نفرو زده کوونکو څخه غواړي چې د لوست د موضوعاتو او د انسان د کرامت او مرتبې په اړوند نتیجه او نچوړ خپلو ټولګیوالوته وړاندې کړي. ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه غواړي چې دوه نفره په خپله خوښه د انسان پیژندنې او د لوست د موضوع په اړوند معلومات وړاندې کړي او ښاغلی ښوونکی په هره مرحله کې زده کوونکي د لوست د موضوع په اړوند تشویق کوي. ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو نه غواړي چې دوه کسیز ګروپونه د انسانانو د روزۍ او خواراکې په هکله د بحرونو او د هغوی د ګټو په باره کې یو د بل سره خبرې اترې وکړي او د خبرو اترو په پای کې یو تن ټولګیوالوته نتیجه بیانوي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د اسراء سورت د قرآن کریم په (۱۵)پاره کې (۱۱۱)آیتونه لري او په مکه مکرمه کې نازل شوی دی د نزول شمیره یې (۵۰) او مصحفي شمیره یې (۱۷)ده. او د بني اسرائیل په نوم هم یاد شوی دی. د لوست په مبارکو آیتونو کې الله جل جلاله د انسانیت لوړ مقام او ا لهي نازونې بیان کړې دي او په دې هکله ښوونې لري د سیرت او صورت په اړه چې الله جل جلاله انسان ته کومې ځانګړتیاوې او عزت ورکړی او بې شماره د وچې او سمندر نعمتونه یې په واک کې ورکړي دي څو انساني اړتیاوې لکه خواړه، انرژي، طبعي ډکې زیرمې یې چې په نړۍ کې پیداکړې دا ټول د انسان د ژوند د دوام او بهبود لپاره دي چې پر انسان یې شکر او منته واجب ده او په هره ساه اخیستلو سره شکر لازم دي ځکه چې ساه اخیستل له یوه لوري د ژوند د اوږدیدلو له بله پلوه د انسان د خوښۍ لامل کیږي او له بله طرفه انسان چې یو میتافزیکي او ما وراء الطبعي مخلوق دی له عالم سماوي او ملکوتي او روحي سره دوه اړخیزه اړیکې لري په انسان کې کیمیاوي جوهر روح دی چې د الله جل جلاله تر ټولو ستره لورینه ده چې دې همدې نعمتونو له امله په اخلاص سره د الله جل جلاله عبادت او شکر واجب دی.
۱۰دقیقې	**د لوست ارزونه**: ښاغلی ښوونکی په کتاب کې د ذکر شوو سوالونو څخه په ګټې اخیستلو زده کوونکو ارزونه کوي.
	کورنۍ دنده: ښوونکی د درسي کتاب نه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست:

سرلیک: **ایت الکرسي د قران کریم لوړه څوکه**.

مخ:۲۱-۲۶

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱- قرآن کریم عظمت او د عروج نقطه وپیژني؟

۲- له آیت الکرسي څخه د الله جل جلاله وحدانیت، قیومیت، مالکیت، پیژندل کیږي زده کوونکي دې زده کړي او نورو ته دې وښايي.

۳- د آیت الکرسي لوستل د هر لمانځه څخه وروسته په خپل ژوند کې د ځان عادت جوړ کړي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

آیة الکرسي د قرآن لوړه څوکه

دا په قرآنکریم کې تر ټولونه د ډیر شان او د بدبې نه ډک آیت دی، په احادیثوکې ددې ډیر فضیلتونه راغلي دي. اونبی کریم ﷺ دې آیت ته د ټولو نه غوره آیت ویلی دی. او أبی ابن کعب ؓ چې د نبی کریم ﷺ د پوښتنې په ځواب کې دیته عظیم الشأن آیت ویلی دی، هغه ته رسول الله ﷺ د علم مبارکي ورکړې ده.

اوپه بل حدیث کې ورته سردار دآیتونو ویل شوی دی. اوپه حدیث کې راځي څوک چې د هر فرض لمونځ نه وروسته دغه آیت ولولي نوجنت ته به دده د داخلیدو ترمنځ مرګ پرده وي یعنی د مرګ نه وروسته به فوراً جنت ته ځي. او چې آیت الکرسی په کوم کورکې ولوستل شي د هغه کور نه شیطان وځي.

په دې آیت کې د الله جل جلاله شته والی اود هغه د ذات اوصفاتو بیان په ډیر عجیب اونا اشنا توګه شوی دی، په دې کې د الله تعالی شته والی او د هغه همیشه ژوندون، لیدونکی اوریدونکی کیدل، خبرې کوونکی په خپل وجود سره همیشه موجود کیدونکی، تل ترتله موجود، د ټولوکایناتو نوی پیداکوونکی، د تغیر اوتبدیل د اثراتو نه قبلوونکی، د ټولو موجوداتو مالك کیدونکی او د لوئي خاوند دی.

دده په وړاندې څوک دده له اجازې پرته خبرې هم نه شی کولای د داسې کامل قدرت مالك دی چې د ټولو مخلوقاتو اوکایناتو په پیداکولو، د هغو په ساتلو او په محکم انتظام کولو هغه نه ستړی کیږي او نه کمزوري او نه سستي پرې راځي، د داسې لوی او محیط علم مالك دی چې ښکاره او پټ ځیزونه ذره اوقطره ترې بهر نه دي.

په دې آیت کې لس جملې دي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوله جمله : « اللّهُ لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ » ده په دې کې د الله ذاتي نوم دی معنايي دا ده : هغه ذات چې ټول کمالات پکې جمع دي اود ټولو نقصانونو څخه پاک دی اوپه« لاَ إِلَـهَ إِلاَّ هُوَ » کې ددغه ذات بيان دی چې ددغه ذات نه پرته بل د عبادت لايق هيڅوک نشته.

دويمه جمله : « الْحَيُّ الْقَيُّومُ » : د حی معنا ده په عربی کې ژوندی. يعنی الله تل ترتله ژوند دی اومرګ نه پرې راځي . د قيّوم لفظ د قيام نه اخستل شوی د قيام معنی ده ودريدل. قيّومْ او قيّامْ د مبالغې صيغې دي معنايی دا ده : هغه ذات چې پخپله هم قايم دی اونور هم قايم ساتي او سنبالوي يی. قيوم د الله تعالی ځانګړی صفت دی، انسان ته قيوم ويل روا نه دي. کوم سړی چې د عبدالقيوم په ځای يوازې قيوم وايي ګنهګاريږي. او دا دواړه اسمونه «الحی القيوم » ډېرو علماوو په نزد اسم اعظم دی . او حضرت علی کرم الله وجهه وايي چې د بدر په غزاکې ما نبی کريم ﷺ وليده چې په سجده پروت ؤ او ياحیّ يا قيّوم ياحیّ ياقيّوم يی ويل .

دريمه جمله : « لاَ تَأْخُذُهُ سِنَةٌ وَلاَ نَوْمٌ » ده د « سِنَةٌ » لفظ د سين په زير سره پرکالۍ ته وايی او« نَومْ » پوره خوب يعنی ويده کيدو ته ويل کيږي ، د ټولې جملې مطلب دا شو چې په الله جل جلاله باندې خوب او پرکالي هيڅکله نشي راتلای.

څلورمه جمله :« لَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الأَرْضِ » ده په دې کې د « لَهُ » لام دملکيت په معنی راغلی نومعنا يی دا شوه چې ټول ځيزونه کوم چې په اسمانونو او ځمکه کې دي دا ټول د الله تعالی ملکيت دی دهغه اختيار دی دخپلې غوښتې سره سم تصرف پکې کولای شي.

پنځمه جمله : « مَن ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلاَّ بِإِذْنِهِ » ده يعنی الله داسې ذات دی چې دده په وړاندې دچا سفارش دده له اجازې پرته نشی کيدای. حتی د څه کار کولو په باره کې دده نه پوښتنه هم نشی کولای، البته مقبولو بندګانو ته به په ځانګړي توګه د خبرو کولو او سپارښت اجازه ورکړی شي.

شپږمه جمله : « يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ » : يعنی الله تعالی دخلکو د وړاندې او وروسته ټولو حالاتو او واقعاتو نه خبردی، اويا د دوی د پيداکيدو نه مخکې او د دوی د پيداکيدونه وروسته ټول حالات او واقعات دالله تعالی په علم کې دي اوپه ښکاره او پټو حالتونو يی هم اطلاق کيږي.

اوومه جمله : « وَلاَ يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلاَّ بِمَا شَاء » يعنی انسان او ټول مخلوقات د الله تعالی د علم يوه حصه هم نشي قابو کولای مګر الله تعالی چې په خپله چا ته څومره حصه د علم ور بخشش کوي.

اتمه جمله : « وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ » ده يعنی د الله کرسی دومره لويه ده چې اووه اسمانونه او ځمکې يی په خپل منځ کې ځای کړې دي، الله تعالی د ناستې پاستې او د ځای ځايګی نه بې پرواه دی .

ابوذرغفاری رضي الله عنه نقل کوي چې ده له نبي کريم ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې کرسي څه ده او څنګه ده ؟ نبی کريم ﷺ وفرمايل په هغه ذات قسم چې زما روح دده په قبضه کې دی چې د اووه اسمانونو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځمکو مثال د کرسی په مقابل کې داسې دی لکه د یو لوی میدان په مینځ کې چې دګوتمی کړۍ واچول شی.
اوپه ځینو نورو روایتونو کې دي چې دعرش په مقابل کې دکرسۍ مثال هم داسې دی لکه په لوی میدان کې چې دګوتمی کړۍ واچول شي.
نهمه جمله : « وَلاَ يَؤُودُهُ حِفْظُهُمَا » ده یعنی الله تعالی ته ددې دواړو لویو مخلوقاتو اسمان او ځمکې ساتنه او حفاظت څه ګرانه خبره نده.
لسمه جمله : « وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ » ده یعنی هغه لوی او عظیم الشأن ذات دی.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی دسلام او روغبړ څخه وروسته د زده کوونکو حاضري اخلي او ټولګی منظم کوي او د تیر لوست په اړوند د امتحاني پوښتنې کوي تر څو د زده کوونکو استعداد معلوم کړي او زده کوونکو ته د لوست په جریان کې د لوست په اړوند پوښتنې او ستونزې حل کوي بیا به د نوی لوست ربط د تیر لوست سره بیانوي او د لوست موضوع ګانې هر اړ خیزه تفسیر او تحلیل کوي او انسان د الله جل جلاله ارزښتناک مخلوق دی. ښاغلی ښوونکی د آیت الکرسي پوسټرې د ټولګي په دیوال زوړندي او د ضروري نقطو معلومات زده کوونکو ته ورکوي. ښاغلی ښوونکی د قرآن کریم د مقدسو کلمو نه په ګټې اخیستلو سره چې په آیت الکرسي کې د الله جل جلاله د وحدانیت، دقیومیت، حیات او د آیت الکرسي فضیلت او عظمت چې په دې مبارک آیت کې ورته د اسم اعظم اشاره شوې او نبي کریم صلی الله علیه وسلم تأیید کړي د زده کوونکو سره په همدې مورد خبرې اترې کوي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی له زده کوونکو څخه غواړي چې د لوست متن په چُپه خوله ولولي او د مشکل په صورت کې دې مرسته وغواړي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب نه په پوښتنو کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوست لنډیز: په احادیثو کې د ابن حبان او ابو ذر غفاري رضی الله عنه څخه روایت شوی دی دوی وایي موږ د پیغمبر صلی الله علیه وسلم نه د کرسی په اړوند وپوښتل. پیغمبر صلی الله علیه وسلم وویل: بو ذره اوه طبقې ځمکه او اسمانونه د کرسۍ په مقابل کې داسې دي لکه یوه کړۍ چې په صحرا او دښته کې معلومیږي او کرسۍ بیا د عرش په مقابل کې داسې ده لکه څنګه چې د کرسۍ په مقابل کې ځمکه او اسمانونه دي، موږ او تاسوته ښايي چې د هر فرض لمونځ څخه وروسته آیت الکرسي د وظیفې په توګه ولولو. په یو بل حدیث شریف کې چې په معجم الکبیر او طبراني کې روایت راغلي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: آیت الکرسي د قرآن کریم ډیر لوی آیت شمارل شوی دی، په بل حدیث شریف کې راغلي چې اسم معظم هم په آیت الکرسي کې دی،همدارنګه په یوبل حدیث شریف کې راغلي چې د هرشي لپاره د پر مختګ یوه نقطه وي د قرآن کریم د عروج نقطه د بقرې سورت او په هغه کې آیت الکرسي ده.	۵دقیقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د لوست له کتابو څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

سرلیک: ځمکه د انسان دګټې لپاره

مخ: ۲۷ـ۳۰

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د الملك سورت(۱۵ـ ۱۷)آیتونو له توضیحي او تفسیري مفاهیمو څخه ځانونه خبر کړي.

۲ـ د قرآن کریم له تکویني اعجاز او د پراخې ځمکې له زړه راښکونکو مظاهرو څخه خبر شي.

۳ـ د ځمکې او د هغې له پریمانه مادي او معنوی سرچینو څخه عادلانه استفاده وکړای شي.

۴ـ د لوست له مهمو ټکو او نیکمرغه ښوونکی پیغام څخه ګټه تر لاسه کړي او د نـورو لپـاره پـه ژونـد کې د خیر تبلیغ کوونکي شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ځمکه د انسان دګټې لپاره

« هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا »: یعنی الله تعالی هغه ذات دی چې تاسې ته یې ځمکه تابع ګرځولې ده د « ذلول » لفظی معنا منقاد او تابع دی، هغه حیوان ته ذلول ویل کیږي چې په سپریدوکې شوخي نه کوي – کوم حیوان چې دسپریدونکو لپاره خپلې اوږې هم پیش کړي هغه ډیر منقاد او مسخر کیدای شي، په دې وجه الله تعالی وفرمایل : چې تاسې د ځمکې په اوږو باندې ګرځئ ځمکې ته الله تعالی داسې قوام وربښلی دی چې نه د اوبو په شان بهیدونکې ده اونه د مالوچو او خټو په شان سړی پکې ننوځي .

ځکه که داسې نه وای نوبیا به وربانډې اوسیدل او پاتې کیدل ممکن نه وو. همدارنګه ځمکه یی د اوسپنې او تیږې په شان سخته هم نه ده جوړه کړې ، که داسې وای نو بیا به پکې ونې او کروندې نه کیدې او نه به پکې نهرونه او څاګان کیندل کیدل او نه به پکې د دنګو دنګو آبادیو بنسټونه ایستل کیدل، د ځمکې د قوام سره یی داسې سکون ورکړ چې آبادۍ او بنګلې پرې ټینګیدای شي او په ګرځیدونکو نه خوځیږي.

« وَكُلُوا مِن رِّزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ » ابن کثیر ددې آیت په معنا کې لیکي چې تاسې سفر وکړئ په ځمکه کې کوم ځای ته چې موخوښه وي ځکه هرځای یو خاص اقلیم او صفت لري نو تاسې وګرځئ په ځمکه او په هر ډول اقلیمونو اوځایونو کې دکسب اوتجارت لپاره – په دې کې اشاره ده دیته چې د تجارت لپاره سفر او د مال لاسته راوړل د الله تعالی د رزق دروازه ده .

(c) ketabton.com: The Digital Library

په « اِلَيْهِ النُّشُورُ » کې اشاره ده چې د ځمکې نه د خوړلو، څښلو او اوسیدلو او نورو فایدو حاصلولو اجازه شته خو د مرګ او آخرت نه بې فکره کیږئ مه، ځکه آخر الله تعالی ته واپس کیدل دي ، یا په بله وینا په ځمکه کې چې اوسیږئ نو د آخرت لپاره چمتووالی نیسئ.

په وروستنی آیت کې « أأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاء أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الأَرْضَ...» کې دا خبرداری دی چې په دې ځمکه کې د اوسیدو په حالت کې هم د الله تعالیٰ عذاب راتللای شي. یعنی ایا تاسې ددې نه بې پروا یئ چې آسمان والا به تاسو په ځمکه کې ننباسي اویا به د آسمانه په تاسې کاڼي را واوروي. نو نن چې صحیح او سالم اوپه امن یئ ددې فکر وکړئ او په دنیا مه دوکه کیږئ ، اودا هم په یاد ولرئ هغه ذات چې خواړه او نور شیان درکوي د همغه په لوري پس له مرګه او ژوندي پاڅیدلو ستاسو ورتګ دی.

په وروسته آیت کې « أأَمِنتُم مَّن فِي السَّمَاء أَن يَخْسِفَ بِكُمُ الأَرْضَ....» الله تعالی فرمایی چې ځمکه پرته له شکه تاسوته تابع اومسخر شوې ده خوپه یاد ولرئ چې په خوځیدو به نورهم پکې ډوبیګئ نو هیڅ سړي ته نه ښایي چې د هغه خالق مختار له دربار ځنې بی ویرې او بې پروا شي اوپه شرارت لاس پورې کړي او د الله په مهلت مغرور او دوکه شي.

په وروسته آیت کې فرمایی : یعنی په ډیره خوښی سره په ځمکه باندې ځئ راځئ او خواړه او نور ضروریات ځان ته ګټئ خوسره له هغه خپل الله تعالی مه هیروئ اوکه نه هغه الله تعالی په دې باندې قادر دی چې پرتاسې باندې یوه سخته سیلی درولیږي، یا دکاڼو باران دربандې واوروي نوبیا به تاسې څه وکړئ شئ.

الله تعالی دبقرې سورت په ۲۹ آیت کې فرمایي : « هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُم مَّا فِي الأَرْضِ جَمِيعاً » یعنی الله تعالی هغه ذات دی چې ستاسې د فایدې لپاره یی هرهغه ټول څیزونه پیداکړه څه چې په ځمکه کې دي. په ځمکه کې د هغه عام نعمت ذکر دی چې په هغه کې ټول انسانیت بلکې حیوانات او نور شریک دي. یعنی د ټولو خوځیدونکو خصوصاً د انسانانو غذا، لباس، کور او دوا او د آرام ټول سامانونه د همدې ځمکې پیداوار او حاصلات دي.

اودا چې د ځمکې ټول شیان د انسان لپاره پیداشوي دي نوددې څخه یوه خبره دا معلومه شوه چې د دنیا یو شی هم داسې نشته چې د هغه نه په څه طریقه بنیادم ته څه فایده نه وي – برابره ده چې دا فایده په دنیاکې د استعمالولو په وجه وي یا د آخرت لپاره د عبرت اونصیحت حاصلولو لپاره. دډیرو شیانو فایده خو انسان محسوسوي چې هغه مستقیماً د هغه په غذا، دوا، اویا نور استعمال کې راځي خو ډیر داسې شیان هم شته چې انسان ته له هغونه فایده وي خو دی ترې خبر نه وي، تردې پورې چې کوم شیان د انسان لپاره ضرري ګڼل کیږي لکه زهرجن څیزونه، زهرجن ځناور او داسې نور – که چیرې فکر وشي نودا هم په څه طریقه انسان ته فایده رسوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عارف بالله ابن عطاء ددې آیت په شرح کې لیکلي چې الله پاک ټول کاینات ستا لپاره له دې وجې پیداکړي دي چې ټول کاینات ستا شي او ته د الله پاك لپاره شې نوکوم شیان چې ستا لپاره پیدا شوي هغه به حتماً درته رسیږي ته د هغو په فکر کې مه کیږه ځکه ته بیا د الله تعالی له یاده غافل پاتې کیږې.

او له دې آیت څخه علماوو دا دلیل را ایستلی دی چې د دنیا په ټولو شیانوکې اصل د انسان لپاره اباحت دی نه حرمت یعنی هر څه د انسان لپاره مباح او حلال دي ځکه د همده لپاره پیدا شوي دي په استثناء دهغو شیانو چې په شریعت کې حرام شوي دي نو ترڅوچې د یو شی حراموالی د قرآن او سنت نه ثابت نه وي هغه حلال ګڼل کیږي.

اما ځنې علماء په دې عقیده دي چې اصل په شیانوکې حرمت دی نه اباحت او ځنې علماء په دې هکله چوپ پاتې شوي دي.

ابن حبان د بحر محیط خاوند وایي چې صحیحه داده چې په دې آیت کې د ذکر شوو وینـاوو د پـاره د یوې وینا هم دلیل نشته ځکه په « خَلَقَ لَكُم » کې لام د مسببیت لپاره دی یعنی ستاسو په سبب دا څیزونه پیداکړی شوي دي، ددې آیت نه د څیزونو د حلالیدو یا حرامیدو لپاره په انسان بانـدې دلیـل نشي قایمیدای بلکې د حلالو او حرامو احکام ځان ته په قرآن او سنت کې بیان شوي دي په هغه عمل کول ضروري دي.

د ځینو کلماتو معناوې:

جَعَلَ ـ خَلَقَ: پیدا شوی

فَامْشُوْ: سفر وکړئ په ځمکه کې

یُرْسِلَ: را لیږي.

د تدریس لارې :

ګروپي، شفاهي، د خبرو اترو لار....

د لوست مرستندویه توکی:

کتاب، کتابچه، علمي زیري، قلمي پوسټرې...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی ټولګي ته په راتګ سره د خپل معمول مطابق لـه زده کوونکـو سره روغبړ کوي، بیا د ټولګي نظم برابروي او له زده کوونکـو څخه غواړي چې خپلې ترتیب کـړې مقالې د آیت الکرسي د فضیلت په باره کې د قرآن کریم او د حدیثونو د لوړ خصوصیت په رڼا کې وړاندې کړي او له یو تن زده کوونکی څخه غواړي چې خپله مقاله پـه مناسـب اواز سره ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۵ دقیقې	د مقالو له جملې څخه دې درې غوره مقالې د عامو زده کوونکو لپاره د خپرونې په تخته وځړوي څو زده کوونکي وهڅوي او ګټه ترې واخلي. ښاغلی ښوونکی د الملک سورت (۱۵ـ۱۷)آیتونو او د آیت الکرسي تر مینځ تړاو او د انساني کرامت له پلوه هر کله چې انسان غوره مخلوق دی او اشرف المخلوقات ورته ویل شوی د ښې ګټې او منفعت لپاره الله جل جلاله ځمکه ورته پیدا کړې او مسخر کړې ده زده کوونکو ته تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب له مخې د مبارکو آیتونو تفسیر او تحلیل له پوښتنونو څخه په استفادې سره د ځمکې طبعي او فزیکي ښکلا، ښکاره او پټ نعمتونه چې مبارک آیت ورباندې دلالت کوي زده کوونکي ته بیانوي دا دهم ورته ښيي چې د ځمکې د پیژندلو او جغرافیې علوم هم له دې آیت څخه ثابت شوي دي او علماوو په همدې اړوند څیړنې کړې خو دوی هغو پټو حقیقتونو ته ونه رسیدل چې (ذِلولاً)په کلمه کې پراته دي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د الملک سورت چې تبارک الذي هم ورته وایي(۳۰) آیتونه او دوه رکوع ګانې لري، په مکه مکرمه کې نازل شوی دی د نزول او مصحفي شمیره یې(۷۷)ده. په دغه سورت کې په مجموعي ډول د ټولو کائناتو پیدایښت په ځانګړي ډول د اسمانونو، ځمکې،ستورو او دانسانانو د از ما یښت لپاره د ژوند او مرګ پیدایښت، د الله جل جلاله د وحدانیت څرګندونه او د خلقت په نظام کې د الهي قدرت مظاهر او په هوا کې د سماوي اجرامو حرکت او ور څخه راولاړشوي کمي او کیفي بدلونونه او تغیرات ټول د الله جل جلاله په مطلقه پاچاهۍ باندې دلالت کوي. ددې سورت (۱۵ــ۱۷) آیتونه د ځمکې په غوړیدلو او د هغې د زوررورو حرکتونو،د شپو او ورځو نظام په مینځ ته را تللو،د کال په فصلونو، په وچه او لمده کې د زیاتو خوراکی نعمتونو پیدایښت، په مختلفو رنګونو کې میوې، ښکلې هوا، خوږې اوبه، دا ټول، انسانان د الله جل جلاله پر قدرت باندې ایمان لرلو ته را بولي، ترڅو فکر وکړي او له دې بې شمیره نعمتونو څخه چې په ځمکه کې وجود لري روا ګټه تر لاسه کړي او دغه ځمکه چې موږ پکې ژوند کوو الله جل جلاله موږ ته (ذلولاً)آرامه او هوسا ګرځولې ده.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د ذهني، مهارتي، او نورې پوهې نه په ګټه اخیستلو سره د زده کوونکو نه پوښتنې کوي او دوی ارزوي.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته د کتاب له مخې کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

سرلیک: د الله جل جلاله سره مینه د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په پیروۍ کې ده.

مخ: (۳۱-۳۵

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید!

۱- د مبارکو آیتونو د تفسیر په رڼا کې د الله جل جلاله سره محبت لاره زده کړي.

۲- مبارکو آیتونو شانزول سره له حکمه زده کړي او نوروته یې وښايي.

۳- د لوست کلیدي کلمات او مفهوم یې ولیکي او تحلیل او تجزیه یې کړي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د الله تعالی سره مینه د پیغمبر ﷺ په پیروۍ کې ده

څوک چې د الله تعالی سره د محبت دعوه کوونکی او د مینې هیله من وي نو الله تعالی د لوست په دې آیتونو کې د خپل محبت اندازه وښوده یعنی که په دنیاکې نن یو سړی د خپل حقیقي مالك د محبت دعوه کوونکی وي کره اوکوټه به د محمد ﷺ په تابعدارۍ سره معلومیږي، کوم سړی چې څومره په خپله دعوی کې رښتونی وي دومره به دی د نبی کریم ﷺ په تابعدارۍ کې زیاته پاملرنه لرونکی او اهتمام کوونکی وي اود هغه راوړې رڼا به د خپلې لارې ډیوه جوړوي او څومره چې په خپله دعوی کې کمزوری وي هغومره به د هغه په تابعدارۍ کې سست او کمزوری لیده کیږي.

نوځکه الله تعالی فرمایی : « قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ » یعنی تاسو خلکو ته ووایئ که چیرې تاسې د الله تعالی سره مینه ساتئ نو تاسې زما تابعداري وکړئ الله تعالی به ستاسو سره محبت وکړي او ستاسو ګناهونه به معاف کړي او الله تعالی ښونکی مهربان دی.

په یوبل حدیث کې نبی کریم ﷺ فرمایی : چاچې د محمد ﷺ تابعداري وکړه نو ده په حقیقت کې د الله جل جلاله تابعداري وکړه اوچا چې د محمد ﷺ نافرماني وکړه نو ده د الله تعالی نافرماني وکړه.

فضائل اعمال کتاب کې راغلي چې د حضرت عائشې رضي الله عنها په خدمت کې یوه ښځه حاضره شوه او ویې غوښته چې په ما د نبي کریم ﷺ د قبر زیارت وکړه . حضرت عائشې د زیارت کوټه پرانسته هغې زیارت وکړ او د زیارت نه وروسته په ژړا شوه او په ژړا ژړاکې یې خپل روح له لاسه ورکړ. ایا ددې عشق مثال هم چیرته موندل کیدای شي چې د قبر د زیارت طاقت یې ونه درلود او هلته یې ساه ورکړه .

حضرت انس رضي الله عنه فرمايي چې د نبی کریم ﷺ ارشاد دی چې تاسو نه هیڅ یو کس ترهغې وخته پورې مؤمن کیدای نه شي ترڅو پورې چې د هغه زما سره محبت د خپل پلار او اولاد او ټولو خلکونه زیات نه شي.

علماء وايي چې په حدیثونوکې اختیاري محبت مراد دی نه غیر اختیاري یعنی طبعي اضطراري، اودا هم کیدای شي چې طبعي محبت مراد شي، خو د ایمان څخه مراد کامل ایمان دی څنګه چې دصحابه کرامو ؤ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حضرت انس ﷛ بیا مهرباني کوي او وایی چې د نبي کریم ﷺ مبارك ارشاد دی چې درې ځیزونه داسې دي چې په چاکې پیدا شول د ایمان خوږوالی او د ایمان مزه به ورپه برخه شي. یودا چې د الله تعالی او د هغه د رسول محبت تر هر څه نه ده ته زیات وي.
دویم داچې د چا سره محبت کوي هغه د الله تعالی د رضا لپاره وي. دریم دا چې کفرطرف ته واپس تلل ده ته داسې ګران او مشکل وي لکه په اورکې پریوتل.
بی بی فاطمې ﷝ غوښته چې نبی کریم ﷺ ته نږدې شي او دحضرت حارثه ﷛ سره خپل کور بدل کړي خو نبی کریم ﷺ ورته وفرمایل چې د هغه سره یوځل مخکې هم بدلون شوی دی اوس حیا راځي.
حارثه ﷛ ته ددې خبرې پته ولګیده فوراً حاضر شو، عرض یې وکړ چې زه دې کار ته بالکل چمتو او تیار یم ای دالله رسوله زه او زما مال د الله او د هغه د رسول دی اې د الله رسوله ! په الله مې دې قسم وي کوم مال چې تاسو واخلئ هغه ما ته زیات خوښ دی د هغه مال نه چې زماسره پاتې شي. نبی کریم ﷺ ورته وفرمایل رښتیا وایې او د برکت دعا یی ورته وکړه اوکو ریې ورسره بدل کړ.
یوصحابی د نبی کریم ﷺ په خدمت کې حاضر شو اوعرض یې وکړ چې ستاسومحبت ما ته زما د ځان، مال او کور کهول (اهل وعیال) څخه زیات دی، کله چې زه په خپل کورکې وم او ستاخیال راشي نو صبر نه راځي تردې چې حاضرشم او زیارت وکړم، خوما ته دا اندیښنه ده چې مرګ خو ټولو ته راتلونکی دی، بیا به تاسو د انبیاوو درجې ته ولاړشئ او زه به تاسو نه وینم.
نبی کریم ﷺ په ځواب کې چوپتیا غوره کړه چې حضرت جبرائیل علیه السلام تشریف راوړ او دا آیت یې ولوست: (وَمَن يُطِعِ اللّهَ وَالرَّسُولَ فَأُوْلَـئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللّهُ عَلَيْهِم مِّنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاء وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَـئِكَ رَفِيقًا * ذَلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللّهِ وَكَفَى بِاللّهِ عَلِيمًا).
ژباړه : اوڅوک چې د الله او رسول پیروي وکړي نو هغوی به د هغوکسانو سره ملګری وي چې الله پرې پیرزوینه کړیده چې هغه له نبیانو ، رښتینو او شهیدانو اوصالحانو څخه دي . اودا حضرات ډیر ښه ملګري دي او له دوی سره ملګرتیا خالص دالله تعالی فضل دی او الله تعالی ته د هرچا عمل ښه معلوم دی . بیا نبی کریم ﷺ هغه صحابی ته دا آیت تلاوت کړ.
د حضرت خالد ﷛ لور عَبدَه وایي : چې زما پلار به کله د ویده کیدو لپاره څملاست نو ترڅو به چې ویده شوی نه ؤ، د نبی کریم ﷺ په یاد او شوق کې به لګیا ؤ او د مهاجرینو او انصارو نومونه به یی اخستل او یادول او دابه یې ویل چې همدا زما اصول او فروع دي او د دوی طرف ته زما زړه راښکود کیږي، ای الله ما ته ژر مرګ راولې چې له دوی سره یو ځای شم، دا به یی ویل او ویده به شو.
دحضرت بلال ﷛ کیسه مشهوره ده کله چې د هغه د وفات وخت نږدې شو نود هغه بی بی دده په جدایئ ډیره غمجنه شوه ویل یې های افسوس ! ده ورته وویل سبحان الله څومره خوندوره خبره ده چې سبا ته به د حضرت محمد ﷺ زیارت اود هغه صحابه وو سره ملاقات کوم .

(c) ketabton.com: The Digital Library

قاضی عیاض رحمه الله وایي د نبی کریم ﷺ سره د مینې او محبت د نښونه ترټولو ضروري لویه نښه دا ده چې په دوی پسې اقتدا وشي او د ده مبارکې طریقې غوره کړای شي او دده د ویناوو او کړو وړو پیروي وشي، دده حکمونو ته دې لبیک وویل شي اودکومو شیانو څخه چې ده منع فرمایلې ده د هغه نه پرهیز وکړی شي، په خوشحالی، غم او تنګسیا او پراخی کې دده په مبارکو طریقو تلل وشي.

همدارنګه الله تعالی په سورت توبه ۲۴ آیت کې فرمایي : ووایه ای محمده خلکوته که چیرې ستاسو پلرونه اوستاسو زامن او ستاسو ورونه او ستاسو ښیبیانې او ستاسو قبیله او هغه مال کوم چې تاسو ګټلی دی او هغه تجارت چې تاسو د هغه د نه چلیدو څخه ویریږئ او هغه کورونه چې تاسو خوښوئ (دا ټول څیزونه) تاسوته د الله نه اود هغه د رسول نه اود هغه په لاره کې له جهاد کولونه زیات خوښ وي نوتاسې انتظار وباسئ تردې چې الله تعالی خپل حکم راولیږي او الله تعالی حکم نه منونکی خپل مرام ته نه رسوي.

هدف داچې د قرآن په ډیرو ځایونوکې د خپل محبت اوخپلې پیروی سره حضرت محمد ﷺ پیوست ذکر کړی دی او هر کارچې د نبی کریم ﷺ په طریقه برابر نه وي هغه الله ته بی ارزښته او بی قدره دی.

د ځینو کلماتو معناوې:

قُلْ: ووایه ای محمده

تُحبون: تاسو محبت کوی

فان تولوا: که تاسو وګرځوه

د تدریس لارې: پوښتنې او ځوابونه، د خبرو اترو له لارې، تشریحي لارې...

د لوست مرستندیه توکی:

د لوست کتاب، غټې چارتونه یا پوسټرې وغیره.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغبړ، حاضري اخیستلو او د ټولګي له برابرولو، کورنۍ دندې نه وروسته زده کوونکي په لنډو پوښتنو د تیر لوست ارزونه کوي. ښاغلی ښوونکی د نوي لوست سرلیک پر تخته لیکي بیا د نوي لوست د تیر لوست سره علمي تسلسل وړاندې کوي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی په خپله خوښه له زده کوونکو نه غواړي چې دوه کسه زده کوونکي په خپل ځای ودریږي د العمران د سورت ۳۱-۳۲ شمیره آیتونه د اعوذ بالله او بسم الله ویلو سره تلاوت کړي. ښاغلی ښوونکی د لوست ارزښت ناک کلمات په تخته لیکي او دهغې معنا یا په شفاهي توګه او یا لیکلې زده کوونکو ته وړاندې کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښاغلی ښوونکی ۳۱ـ ۳۲ آیتونو د نزول اسباب تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکي په دوه کسیز ګروپونو ویشي یو ګروپ به د بل ګروپ سره د الله جل جلاله او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم د محبت په باره کې خبرې اترې وکړي او د لوست ضروري نقطې د ځان سره ولیکي او د لوست په اخر کې یو کس زده کوونکی دا ضروري نقطې په لوړ اواز سره لولي او تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د مبارکو آیتونو د لار ښوونې نتیجه او ګټې بیانوي.	
ارزونه: ښاغلي ښوونکی د لوست د مفهوم د یادولو اطمینان او ډاډینې په اړوند د ارزښتناک مهارتونو، پوهې، او اطلاعاتو په برخه کې د زده کوونکو ارزونه کوي او پوښتنو ته مناسب ځواب وایي او سمه رهنمایي ورته کوي.	۱۰دقیقې
د لوست لنډیز: د آل عمران سورت چې د مدني سورتونو له جملې څخه دی (۲۰۰)آیتونه او(۲۰) رکوع ګانې لري. د نزول شمیره یې(۸۹) او مصحفي شمیره(۳) ده. د انفال سورت څخه وروسته نازل شوی دی. ددې مبارکو آیتونو شانزول داسې دی: ابن منذر له حسن بصري(رح) څخه د هغو کسانو په باره کې چې د پیغمبر صلی الله علیه وسلم سره یې د درواغو وعدې کولې روایت کوي چې موږ د الله جل جلاله سره محبت لرو د دوی په هکله الله جل جلاله دغه آیتونه نازل کړل. محمد ابن اسحاق روایت کوي، د نجران د انصارو په هکله یې ویل موږ چې د حضرت عیسی او د هغه د مور بي بي مریم تقدس او پاکي بیانوو او عبادت یې کوو دا د الله جل جلاله سره د محبت په وجه دی د دوی د وینا د رد په هکله دا آیتونه راغلل چې د الله جل جلاله سره محبت کول دا په محبت د رسول اکرم صلی الله علیه وسلم کې نغښتي دي او که څوک د الله جل جلاله سره شریک جوړوي او نور ور سره ملګری کوي دا دښمني او ګمراهي ده نه دوستي او محبت.	۵دقیقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب تفسیر شریف نه د ګټې اخیستلو په موخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

سرلیک: اسلام بشپړ او هر اړخیز دین دي.

مخ: (۳۶ـ ۴۰)

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کونکي باید!

۱ـ نساء سورت(۶۰ـ۶۱) آیتونو په معنا او تفسیر پوهه لاسته رواړي.

۲ـ د مبارکو آیتونو تفسیر او مطلبونه د شانزول سره زده کړي.

۳ـ په ټولو اختلافاتو او جنګ جګړو کې د الله جل جلاله او د رسول الله صلی الله علیه وسلم په قـانون او دستور فیصلې کوي.

۴ـ په قرآني او نبوی فیصلو عقیده لرو او پخپل ژوند کې پرې عمل کوو.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

اسلام بشپړ او هراړخیز دین دی

د « اسلام » لفظي معنا حکم منل او فرمانبرداري او الله تعالی ته ځان سپارل دي. او په اصطلاح کې خاص د هغه دین دحکم منلو نوم « اسلام » دی کوم چې الله تعالی د خپلو پیغمبرانو په ذریعه د انسانانو د هدایت لپاره رالیږلی دی، ځکه د دین اصول د ټولو پیغمبرانو علیهم السلام په شریعتونو کې یو دي.

بیا د اسلام لفظ کله ددې عام مفهوم « مطلب » لپاره استعمالیږي اوکله صرف ددې وروستی شریعت لپاره ویل کیږي چې په خاتم الانبیاء ﷺ باندې نازل شوی دی. په قرآن کریم کې دواړه مطلبونه ورځنې اخستل شوي دي او د دواړو لپاره استعمال شوی دی. د تیرو پیغمبرانو خپل ځان ته مسلمان ویل او خپل امت ته مسلمان امت ویل هم د قرآن په آیتونو سره ثابت دي او ددې نوم ځانګړتیا د خاتم الانبیاء د امت سره هم ذکر دی.

هُوَ سَمَّاكُمُ الْمُسْلِمِينَ مِن قَبْلُ وَفِي هَذَا . لنډه داچې هر الهي دین چې د کوم نبي او رسول په ذریعه دنیا ته راغلی دی هغه ته هم اسلام ویل کیږي اود محمدي امت لپاره د یوه ځانګړي لقب په توګه هم استعمالیږي. اوس پوښتنه داده چې په قرآن کریم کې د اسلام د لفظ نه کوم مفهوم مراد دی؟

صحیح خبره دا ده چې په دواړوکې هر یو مراد شي د نتیجې په اعتبار سره څه خاص توپیر نه پریوځي، ځکه د تیرو پیغمبرانو دین ته چې کوم د اسلام نوم ورکړی شوی دی، هغه د یوځو خاصو خلکو او یوې خاصې زمانې لپاره ؤ، د هغه وخت اسلام هغه ؤ، د هغوخاصو خلکو او امت نه علاوه د نورو لپاره هغه وخت هم دغه اسلام معتبر نه ؤ اوکله به چې د یوه نبي څخه وروسته بل نبي راولیږل

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو نو د پخواني نبي دين به اسلام پاتې نه شو منسوخ به شو خو د دواړه انبياوو ترمنځ به څه اصولی اختلاف نه ؤ بلکې فرعي اختلاف به ؤ.

او خاتم الانبياء ﷺ ته چې کوم اسلام ورکړی شو هغه د منسوخ کيدو قابل نه دی او ترقيامته پورې به وي، ځکه بل نبي نه راځي نوچې بل نبي نه راځې دا په خپله دليل دی چې دده دين نه منسوخ کيږي ځکه ناسخ ورته نشته. او د ذکرشوې قاعدې مطابق دده دبعثت « پيغمبر کيدو » نه وروسته هغه زاړه اديان ټول منسوخ شول اوس هغه اديان اسلام نه دی بلکې اسلام صرف هغه دين دی کوم چې د محمد ﷺ په واسطه را رسيدلی دی. په دې وجه په معتبرو صحيحو احاديثوکې راغلی چې نبی کريم ﷺ فرمايلی دي چې که نن حضرت موسی عليه السلام ژوندی وی نو هم په ده به زما تابعداري لازمه وه. اوپه يوبل حديث کې ارشاد دی چې قيامت ته نږدې به حضرت عيسی عليه السلام نازل شي نو سره ددې چې د خپل نبوت په صفت به موصوف وي يعنی نبی به وي اود نبوت په دنده به قايم وي خو بيا به هم د نبی کريم ﷺ د شريعت تابعداري کوي (او دا دين به چلوي).

نو په دې وجه که دلته د اسلام عامه معنی مراد شي اوکه خاص محمدی دين ورځنې مراد شي، نتيجه ددواړو يوه ده، چې دخاتم الانبياء د بعثت نه وروسته به يوازې هغه دين ته اسلام ويل کيږي کوم چې دده ﷺ په ذريعه دنيا ته رارسيدلی دی، دغه اسلام د ټولو خلکو لپاره دخلاصې او نجات وسيله ده او الله تعالی فرمايي « وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الإِسْلاَمِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ » : يعنی د اسلام نه پرته بل دين چې کوم سړی اختيار کړي هغه به دده نه قبول نکړی شي يعنی د الله تعالی په نزد مقبول نه دی او کوم عمل چې د هغه بل دين مطابق وکړی شي هغه به ضايع کړی شی.

دين: په عربی ژبه کې د «دين » لفظ څومعناوې لري چې يوه معنا يې طريقه او روش دی. د قرآن په اصطلاح کې د دين لفظ د هغواصولو او احکامو لپاره استعماليږي کوم چې د حضرت آدم عليه السلام نه تر خاتم الانبياء ﷺ پورې په ټولو انبياووکې شريک دی . او د « شريعت » لفظ يا « مذهب » لفظ د فروعي احکامو لپاره استعماليږي چې په مختلفو زمانو اومختلفو امتونو کې راغلی دي.

قرآن کريم لارښوونه کوي چې : شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا. يعنی الله ستاسو لپاره هغه دين جاري کړی دی، دکوم چې وصيت ستاسو نه مخکې نوح عليه السلام ته او نورو پيغمبرانو عليهم السلاموته شوی وه. لنډه داچې په دې زمانه کې نجات په اسلام پورې تړلی دی، د غير مسلمان نيک عمل او نيک اخلاق هم قبول نه دي او نور اديان د نجات ذريعه ګڼل د اسلام د بنيادونو نړول دي. او د آخرت د نجات دارمدار ترټولو د مخه د الله تعالی او د هغه د رسول په فرمانبرداری باندې دی ځوک ددې نه محروم پاتې شو د هغه هيڅ عمل معتبر نه دی او نه به هغه وزن کړی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځینو کلماتو معناوې:

اَلَمْ تَرَ: آیه تانه دی لیدلي

اَنْ یَتَحَاکَمُوْ: تاسو فیصلې کوي

تَعَالَوْ: راشي

د لوست مرستندویه توکي:

کتاب، مراجع، د قرآني کلماتو چارچ..

د تدریس لارې:

تشریحي، د سوال جواب په شکل، مسابقوی او ګروپي تدریس.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې ۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی ټولګي ته په راتګ سره پر زده کوونکو سنت سلام اچوی روغبړ ورسره کوي کورنۍ دنده یې ګوري بیابه د نوي لوست سرلیك د ټولګي په تخته لیکي او د نوي لوست اړیکې د تیر لوست سره تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د زده کوونکو له جملې څخه یو تن ته چې په تجوید کې پوهه او تجربه لري غواړي چې په پوره ادب او احترام سره د نساء د سورت ۶۰ــ ۶۱ شمیره آیتونه په ترتیل سره تلاوت کړي. بیا ښاغلی ښوونکی د مباکو آیتونو ارزښتناك مطلبونه او تفسیر په ښکلي الفاظو کې زده کوونکو ته وړاندې کوي. ښاغلي ښوونکي دې زده کوونکو ته دنده ورکړي چې (۳۵ـ۳۶ـ۳۷ـ۳۸) صفحو پوره متن د یو بل په کومك سره ولولي او لغوي او علمي ستونزې ولیکي
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د ښه او ګټور لوست د وړاندې کولو په خاطر او د ګټورو پوښتنو څخه په ګټې اخیستلو سره ذهني او مهارتي پوهې په برخه کې د زده کوونکو ارزونه کوي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د لوست غوره شوی آیتونه د نساء په سورت کې چې په مدینه منوره کې نازل شوی (۱۷۴)آیتونه او ۲۴ رکوع ګانې لري او د نزول شمیره یې ۹۲ او مصحفې شمیره یې ۴ ده. د ممتحینه سورت نه وروسته نازل شوی ده د تیر لوست په دغو مبارکو آیتونو کې د الله جل جلاله د محبت او مقام پیژندنه وشوه چې د الله جل جلاله پیروي او د محمد

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلی الله علیه وسلم پیروي او دهغه په سنتو ثابت پاتې کیدل د الله جل جلالـه د مینـې او محبت او دګناهونو د ببښنې لامل کیږی یعنی د الله جل جلاله پیروي د رسـول الله صـلی الله علیه وسلم په پیروي کې ده. د نوي لوسـت پـه مبـارکو آیتونـو کـې دې مطلـب تـه سپارښتنه شوې چې په هر اړخیزو اختلافاتو کې به د الله جل جلاله په کتاب قرآن کریم او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم په سنتو فیصلې کوو.	
کورنۍ دنده: د درسي کتاب د هدایت مطابق باید کورنۍ دنده ورکړه شي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

سر لیک: لمونځ تل پاتې او نه شلیدونکې فریضه ده.

مخ: ۴۱ـ ۴۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید!

۱ـ د نساء د سورت (۱۰۱ـ۱۰۴) مبارکو آیتونو تلاوت په ښکلې اواز سره ادا کړي.

۲ـ د مبارکو آیتونو کلي مفهوم او تفسیر چې د ویرې د لمانځه په باره کې دې په عملي او نظري توګه زده کړي.

۳ـ د څلور رکعتي او قصر لمانځه په باره کې فقهي احکام زده کړي او عملي بڼه ورکړئ.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

لمونځ تل پاتې او نه شلیدونکې فریضه ده

لمونځ د ټول اسلامي امت په نزد د ټولو نه ضروري عبادت اود ایمان څخه وروسته په ټولو فرائضو باندې وړاندې والی لري او په قیامت کې به هم د ټولونه اول د لمانځه په هکله پوښتنه کیږي.

حضرت عبدالله ابن مسعود رضي الله عنه فرمایي چې ما د نبی کریم ﷺ نه پوښتنه وکړه چې د الله جل جلاله په نزد د ټولو نه زیات خوښ عمل څه دی؟ ده وفرمایل : لمونځ، ما عرض وکړ ددې نه پس څه دی؟ ویې فرمایل د مور او پلار سره ښه سلوك او چلند ، ما عرض وکړ ددې نه پس کوم عمل غوره دی؟ ویې فرمایل جهاد.

ملا علي قاري رحمه الله وایي چې په دې حدیث کې ددې دلیل دی چې د ایمان نه وروسته د ټولونه وړاندې لمونځ دی. او بل داسې حدیث هم شتون لري چې فرمایي : اَلصَّلٰوةُ خَيْرُ مَوْضُوْعٍ : یعنی بهترین عمل چې الله تعالی د بندګانو لپاره مقرر کړی دی هغه لمونځ دی. نور احادیث هم په دې هکله زیات موجود دي.

هو د نبی کریم ﷺ له ډیرو احادیثو څخه ثابتیږي چې الله تعالی په لمانځه سره ګناهونه معاف کوي، خو علماء وایي چې مراد ورځنې واړه ګناهونه دي، ځکه د مسلمان د شان سره نه ښایي چې دده په ذمه لوی ګناهونه باقي پاتې وي. اول خو د مسلمان نه دکبیرې ګناه کیدل مشکل دي اوکه چیرې ترې وشي هم نو پرته له توبې ایستلو ده ته آرام راتلل مشکل دي، ځکه د مسلمان د شان سره ضروري ده چې کله دده نه کبیره ګناه وشي نو ترڅو هغه په ژړا او زاریو ونه وینځي ده ته آرام نه ورځي، البته وړو ګناهونو ته ډیره پاملرنه نه وي خو هغه په لمانځه سره معافیږي. که څه هم په احادیثوکې د وړې او لویې ګناه قید نشته . هدف داچې په لمانځه ګناهونه ښنل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوسعيد خدري ﷺ د نبي كريم ﷺ څخه روايت كوي چې پنځه لمونځونه د مينځني وختونو لپاره كفاره دي يعنى د يو لمونځ نه تر بل لمانځه پورې چې كوم ګناهونه وي هغه د لمانځه له بركته معاف كيږي.

حضرت حذيفه ﷺ فرمايي چې نبي كريم ﷺ ته به څه مشكل كار ياځه آفت پيښ شو نو دی مبارك به فوراً لمانځه طرف ته متوجه كيده.

اوبل د لمانځه په هكله الله تعالى فرمايي : « وَاسْتَعِينُواْ بِالصَّبْرِ وَالصَّلاَةِ »: يعنى په صبر او لمانځه سره د الله نه مرسته وغواړئ.

اوپه بل آيت كې فرمايي : « وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا لَا نَسْأَلُكَ رِزْقًا نَّحْنُ نَرْزُقُكَ » : يعنى خپلو كوروالوته د لمانځه حكم كوئ اوپه خپله هم ددې اهتمام كوئ موږ ستا نه روزي ګټل نه غواړو روزي به تا ته موږ دركوو.

ابومسلم رحمة الله عليه فرمايي چې زه د حضرت ابو أمامه ﷺ په خدمت كې حاضرشوم هغه په جومات كې تشريف درلود، ما عرض وكړ چې ما ته ستا له طرفه يونفر دا حديث نقل كړی دی چې تاسې د نبي كريم ﷺ څخه اوريدلي دي چې څوك په ښه شان اودس وكړي بيا فرض لمونځ اداءكړي نو الله ددغې ورځې هغه ګناه چې په تلوسره شوې وي اوهغه ګناه چې د لاسونو په واسطه شوې وي اوهغه ګناه چې د هغه له غوږونو څخه شوې وي او هغه ګناه چې د هغه له ستر ګوڅخه شوې وي اوهغه ګناه چې د هغه په زړه كې پيدا شوې وي ټولې معاف كوي.

حضرت ابو أمامه ﷺ وفرمايل : قسم په الله ما دا مضمون د نبي كريم ﷺ څخه څو څو ځله اوريدلی دی.

د نبي كريم ﷺ ارشاد دی چې كله د لمانځه وخت راشي نو يوه فرښته اعلان كوي چې ای د آدم اولاده پاځئ او د دوزخ هغه اور كوم چې تاسو (دګناهونو په وجه) په خپلو ځانونو بل كړی دی مړ كړئ.....

په بل حديث كې راځي چې الله تعالى ارشاد فرمايلی چې ما ستا په امت پنځه لمونځونه فرض كړي دي او ددې مې د ځان سره وعده كړې ده چې څوك ددې پنځه لمونځونو په خپل وخت كې د اداء كولو اهتمام كوي هغه پخپله ذمه وارۍ جنت ته داخلوم اوڅوك چې ددې لمونځونو اهتمام نكوي د هغه په ما هيڅ ذمه واري نشته.

د لمانځه په هكله امام غزالي رحمه الله وايي : چې كله كومه ګناه عامه شي بيا هغه ګناه خلكوته ګناه نه ښكاره كيږي مثال يې وركړی چې د روژې خوراك عام نه دی كه څوك روژه قصدي خوري، نوټول خلك به ورته لوی كافر ووايي چې وګورئ دخلكو په وړاندې روژه خوري ـ حال داچې د روژې په قصدي خوړلو دكفر فتوی يوه عالم او يوه مذهب هم نده وركړې (خو داخبره په ياد ولرئ كه څه هم بيا ټول عمر روژه ونيسي د هغې خوړل شوې روژې ثواب نشي حاصلولی) اما د لمانځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پریښودل او قضاکول چون عام شوي نو د لمانځه قصدي پریښودونکی ته هیڅوک کافر نه وایي حال داچې په قصدي پریښودلو باندې ډیرو علماوو او ډیرو مذهبونو دکفر فتویٰ ورکړیده.
لنډه دا چې موږ احناف یې کافر نه بولو خو امام غزالي هر کله چې شافعي مذهب دی نو د هغه دا خبره ډیره د قدر وړ ده او په احادیثو استدلال کوي.
دحضرت جابر ابن عبدالله ﷺ څخه روایت دی : قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ بَینَ الرَّجُلِ وَبَیْنَ الکُفْرِ تَرْكُ الصَّلوةِ رواه احمد. وَقَالَ بَیْنَ الرَّجُلِ وَبَیْنَ الشِّرْكِ وَالکُفرِ تَرْكُ الصَّلَوةِ. یعنی لمونځ پریښودل بنده کفر ته رسوي ، بل ځای ارشاد دی چې بنده اوکفر لره یوځای کوونکی څیز صرف لمونځ پریښودل دي ، بل ځای ارشاد دی چې د ایمان اوکفر په منځ کې د لمونځ پریښودلو فرق دی.
د نبي کریم ﷺ ارشاد دی چې څوك دوه لمونځونه پرته له عذر څخه په یو وخت کې کوي هغه د لویو ګناهونو د دروازو نه په یوه دروازه ورسیده. هدف دا چې پرته له عرفات او مزدلفې څخه نور دوه لمونځونه پرته له عذره په یو وخت اداء کول لویه ګناه ده.
همدارنګه له ابوهریرة ﷺ څخه روایت دی : قَالَ قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ : لَا سَهْمَ فِی الاِسلَامِ لِمَنْ لَا صَلَوةَ لَه وَلَا صَلَوةَ لِمَنْ لَا وُضُوءَ لَه : یعنی په اسلام کې هیڅ برخه نشته دهغه چا لپاره چې لمونځ نکوي او بې اودسه لمونځ نه کیږي. په بل حدیث کې دي چې دین بې لمونځه نشته، لمونځ د دین لپاره داسې دی لکه څنګه چې د سړي د بدن لپاره سر وي.
همدارنګه په کار ده چې لمونځ په جماعت سره اداء کړو ځکه د نبی کریم ﷺ حدیث دی، ابن عمر ورځنې روایت کوي چې : صَلَوةُ الْجَمَاعَةِ أفضَلُ مِنْ صَلَوةِ الْفَذِّ بِسَبعٍ وَعِشْرِیْنَ دَرَجَةً :
یعنی د جمع لمونځ د تنها لمانځه څخه اوه ویشت درجې زیاتیږي.
په حدیث شریف کې راځي چې کوم خلك زیات وخت په جومات کې تیروي فرښتې ددوی د ناستې ملګري دي، که چیرې ناروغه شي فرښتې یې بیمار پوښتنې ته ورځي، که چیرې کار ته ولاړ شي نو فرښتې ورسره مرسته کوي.
د نبي کریم ﷺ په بل حدیث کې چې ابو هریرة روایت کړی فرمایي : د جماعت لمونځ د تنها لمانځه څخه (۲۵)درجې زیاتیږي، خبره داده چې کله سړی اودس وکړي او ښه کامل اودس وکړي بیا جماعت ته صرف د لمانځه په اراده ولاړشي څه بله اراده یی نه وي نوچې کوم قدم اخلي د هغې په وجه یی یوه نیکي زیاتیږي او یوه ګناه یی معاف کیږي بیا چې لمونځ وکړي او په خپل ځای کې ناست وي نو ترڅو چې په اوداسه کې وي فرښتې ورته د ښښنې او رحمت دعاګانې کوي اوترڅوچې سړی د لمانځه په انتظارکې وي هغه د لمونځ ثواب مومي.
محمد بن سماعه رحمه الله یو لوی عالم دی وایي په څلویښتو کلونوکې زما څخه یوځل د جماعت لمونځ فوت شو چې هغه هم د مور په مرګ مشغول وم نو بیامې هغه لمونځ پنځه ویشت ځله وکړ څو د جماعت د لمانځه درجه وګټم نو په خوب کې مې ولیده چې یوکس راته وایي محمده ! پنځه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویشت وارې خو دې لمونځ وکړ خو د ملایکو آمین به څرنګه کوې. څکه په حدیث کې راځي کله چې امام د سوره فاتحې نه وروسته آمین وایي نو ملایکې هم ورسره آمین وایي، نو د چا آمین چې د ملایکو له آمین سره یوځای شي د هغه وروستنی ټول ګناهونه معاف کیږي. نو په خوب کې دې حدیث ته اشاره وه.

په یوه بل حدیث کې د ابو هریرة ﷺ په روایت راځي چې نبي کریم ﷺ وفرمایل چې زما زړه غواړي چې یوڅو ځوانانوته ووایم چې ډیر خس او خاشاک راجمع کړي بیا زه هغو خلکوته ورشم چې بې عذره په کورونو کې لمونځ کوي او د هغوی کورونه وسوځوم.

نبي کریم ﷺ سره له هغه شفقت او رحمته چې کوم د امت په حال یې درلود او د چا کوم معمولي تکلیف یې هم نه خوښوه خو په هغو خلکو کوم چې په کورونوکې لمونځ کوي دومره غصه دی چې د هغوی کورونه سوځوي.

هو ! په لمانځه کې د زړه حضور او عاجزي او اخلاص ډیر شرط دی، حضرت معاذ ﷺ وایي کله چې زه نبي کریم ﷺ یمن ته د والي په توګه لیږلم نو ما د آخري وصیت غوښتنه ورځنې وکړه، نبي کریم ﷺ راته وفرمایل چې ددین په هرکار کې د اخلاص اهتمام کوه څکه په اخلاص سره لږ عمل هم ډیریږي.

حضرت ثوبان ﷺ وایي چې ما نبي کریم ﷺ څخه واوریدل چې فرمایل یې د اخلاص والو لپاره دې خوشحالي وي، دوی د هدایت ډیوې دي د دوی په وجه د سختونه سختې فتنې لرې کیږي.

حضرت عبدالله ابن عباس ﷺ فرمایي : د لمونځ قایمولو نه مراد دادی چې رکوع او سجده یې په ښه شان اداء شي پوره پوره لمانځه ته متوجه واوسي یعنی د زړه په حضور او عاجزۍ اداء شي.

د حضرت قتاده نه نقل شوی چې د لمونځ قایمول : د هغه د وختونو مراعاتول، په ښه شان اودس کول او په ښه طریقه رکوع اوسجده کول دي.

د نبي کریم ﷺ ارشاد دی چې د ټولونه بدترین غل هغه دی چې د لمانځه نه غلا کوي، صحابه وو ﷺ عرض وکړ چې ای د الله رسوله! د لمانځه نه به څنګه غلاکوي؟ ارشاد یې وفرمایه چې د هغه رکوع او سجده په ښه شان نه اداء کوي.

په یوه بل حدیث کې نبي کریم ﷺ فرمایلي دي چې یو بنده به تر شپیتو کلونو پورې لمونځ کوي خو یو لمونځ یې هم نه قبلیږي که رکوع ښه وکړي نو سجده پوره نه کوي اوکه سجده ښه وکړي نو رکوع پوره نه کوي.

حضرت ابوالعالیه ﷺ فرمایي : چې د الله جل جلاله ددې ارشاد :« إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنكَرِ » مطلب دا دی چې په لمانځه کې درې ځیزونه دي : اخلاص، دالله تعالی ویره او د الله ذکر: په کوم لمونځ کې چې دا ځیزونه نه وي هغه اصلاً لمونځ نه دی. اخلاص د نیکو کارونو حکم کوي ـ د الله تعالی ویره د بدو خبرو نه منع کوي او د الله ذکر قرآن کریم دی چې په مستقله توګه د ښو خبرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

حکم کوي او د بدو خبرو نه منع، نو ځکه نبي کریم ﷺ فرمایي: چې کوم لمونځ د بدو خبرو او نامناسبو کارونو څخه منع نه کوي هغه لمونځ په ځای ددې چې الله ته د نږدیکت وسیله شي د الله تعالی نه د لرې کیدو لامل ګرځي.

او د حضرت حسن په روایت نبي کریم ﷺ فرمایي چې د چا لمونځ هغه د بدو خبرو نه منع نکړي هغه اصلاً لمونځ نه دی.

لنډه داچې لمونځ باید په هیڅ حالت کې قضا نشي ځکه لمونځ که اوبه نه وي په تیمم سره هم کیږي، د مرض په حالت کې که په ولاړې قدرت نه وي په ناستې سره هم کیږي ان تردې چې په اشارې سره هم اداء کیدای شي.

او علماء وایي چې که د مور څخه نیم اولاد راوتلی وي، نو په داسې حالت کې هم باید لمونځ وکړي او قضا یې نکړي. او حتی د جنګ په حالت کې هم باید دجنګ قوماندان خپل مجاهدین دوه ډلې کړي او په دواړو ډلو لمونځ په جماعت سره اداء کړي.

د ځینو کلماتو معناوې:

تَقْصرو: لنډ یې کړي

مِنْ ورائکم: وروسته له تاسونه

مَیْلَةً: حمله او یرغل

د لوست مرستندویه توکي:

کتاب،تفسیر شریف، پوسټرونه او انځوریزې نښې نښانې.

دتدریس لارې:

تشریحي، مقابلوي، ګروپي،تمثیلي...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د اعوذ بالله او بسم الله په ویلو سره د نساء دسورت (۱۰۱ـ۱۰۴) مبارک آیتونه په ښه لهجه په ترتیل سره تلاوت کوي بیا له څو زده کوونکو څخه غواړي چې پخپل وار سره هر یو ددغه لوست آیتونه تلاوت کړي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د لوست بغلي عنوانونه ورته په تخته لیکي او د مبارکو آیتونو مفهوم، ترجمه، او لنډ تفسیر زده کوونکو ته تشریح کوي او همدارنګه د ویرې د لمانځه ځرنګوالی د جهاد په اضطراري حالتونو کې زده کوونکو ته تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د زده کوونکي په دوه ډلو ویشي هرې ډلې ته دنده ورکوي چې ترجمه، تفسیر او د ویرې د لمانځه د ادا کولو ځرنګوالي د کتاب د متن مطابق خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو ته تشریح کوي. ښاغلی ښوونکی د زده کوونکو ستونزې حل کوي او د فقهې او تفسیر په برخو کې له زده کوونکو سره مرسته وکړي. ښوونکی زده کوونکو ته د ویرې لمونځ په عملي توګه تمثیلوي بیا به په ټولګي کې په زده کوونکو باندې هم د ویرې د لمانځه طریقه په شفاهي او عملي توګه تشریح کوي.	
ارزونه: ښاغلی ښوونکی ددې لپاره چې د زده کووکو له زده کړې څخه ډاډینه حاصله کړي نو د لوست محتوا او ارکان د تفسیر شریف مطابق د پوښتنو په ترڅ کې مطرح کړي او د زده کوونکو د پوهې او مهارت ارزونه کوي.	۱۰دقیقې
د لوست لنډیز: مورږ او تاسو پوهیږو چې شارع فرمایي چې لمونځ ددین ستنه ده هغه څوک چې لمونځ قایموی په حقیقت کې د الله جل جلاله دین قایموي او که څوک لمونځ پریږدی په حقیقت کې د الله جل جلاله دین پریږدي او نړوي یې. په حدیث شریف کې یې ټول دین په لمانځه پورې منحصر کوي ځکه لمونځ د توحید او رسالت او د اسلامی معتقداتو څخه وروسته د اسلام دویمه بناده. په بل حدیث شریف کې راغلي چې پیژندنه دمسلمان او کافر په لمانځه سره کیږي. او د لمونځ د فرضیت په باره کې په قرآن کریم کې په (۹۶)ځایونوکې تاکید راغلی دی. د رسول الله صلی الله علیه وسلم د ویناوو له مخې لمونځ اهم عبادت دی چې د دښمن د ویرې په وخت او دجهاد په سنګر کې یې هم په جماعت سره د هغه د ادا کولو حکم کړی دی حتی د مرض په وخت کې یې پریښودل نشته که څوک یې په ولاړه نشي کولی په ناسته دې وکړي او که په ناسته یې نشو کولی په اشاره دې وکړي او که په اشاره یې هم نشو کولای بیا ورڅخه ساقطیږي الله جل جلاله ورته ښښنه کوي.	۵دقیقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب مطابق زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم لوست

سرليک: د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه

مخ: ۴۶_۴۹

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد:

۱ـ د حج د سورت ۳۹ـ ۴۱ مبارکو آيتونو په رڼا کې د جهاد په اهميت وپوهيږي.

۲ـ د جهاد د روا والي او د هغې د اصلاحي، اعتقادي او اخلاقي حکمتونو په رڼا کې په نېکيو باندې امر او د بديونه منع کول په خپل ژوند کې د ټولو مهمو دندو څخه وګڼي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د ظلم د مخنيوي لپاره د جهاد اجازه

کله چې مشرکانو په ډير ظلم اوتيري لاس پورې کړ او خبره تردې ورسيده چې مؤمنان د دوی له تيريو او ظلمونو څخه سخت په عذاب شول، يو به رسول الله ﷺ ته وهل شوی راتلو اوبل به زخمي اوټپي راتلو او ډيره ژړا ، شکوه او شکايت به يې کاوه.

خورسول الله ﷺ به ورته ويل : صبر وکړئ، زه په جهاد نه يم مامور شوی او له اوياوو څخه زيات آيتونه د جهاد او جنګ په نه کولوکې راغلي دي او سربيره په دې د هجرت په کولو هم مامور شوي يو. بالآخره دغه مبارک آيت « أُذِنَ لِلَّذِينَ يُقَاتَلُونَ بِأَنَّهُمْ ظُلِمُوا...... » نازل شو او د جهاد اجازه يې ورکړه او دا په دې هکله لومړنی آيت دی.

هو کله چې مسلمانانو پوره ديارلس کاله د کافرانو سختئ او کړاوونه وزغمل او بالآخره ديته مجبور شول چې خپل کورونه او خپل شته هرڅه دوی ته پريږدي اوهجرت ورځنې وکړي. نوهمغه وه چې ځنې حبشې ته اوځنې مدينه منورې ته په هجرت کولو مجبور شول خو د دې ظالمانو په دې هم زړونه ساړه نه شول د هجرت په ځای کې يې هم آرام او سا اخستوته نه پريښودل، د حبشې پاچا ته يې ډالۍ ليږلې چې مسلمانان له وطنه وشړي خو کله چې په مدينه منوره کې يوه وړه ډله راغونډه شوه کافرانوبه د مکې نه لښکرې جوړولې او مدينې منورې به ورتلل او دوی يې هلته آرام ته نه پريښودل نو آيا په داسې حالتونو کې مسلمانانو دځان څخه دفاع نه وای کړې؟ او ايا الله پاک مظلومانوته د ځانونو څخه د دفاع لپاره اجازه نه وای ورکړې؟ نو همغه وه چې الله دوی ته دجنګ او مقابلې اعلان وکړ او دا تسلې يې ورکړه چې ای مؤمنانو له خپل کمښت او قلت څخه مه ډاريږئ، الله تعالی يوه ډيره وړوکې بې وسيلې ډله هم د دنيا د لويو لويو فوځونو او سلطنتونو په وړاندې بريالۍ کولی شي، په حقيقت کې دا يوه په زړه پورې د مسلمانانو سره د مرستې وعده وه.

اوبل په دې اجازه او وعده کې حکمت دا ؤ چې که د ځان څخه د مقابلې اجازه نه وای نودا به د الهي فطرت له قانون څخه سخت مخالفت وی الله پاک د دنيا نظام داسې جوړ کړی دی چې هر شی

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا هر شخص یا هره ډله دې د بل شي یا شخص یا ډلې په مقابل کې دخپل وجود د ساتنې لپاره جنګ وکړي که داسې نه وای او الله پاک د نیکۍ حمایت او ملاتړ د بدۍ په مقابل کې نه کولای نود نیکۍ نوم اونښان به هم په جهان کې نه وای پاتې، بې دینانو اوشریرانو خلکوبه ټول مقدس مقامات او مهم یادګارونه د تل لپاره د وجود له صفحې څخه محو او له منځه وړي وو یو معبد، تکیه خانه، عبادتخانه ، خانقاه، جومات اومدرسه به محفوظ نه وای پاتې شوي نو ضروري شوه چې د بدۍ طاقتونه که څه هم ډیر سره جمع هم شي خو د قدرت له پلوه به داسې یو وخت راشي چې د نیکۍ په مقدسو لاسونو سره به د بدۍ د حملې مدافعت وکړي اودوی به د حق او ریښتینولۍ په وسیله په دښمنانو غالب کړي.

هو : په وروسته آیتونوکې راځي چې الله به ولې له دوی سره مرسته نه کوي؟ کله چې دوی داسې یوقوم دی چې که الله تعالی دوی ته دځمکې د مخ پاچاهي هم ورکړي خو بیا هم دوی د الله تعالی له یاده نه غافلیږي او په خپله هم په بدني اومالي نیکیو کې مصروف دي او کوښښ کوي چې نور هم په دغه سمه لاره برابرکړي او خلک د مخلوق له غلامۍ څخه د یوه الله غلامۍ ته راوبولي. ددنیا له تنګیو او کړوونوڅخه یی د آخرت پراخیوته سوق کړي اود باطلو اومنسوخو مذهبونو د ظلم څخه یی د اسلام عدالت ته راولي.
همدا وجه وه چې کله د ابو سفیان له ښځې هندې څخه پوښتنه وشوه چې ته خو ډېره سخته د اسلام دښمنه وې، ستا د مسلمانیدو لامل څه ؤ هغې وویل : چې کله به چا یو ښار او ملک فتح کړ نو هلته به رقصونه، شرابونه، کبابونه او ډول ډول عیشونه او چړچې خوریدې خو کله چې صحابه وو مکه فتح کړه زه په خپل بام ورته ناسته وم دوی ټوله شپه د الله په عبادت او ژړا وو اودعاګانو تیره کړه نو زه پوه شوم چې دا خلک په حقه دي نو ځکه مسلمانه شوم.
هو کله چې الله پاک مسلمانانوته دځمکې حکومت ورکړ نو کومې پیشګویۍ چې پخوا شوې وې هغه ټکي په ټکي رښتیا شوې اونیکې پایلې یی ګردې نړۍ په سترګو ولیدلې، خونن چې مسلمانانو له اسلام او عباداتو څخه ګوښه نیولې ده وینوچې مسلمانان بیا هرځای د ظلمانو او کافرانو تـرظلم لانـدې شـپې تیروي او ډول ډول ظلمونه پرې کیږي.

د ځینو کلماتو معناوې:

أُذِنَ: اجازه یې ورکړه

یُقاتَلُون: د هغوی سره جنګ

عا قِبةُ الأُمور: د خپلو کارونو سرته رسول

د تدریس لار:

تشریحي، پوښتنه او ځواب، ډله ییز...

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تدریس مرستندویه توکي:

کتاب، تخته، تخته پاک، تباشیر او داسې نور

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکي د مقدماتي موضوعګانو څخه وروسته د زده کوونکو مقالې چې د لمانځه د اهمیت په باره کې لیکلې دي وګوري بیا د مقالو له جملې څخه یوه مقاله چې علمي او منلي دلایل ولري د ټولګي په نشراتي تخته وځړوي. ښاغلي ښوونکی د نوی لوست عنوان په تخته لیکي او بیا د حج د سورت ۳۹ـ ۴۱ مبارک آیتونه د یوه زده کوونکی په واسطه تلاوت کوي او د دوی تجویدي او لفظي سهوې په شفقت سره اصلاح کوي.
۲۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی د جهاد د حکم او مشروعیت په هکله او د مبارک آیت د نازلیدو لامل او د جهاد د حکمت او فلسفې په اړه چې د جهاد په واسطه په ځمکه کې الهي عدل نظام ټینګښت ومومي، ظلم او بې عدالتي او د شرک او کفر نښې نښانې او د کافرانو، ملحدانو غلبه او بر لاسی له منځه ولاړه شي او جهاد تر ټولو غوره عبادت او د اسلام لوړه څوکه او د الله جل جلاله د شعایرو او د ټولنې د اصلاح او جوړښت وسیله ګڼلی کیږي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکي په دوه ډلو ویشي او لار ښوونه ورته کوي چې په لوست کې د مبارک آیت ګټې ولیکی او دغه ګټې د ټولو زده کوونکو په استازیتوب یو کس زده کوونکي ته په لنډ ډول بیان کړي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښا غلی ښوونکی د لوست د ښې زده کړې او د ارزښتونو د پيژندلو په خاطر د زده کوونکو ارزونه کوي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د حج مبارک سورت ۷۸آیتونه او لس رکوع ګانې لري. د نزول شمیره (۱۰۳)ده. او د سورت نور څخه وروسته نازل شوي او مصحفي شمیره (۲۲)ده او د انبیاء له سورت څخه وروسته ده د حج مبارک سورت په مدینه منوره کې نازل شوي او دا هغه وخت وو چې حضرت محمد صلی الله علیه وسلم او اصحابو یې د مشرکانو له ازار او تکلیف له کبله د الله جل جلاله د فرمان مطابق له مکې مکرمې څخه چې د دوی پلارنـي ګران وطن وه د الله جل جلاله د رضاء د لاسته راوړلو په منظور او د دیني فریضو د سرته رسولو په غرض یې مدینې منورې ته هجرت وکړ او ورځ په ورځ د توحید صفونه پیاوړی کیدل او مسلمانان په نا کراری سره د جهاد فرضیت رویه ګرځندي د الله جل جلاله هدایت او فرمان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته لیواله وه، د حج د مبارک سورت په ۳۹او ۴۰ مبارکو آیتونو د کافرانو او مشرکانو په وړاندې جهاد او وسله واله جګړه فرض شوه او د جهاد له منشور سره سم صحابه کرامو په سر قربانولو او د مدینې منورې له سپیڅلي حریم او د اسلام د مبارک دین له مقدساتو او ارزښتونو څخه د دفاع او د الله جل جلاله د کلیمې د او چتولو او د اسماني قانون د حاکم کولو لپاره متې را ونغښتې او د پیغمبر صلی الله علیه وسلم تر لار ښوونې او مشري لاندې یې په ټوله جزیرة العرب کې یو ریښتینی انقلاب راوست انسانانو ته یې د غیر الله او د نورو خدایانو چې له تیږو او لرګیو څخه جوړ شوی وه هیڅ روح او اراده یې له ځان سره نه لرله د جهاد په برکت سره دړې وړې کړل او د کفر او شرک جرړې یې له بیخه غوڅې کړې او ددې مبارکو آیتونو حکم به تر قیامته پورې جاری وی او همدا جهاد دی چې د دنیا او آخرت نیک مرغی پکې لیدل کیږي او همدا جهاد دی چې په ځمکه کې د الله جل جلاله د عدل نظام را منځته کوي او ټولې نا خوالې له منځه وړي.	
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه د ګټې اخیستلو په منظور زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

يولسم لوست

سرلیک: روژه او ګټې يې

مخ: ۵۰ـ ۵۷

وخت: دوې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي بايد

۱ـ د روژې فرق په اسلامي دين کې د مخکينيو امتونو سره وپيژني

۲ـ د روژې په مبارکه مياشت کې د مؤمنانو لپاره د الله جل جلاله د مهربانۍ او فضل لـه دلايلو څخه څه زده کړي

۳ـ د رمضان المبارک د مياشتې د روژې د فرضيت او حکمت په باره کې معلومات حاصل کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د صوم لفظي معنا امساک يعنې بنديدل او بچ کيدل دي او د شريعت په ژبه کې صوم يعنې روژه د خوراک، څښاک او ښځې سره د نږديکت نه د بنديدلو او لرې کيدلو نوم دی، په دې شرط چې د صبح صادق نه پيل او د لمر تر ډوبيدو پورې دوام ومومي او ورسره نيت هم د روژې وي.

همدا وجه ده چې که چيرې د لمر له ډوبيدو څخه يوه دقيقه وړاندې هم څه وخوړلی شي يا وڅښلی شي نو روژه و نه شوه، همدارنګه که چيرې ددغه ټولو شيزونو څخه ټوله ورځ پرهيز وکړی شي خو نيت يې د روژې نه وي نو دا هم روژه نده.

د روژې حکم مسلمانانو ته په يو خاص مثال سره ورکړی شوی دی، د حکم سره دا ويل شوي دي چې ددې روژو فرضيت په تاسو پورې خاص نه دی بلکې په پخوانيو امتونو هم روژی فرض کړی شوې وې، له دې څخه د روژې خاص اهميت هم معلوم شو او ورسره د مسلمانانو زړه ډاډينه هم وشوه چې دا ستونزه پخوانيو امتونو هم زغملې ده او دا يوه طبعي خبره ده چې په کړاو او ستونزه کې څومره ډير خلک شريک شي نو هومره هغه ستونزه او کړاو آسانيږي. البته د روژو په کيفيت، شمير او د وختونو په تعين کې به مسلمانان د نورو امتونو سره فرق لري.

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ: په دې جمله کې اشاره ده چې د تقوی د صفت په حاصلولو کې روژو ته لوی دخل دی ځکه په روژې سره په سړي کې دا ملکه پيدا کيږي چې دی به بيا په خپلو خواهشاتو باندې ولکه لرلی شي او د تقوی بنسټ هم دغه شی دی.

فَمَن كَانَ مِنكُم مَّرِيضًا: د مريض نه مراد هغه مريض دی چې هغه ته په روژه نيولو کې د زغملو نه زيات تکليف رسيږي يا دا چې ده ته قوي خطره وي چې د روژې په نيولو يې مرض زياتيږي او په ورپسې راتلونکی آيت:﴿وَلاَ يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ کې هم دې خبرې ته اشاره ده او د جمهورو فقهاوو دغه مسلک دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

أَوْ عَلَى سَفَرٍ: د مسافر د لفظ په ځای د « أَوْ عَلَى سَفَرٍ » لفظ راوړل شوی معنا دا چې دا مسافر په سفر سپور وي. امام اعظم ابوحنيفه رحمه الله او نورو ډيرو فقهاوو ددې سفر اندازه د نبي كريمﷺ د بيان او د صحابه وو د عمل له مخې درى منزله ښودل شوې ده يعنى دومره مسافه چې مسافر يې په آسانۍ سره په دريو ورځو كې پلى كولى شي او وروستنيو فقهاوو«۴۸» ميله فاصله ټاكلې ده او د«أَوْ عَلَى سَفَرٍ» نه دا مسئله راوځي چې مسافر ته دا اجازه تر هغه وخته پورې حاصله ده ترڅو د هغه د سفر دغه سلسله جاري وي او دا ظاهره خبره ده چې د آرام كولو لپاره يا د يو څه كار لپاره په يو ځاى كې ايساريدل ددغه سفر سلسله او لړۍ نه پرې كوي ترڅو چې دومره قدرې مودې پورې ايساريدل ونه شي چې په كوم د سفر سلسله پرې كيږي او دغه موده نبي كريمﷺ «۱۵» ورځې ښودلې ده يعنى كه يو نفر د سفر په دوران كې د پنځلسو ورځو د پاتې كيدو نيت او اراده وكړي نو بيا دا سړی«أَوْ عَلَى سَفَرٍ» نه دی.

فَعِدَّةٌ مِّنْ أَيَّامٍ أُخَرَ: يعنى په مسافر او مريض د خپلو قضا شويو روژو د شمير برابر په نورو ورځو كې روژې نيول فرض دي، خو په دې شرط چې دوی د سفر نه په واپس كيدو يا د مرض نه په جوړيدو سره سم دستي مړ نه شي او كه فوراً مړ شو نو په ده قضا لازمه نده او له دې ذكر شوې جملې څخه د پرله پسې روژو نيولو قيد هم نشته څرنګه چې ورته آسانه وي روژې دې ونيسي.

وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ : ددې آيت بې تكلفه معنا دا ده چې كوم خلك د مسافر او د مريض په شان د روژې نيولو څه تكليف نه لري بلكې د نيولو طاقت يې لري خو د څه وجې نه يې زړه روژه نيول نه غواړي نو ددوی لپاره هم دا ګنجايش شته چې دوې دې د روژو په ځای فديه د صدقې په بڼه كې وركړي او ورسره يې دومره هم وفرمايل«وَأَن تَصُومُواْ خَيْرٌ لَّكُمْ» يعنى ستاسو لپاره غوره خبره دا ده چې روژه ونيسئ.

دا حكم د اسلام په پيل كې ؤ خو بيا دا حكم د عامو خلكو په حق كې په راتلونكي آيت﴿فَمَن شَهِدَ مِنكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ﴾ سره منسوخ شو يوازې د هغو خلكو په حق كې د امت په اجماع سره باقي پاتې شو چې ډير بوډاګان وي يا داسې بيماران وي چې د جوړيدو اميد يې باقي پاتې نه وي.

د جمهورو صحابه وو او تابعينو هم دا وينا ده. د پاسنۍ جملې معنا دا ده: چې څوك له تاسو په رمضان كې موجود او حاضر وي په هغه د رمضان د ټولې مياشتې روژې نيول فرض دي نو په دې سره د فديې وركولو عام اختيار منسوخ شو.

د فديې اندازه: د يوې روژې فديه نيمه پيمانه غنم يا د هغه قيمت دی زموږ په رواجي اندازه پاوكم يو چارك غنم دي او بايد يوه فقير او مسكين ته په دې ډول وركړی شي چې هغه ددې مالك جوړ شي او د مدرسې، جومات يا د بل څه خدمت په بدل كې نه وي لكه چې د هيواد په اكثرو سيمو كې يې د ملا د اجورې بدله ګرځوي، كه څه هم ملا هرڅومره غني او بډای وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او دا د رمضان میاشت ځکه غوره میاشت ده چې الله تعالی د خپلو وحیو او آسماني کتابونو د نازلولو لپاره همدا میاشت چن کړې ده چې قرآن کریم هم پکې نازل شو. یعنی رسول اللهﷺ فرمایلي دي: چې د حضرت ابراهیم علیه السلام صحیفې د رمضان په اوله نیټه، تورات په شپږمه، انجیل په دیارلسمه او قرآن کریم په څلیرویشتمه نیټه د رمضان نازل شوي دي.
البته قرآن کریم د رمضان په یوه شپه یعنی لیلة القدر کې ټول په یو ځل د لوح محفوظ نه ړومبني آسمان ته نازل خو بیا په نبي کریمﷺ په درویشتو کلونو کې برخه برخه نازل شو.

د تدریس طریقې: ډله ییز، مباحثوي، تشریحي.

د تدریس مرستندویه توکی: کتاب، تخته، تخته پاک، تباشیر....

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښا غلی ښوونکی د سلام او روغبړ، د ټولګي د تنظیم او کورنۍ دندې د کتلو څخه وروسته د تیر لوست په څو پوښتنو سره ارزونه کوي. ۱ـ څوک ویلی شي چې جهاد پر مسلمانانو ولې فرض دی؟
۲۵دقیقې	۲ـ ښاغلی ښوونکی د بقرې د سورت مبارک آیتونه چې په دغه لوست کې راغلي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي او تجویدي غلطۍ ورته اصلاح کوي. ۳ـ ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې لوست په پټه خوله ولولي. ۴ـ ښوونکی د روژې د فرضیت آیت په لنډه توګه ترجمه او تفسیر کوي. ۵ـ ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي څو د اسلام مبارک دین احکام چې په بغلي عنوانو کې راغلي یو بل سره پرې خبرې اترې وکړي. ۶ـ بیا د څو تنو زده کوونکو څخه غواړي چې ټولګی ې ته راشي د بحث او خبرو اترو نتیجه واوروي او هم د خپلو ټولګیوالو پوښتنو ته ځواب ووایي. ۷ـ له زده کوونکو څخه غواړی چې د روژه دارانو فضیلت، مقام او مرتبه د الله جل جلاله په نزد تشریح کړي. که چیرته د تشریح په جریان کې له ستونزو سره مخامخ شي ښاغلی ښوونکی ورسره کومک کوي او په پای کې مناسبه لنډه تشریح ورکوي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ۱ـ څوک ویلی شي چې دعاء څه وخت قبلیږي؟ ۲ـ څوک ویلای شي د روژې په هکله د مخکینیو امتونو سره د اسلام د مبارک دین د پیروانو څه فرق دی. ۳ـ څوک د رمضان المبارک د روژو فرضیت په باره کې خپل نظر ښکاره کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵دقیقې	**دلوست لنډیز**: لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي: ۱ـ الله جل جلاله د رمضان المبارک میاشت غوره ګرځولې ده ځکه د قرآن کریم نزول هم په دې میاشت کې پیل شوی دی. ۲ـ روژه یوازې په محمدي امت فرض نده بلکې په مخکینیو امتونو هم فرض وه نو هر حکم چې عام وي دهغه ادا کول هم آسان وي. ۳ـ د رمضان المبارک روژه نیول د مسافرینو او مریضانو د تکلیف له وجې رخصت ده قضاء راوړل یې په(حضر) یعنی کور کې ضروري دي همدا رنګه د مریض د صحت په وخت کې.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د کتاب له کورنۍ دندې څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوولسم لوست

سر لیک: حج د مؤمنانو د نړیوال یو والي څرګندوی

مخ: ۵۸ـ ۶۲

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکي باید:

۱ـ د کعبې شریفې عظمت او فضیلت و پیژني.

۲ـ په دې وپوهیږي چې کعبه د طواف کوونکو او لمونځ کوونکو لپاره جوړه شوې ده.

۳ـ د حج دحکمت په هکله معلومات حاصل کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د دوولسم لوست آیتونه د فرقان د سورت دي او په دې آیتونو کې د هغو مخصوصو او مقبولو بندګانو ذکر دی چې هم يې په رسالت مکمل ایمان دی او هم يې عقیدې، عملونه، اخلاق او عادات ټول د الله او رسول د رضا تابع او د شریعت د احکامو مطابق دي.

قرآن کریم داسې مخصوصو بندګانو ته د عِبَادُ الرَّحْمَنِ لقب ورکړی دی چې دا د دوی تر ټولو لوی اعزاز او احترام دی.

هسې خو ټول مخلوق په تکویني او جبري توګه د الله تعالی د بندګی او د هغه د مشیت او ارادې تابع دي، د هغه د ارادې نه پرته څوک هیڅ نشي کولای مګر دلته د بندګې نه مراد تشریعي او اختیاري بندګي ده.

په دې فرقان سورت کې د الله د مخصوصو بندګانو مخصوص صفتونه او نښې راغلې دي:

تر ټولو اول صفت يې عِبَاد والی دی: عباد د عبد جمع ده، معنا يې ده بنده، کوم چې د خپل مالك مملوك وي؛ دده وجود او دده ټول اختیارات او کارونه د مالك د حکم او خوښې مطابق وي. نو د الله د بنده ویلو مستحق هم هغه دی چې خپله عقیده، خیالات او خپله هره اراده او غوښتنه او هر حرکت او سکون يې د خپل رب د حکم او خوښې تابع وي او هر حکم يې په ځای کړي.

دوهم صفت يې:﴿يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا﴾ یعنی په ځمکه باندې په عاجزۍ، تواضع او وقار سره روان وي نه په کبر او ویاړ، هدف دا چې نه باید ډیر ورو ورو روان وي او نه ډیر په تیزۍ او منډه.

حضرت عمر ﷺ په یوه ځوان دُره اوچته کړه او ورته ویې ویل چې مریض نه يې نو ولې تیز نه ځې.

دریم صفت:﴿وَإِذَا خَاطَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا﴾ یعنی کله چې جاهلان خلك ورسره خبرې کوي نو دی ورته وایي: سلام.

مراد له جاهلانو څخه بی علمه سړي نه دي بلکې هغه دي کوم چې د جهالت کارونه او جاهلانه خبرې کوي و لو که په واقع کې عالم هم وي او مراد له سلام څخه عرفي سلام نه دی بلکې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلامتئ خبره ده چې نورو ته آزار پرې ونه رسیږي او دی ګنهګار نشي. یعنی د جاهلانو سره باید انتقامي معامله ونه شي بلکې عفوه ورته غوره ده.

څلورم صفت:﴿وَالَّذِينَ يَبِيتُونَ لِرَبِّهِمْ سُجَّدًا وَقِيَامًا﴾ یعنی دغه خلك شپې سبا کوي د خپل رب په وړاندې په سجده کولو او قیام کولو. هو! د شپې لمونځ هغه لمونځ دی چې هم مشقت او تکلیف پکې ډیر دی او هم د ریا خطره پکې نشته. هدف دا چې دوی شپه او ورځ د الله په عبادت کې مشغول وي.

پنځم صفت:﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا اصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا﴾ یعنی د الله د دربار مقبولین سره له دې چې شپه او ورځ د الله په عبادت کې مشغول دي خو بیا هم بې ویرې نه دي بلکې هر وخت د الله ویره ورسره وي او د الله نه دعاګانې هم غواړي.

شپږم صفت:﴿وَالَّذِينَ إِذَا أَنفَقُوا....﴾ یعنی دوې د مال لګولو په وخت کې نه اسراف او عبث خرڅ کوي او نه بخل او کوتاهي کوي بلکې د دواړو په منځ کې په اعتدال باندې قایم وي.

په آیت کې د اسراف او اقتار لفظونه راغلي دواړه منع دي.

اووم صف:﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ﴾ په اولو شپږو کې د طاعت او فرمانبردارۍ اصول راغلي وو اوس د ګناه او نافرمانۍ د مهمو اصولو بیان دی، اولنی شی د عقیدې سره اړیکې لري چې دا خلك د الله سره په عبادت کې بل څوك نه شریکوي معلومه شوه چې شرك ډیره لویه ګناه ده.

اتم صفت:﴿وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ...﴾ دا په عملي ګناهونو کې د لویو لویو او سختو ګناهونو بیان دی چې د الله مقبول بندګان په ناحقه وژنه نه کوي او زنا ته نه نږدې کیږي ددې دریو عقیدوي او عملي ګناهونو بیانولو نه وروسته فرمايي﴿وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا﴾ یعني چا چې دا ذکر شوي ګناهونه وکړل هغه به ددې سزا مومي.

ابو عبیده رضي الله عنه دلته د«اثام» تفسیر د ګناهونو په سزا سره کړی دی او ځنې نور مفسرین وايي چې «اثام» د دوزخ د یوې کندې نوم دی چې د سختو عذابونو څخه ډکه ده، خو د آیتونو له فحوا څخه معلومیږي چې دا سزا د کفارو لپاره خاصه ده یعنی چې هم یې شرك او کفر کړی وي او هم یې ورسره قتل او زنا کړې وي. ځکه د﴿يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ﴾ او د﴿وَيَخْلُدْ فِيهِ مُهَانًا﴾ ځکه دا دواړه الفاظ د مسلمانو ګنهګارانو لپاره نشي کیدای. یعنی نه د مسلمان لپاره عذاب دوه چنده کیږي او نه مسلمان پکې همیشه پاتې کیدای شي.

لسم صفت:﴿وَالَّذِينَ لَا يَشْهَدُونَ الزُّورَ﴾ یعني دا خلك په دروغو او باطلو مجلسونو کې نه شریك کیږي د ټولو نه لوی دروغ او باطل خو شرك او کفر دی یعنی د الله خاص بندګان د دروغو او ګناه او خرابو مجلسونو کې له شرکت څخه هم ځان ساتي. او ځنې مفسرین«لَا يَشْهَدُونَ» د شهادت په معنا اخلي یعنی دا خلك د دروغو ګواهي نه وايي. په یوه حدیث کې د دروغو ګواهی ته اکبر کبائر ویل شوي دي. ځکه حضرت فاروق اعظم رضي الله عنه فرمايي چې په چا د دروغو شهادت ثابت شو هغه څلویښت دُرې ووهئ، مخ یې ورتور او په بازارونو کې یې وګرځوئ او بیا دې ډیره زمانه بندي کړی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم صفت:﴿وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا﴾ یعني که چیرته اتفاقاً په لغوه او بیهوده مجلسونو راشي نو په سنجیدګۍ او شرافت سره تیر شي. مطلب دا دی چې په داسې مجلسونو کې دا خلك لکه څنګه چې په قصد او ارادې سره نه شریك کیږي دغه شان که چیرته په اتفاقي توګه په داسې مجلسونو باندې دوی راشي نو بیا هم ددې فسق او فجور له مجلس څخه په شرافت سره تیریږي.
یعنی د دوې دا کار بد او قابل نفرت ګڼي، نه په ګناهونو کې د اخته خلکو څه سپکوالی کوي او نه په خپله خپل ځان ددوې نه غوره ګڼي چې تکبر کوي. وایي اتفاقاً حضرت عبدالله بن مسعودؓ یوه ورځ په همداسې عبث او لغوه مجلس تیر شو نو هلته هیڅ حصار نشو، کله چې نبي کریمﷺ ته دا خبره معلومه شوه نو وی فرمایل چې ابن مسعود کریم شو او د ذکرشوي آیت تلاوت یې وکړ.
دوولسم صفت:﴿وَالَّذِينَ إِذَا ذُكِّرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ لَمْ يَخِرُّوا عَلَيْهَا صُمًّا وَعُمْيَانًا﴾ یعني ددې مقبولو بندګانو دا شان دی چې کله دوې ته د الله آیتونه او آخرت وریاد کړ شي نو هغوی ددې آیتونو طرف ته د ړندو او کڼو په شان نه متوجه کیږي بلکې د اوریدونکو او لیدونکو انسانانو په شان په کې غور او عمل کوي، د غافلو خلکو په شان معامله نه کوي.
دیارلسم صفت:﴿وَالَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا قُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا﴾ په دې آیت کې د خپل اولاد او بیبیانو لپاره د الله نه دعا ده چې دوی زما لپاره د سترګو یخوالی جوړ کړې د سترګو د یخوالي جوړولو نه د حضرت حسن بصري د تفسیر مطابق مراد دا دی چې دوی د الله تعالی په اطاعت مشغول ویني دا د یو انسان لپاره د سترګو یخوالی دی او که د اولاد او بیبیانو ظاهري صحت، عافیت او خوشحالی په دې کې شامله شي هم صحیح ده.
په دې دعا کې دیته اشاره ده چې دا مقبول بندګان یوازې د نفس په اصلاح او نیکو عملونو قناعت نه کوي بلکې د خپل اولاد او بیبیانو د عملونو او اخلاقو د اصلاح فکر هم کوي او ددوې لپاره کوښښ کوی او د دوې د صلاحیت لپاره د الله نه دعا غواړي.
د تدریس لاره: تشریحي، سوال ځواب، د خبرو اترو له لارې

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د سلام، روغبړ او کورنی دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست په اړوند د زده کوونکو ارزونه کوي. د حج د مبارك سورت آیتونه چې په دغه لوست کې راغلي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي تجویدي غلطي او د حروفو تلفظ ورته اصلاح کوي.
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي بیا څه زده کوونکي د تختې مخې ته را غواړي چې د لوست مشکل کلمات په تخته ولیکي او له نورو زده کوونکو څخه غواړي چې حرکات او معنایې په خپلو کتابچو کې ولیکي. ښاغلی ښوونکی د مبارك آیت لنډه ژباړه زده کوونکو ته وړاندې کوي بیا زده کوونکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

	ته دنده ورکوي چې د مبارکو آیتونو تفسیر او بغلي سرلیکونو او د کعبې د جوړولو په باره کې د یو بل سره خبرې اترې وکړي او خپل نظرونه وړاندې کړي، بیا د زده کوونکو له ډلې څخه څو تنه زده کوونکي د ټولګي مخې ته را غواړي او ور څخه غواړي چې د خبرو اترو نتیجه په خپل وار بیان کړي، بیا محترم ښوونکی د بغلي سرلیکونو او د حج د وختونو په باره کې مناسبه تشریح ورکوي. او که زده کوونکي په دې اړوند کومې پوښتنې لري په ډېره ډاډینه ورته ځواب ورکوي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: څوک کولای شی چې دغو لاندې کلماتو ته تشریحات ورکړي. ۱ـ بَوَّأْنَا - وأُذّنَ – رجالاً- ضَامِر- فجّ- عمیقٍ- ثمَّ لیقضوُهْ
۵دقیقې	۱ ـ کعبه شریفه کومو کسانو جوړه کړې ده؟ ۲ـ څوک کولای شي د مبارک حج دیني او دنیوي ګټې تشریح کړي؟ ۳ـ څوک د حج د ارکانو څخه د یو رکن نوم اخیستلي شي؟ ۴ـ د حج په سفر کې او د حج په وخت کې تجارت کول روادي او کنه؟ **د لوست لنډیز**: ـ د کعبې شریفې د خرابیدو او نړیدو په صورت کې په مسلمانانو د هغې جوړول واجب دي. ـ کعبه شریفه چې د طواف کوونکو او لمونځ کوونکو لپاره جوړه شوې باید پاکه وساتل شي او د هر ډول ګناه لکه جنګ،جګړه،کنځلې، شرک او داسې نورو څخه په امن کې وساتل شي. ـ په حج کې د الله جل جلاله شکر او ذکر واجب ده. ـ د حج د فریضې د اداکولو په وخت کې مسلمانان دیني او دنیوي ګټې سپمولي شي.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم لوست

سرلیک: د خلکو سره نیکی او ښېګڼه

مخ: ۶۳ـ۶۶

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ دا خبره زده کړي چې د عبادت لایق یوازې او یوازې الله جل جلاله دی نور څوک په عبادت کې ورسره شریک نکړو.

۲- په دې لوست کې د قرآن پاک د هغو مبارکو آیتونو ذکر دی چې د الله جل جلاله د وحدانیت او دهغه د عبادت څخه دوهمه مرتبه او مقام د مور او پلار سره نیکی او احسان دی.

۳- پوه شي چې الله جل جلاله د ریا او ریا کوونکو عمل د تکبر او لويي کوونکو د عمل نه هم زیات بد بیان کړی دی.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ددې لوست په آیتونو کې د الله توحید او د مور او پلار او نورو خپلوانو او دوستانو، ګاونډیانو او د عام مخلوق د حقوقو بیان دی او دا حقونه په بشپړه توګه هغه څوک اداء کولای شي چې په الله او په رسول اللهﷺ او قیامت باندې مضبوطه عقیده لري او له بخل، کبر او ریا څخه ځان ساتي.

د ښه وضاحت لپاره وایو چې د حقوقو د بیان څخه وړاندې د الله د عبادت او توحید ذکر کولو کې ډیر حکمتونه دي چې یو ورڅخه دا دی چې د کوم سړي سره د الله ویره او د هغه د حقوقو اهتمام نه وي نو له هغه څخه به ددنیا د بل چا د حقوقو اداء کولو څه امید ولرلی شو او هغه شی چې انسان د انساني حقوقو پوره کولو ته په پټه او ښکاره مجبوره کوي هغه یوازې د الله تعالی ویره او تقوی ده او دا د الله ویره او تقوی په توحید سره حاصلیدای شي، نو ځکه د مختلفو خپلوانو د حقوقو د تفصیل نه مخکې د الله توحید او د هغه د عبادت یادونه ضروري او مناسبه وه. او بیا په خپلوانو کې اول د مور او پلار د حقوقو په بیانولو کې دیته اشاره ده چې په حقیقت کې خو ټول احسانات او انعامات د الله له طرفه دي خو د ظاهري اسبابو په اعتبار سره که وکتل شي نو د الله تعالی نه وروسته د ټولو نه زیات احسانات په انسان باندې دده د مور او پلار دي ځکه په عامو اسبابو کې دده د پیدایښت سبب دوی دي.

په قرآن کریم کې د مور او پلار حقوق څو ځایه بیان شوي خو دا یی نه دي فرمایلي چې ددوی حقوق اداء کوئ یا ددوی خدمت کوئ بلکې د احسان لفظ یی راوړی چې په عامه معنا کې دوی ته د ضرورت مطابق نفقه ورکول او د ضرورت مطابق بدني خدمتونه اداء کول او له دوې سره په نرمۍ خبرې کول چې ددوې بی ادبي پکې ونه شي او نه یې زړه آزار شي او آن تردې چې ددوی له

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوستانو او آشنایانو سره هم داسې سلوک ونشي چې ددوې زړه پرې آزار شي بلکې دوې ته د آرام رسولو او خوشحاله ساتلو لپاره هر ممکن کوښښ باید وشي.

حضرت معاذ بن جبلؓ فرمايي چې ماته نبي کريمﷺ لس وصيتونه کړي وو يو دا چې د الله تعالی سره شريک مه جوړوه اګر که تا څوک ووژني يادې په اور وسوځوي.

دويم دا چې د خپل مور او پلار نافرماني يا زړه آزارول مکوه اګر که هغه درته دا حکم وکړي چې ته خپل اهل او مال پريږده.

د بخاري او مسلم په يو حديث کې دي چې نبي کريمﷺ فرمايلي دي چې کوم سړی دا غواړي چې دده په روزۍ او عمر کې برکت وي نو ده ته په کار دي چې صله رحمي وساتي يعنی د خپلوانو حقونه دې اداء کوي.

په آيت کې د مور او پلار نه وروسته د عامو خپلوانو سره د ښه سلوک تاکيد راغلی دی.

حضرت سلمان ابن عامرؓ وايي چې نبي کريمﷺ فرمايلي چې عامو مسکينانو او فقيرانو ته د خير او خيرات په ورکولو کې صرف د خيرات ثواب حاصليږي او که د خپلې صله رحمۍ واله ته يې ورکړي نو دوه ثوابونه دي يو د خيرات او صدقې، بل د صله رحمۍ يعنی د خپلوانو د حقوقو اداء کولو.

د خپلوانو له حقوقو وروسته يې د يتيم او مسکين بيان کړی، يو مفسر وايي اګر چې د النساء سورت په اول کې يې ددوی حقوق بيان کړي خو دوهم ځلي يې چې د خپلوانو سره ياد کړي په دې کې ديته اشاره ده چې د لا وارثه ماشومانو او بی کسه خلکو مرسته کول هم داسې ضروري وګڼۍ لکه د خپلوانو مرسته چې کوئ.

وروسته يې د ګاونډي يادونه کړيده او دوه ډوله ګاونډيان يې بيان کړي، عام مفسرين وايي چې د الْجَارِ ذِي الْقُرْبَى نه هغه ګاونډی مراد دی چې ستا د کور سره يې متصل کور وي او د الْجَارِ الْجُنُبِ څخه هغه ګاونډی مراد دی چې ستا د کور نه په څه فاصله کې اوسيږي.

حضرت عبدالله بن عباسؓ فرمايي چې د الْجَارِ ذِي الْقُرْبَى نه هغه سړی مراد دی چې هم ګاونډی وي او هم خپل او الْجَارِ الْجُنُبِ هغه دی چې يوازې ګاونډی وي.

ځنې مفسرين وايي چې الْجَارِ ذِي الْقُرْبَى هغه ګاونډی دی چې په اسلامي وروروليۍ کې داخل او مسلمان وي او الْجَارِ الْجُنُبِ غير مسلمان ګاونډی وي.

د قرآن کريم الفاظ دا ټولې معناوې راښيي او په دې د ټولو اتفاق دی چې ګاونډی نږدې وي او که لرې، خپل وي او که پردی، مسلمان وي او که غير مسلمان په هر حا ل دده حق شته د طاقت په اندازه دده سره مرسته او خبر اخستل يې لازم دي.

د نبي کريمﷺ ارشاد دی چې جبرائيل امين هميشه ماته د ګاونډي سره د مرستې دومره تاکيد کوي تردې چې زما دا ګمان شوی دی چې شايد ګاونډی هم د خپلوانو په شان په ميراث کې شريک کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته د ملګري حق بیان شوی:﴿وَالصَّاحِبِ بِالجَنبِ﴾ یعني ملګری چې د سفر ملګری یکې هم داخل دی چې په موټر، ریل یا طیاره او نورو کې څنګ ته ناست وي او هغه سړی هم پکې داخل دی چې په عام مجلس کې څنګ ته ناست وي؛ په دې کې هم مسلمان او غیر مسلمان، خپل او پردي ټول داخل دي، ددوی سره یې هم د ښه سلوک کولو لارښوونه کړې ده چې ادنی درجه یی دا ده چې ستا د څه خبرې یا کار نه، ده ته څه آزار ونه رسیږي مثلاً چې سګرټ څکوي نو لوګی یې ستا مخ ته و نه شړي.
ځنو مفسرینو د کار یا کسب شریک یا د کار او مزدورۍ او د دفتر شریکان ټول په صاحب الجنب کې داخل کړي دي.
وروسته یې د مسافرو حق بیان کړی یعني قرآن کریم د اسلامي بلکې د انساني اړیکو په وجه د مسافر حق هم لازم کړی چې د طاقت او وس په اندازه ورسره ښه سلوک وشي.
وروسته د غلامانو او وینځو د حقوقو بیان دی اما د علت د شریکوالي او د نبي کریمﷺ د لارښوونه په بنا دا حکمونه په نوکرانو او خادمانو هم حاوي دي جي له دوې سره هم باید ښه سلوک وشي.
او بالآخره د آیتونو څخه څرګندیږي چې کوم خلك دا حقوق نه اداء کوي نو یا په دوې کې تکبر وي چې د چا څه پروا نه ساتي او یا بخیلان وي چې چاته یې په څه ورکولو ساه خیږي او یا یې د نبي کریمﷺ په خبرو عقیده نشته او دا کفر دی او یا دا چې دوی ریاکاران دي چیرته چې د ځان ښودلو موقع وي هلته مال لګوي اګر که حق نه وي او چیرته چې د ریا او ښودنې موقع نه وي نو هلته یې نه لګوي اګر که حق وي. او یا یې په الله او د قیامت په ورځ عقیده نشته او دا هم کفر دی.
د تکبر او فخر په هکله حضرت ابن مسعودﷺ د نبي کریمﷺ څخه روایت کوي هغه سړی به جهنم ته(د همیشه لپاره) ځي چې دده په زړه کې د اوري د دانې برابر ایمان وي او جنت ته به داسې سړی داخل نشي د چا په زړه کې چې د اوري ددانې برابر تکبر وي.
د حضرت ابن عباسﷺ د روایت نه معلومیږي چې دا آیت د مدینې د یهودو په باره کې نازل شوی ؤ، دوی ډیر مغروره او بې حده بخیلان او کنجوسان وو، په مال خرڅ کولو کې یې هم بخل کاوه او کوم علم یې چې د آسماني کتابونو څخه حاصل کړی ؤ په هغه کې یې هم د بخل او شومتیا څخه کار اخیست.

د حضرت اسماء رضی الله عنها څخه روایت دی چې نبي کریمﷺ فرمایلي دي: ای اسماء! د نیکۍ په لاره کې خرڅ کوه او په شمارلو یې مه ورکوه ورنه الله به هم ستا په باره کې شمار شروع کړي.
او د خرڅ کولو نه د ځان ساتلو لپاره ډیر زیات حفاظت مه کوه ورنه الله تعالی به هم حفاظت کول شروع کړي او کم نه کم څومره چې ستانه کیدی شي خرڅ کوه، منع مکوه.
او په بل حدیث کې نبي کریمﷺ فرمایلي دي چې دوه عادتونه هیڅکله په مؤمن کې نشي جمع کیدای: بخل او بد اخلاقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تدریس لارې:

د تدریس مرستندویه توکي:

د تدریس بهیر:

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی دسلام او روغبړ، د ټولګي د تنظیم او ترتیب او د کورنۍ دندې د کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوی: د نساء د سورت مبارک آیتونه چې په دې لوست کې ذکر شوي دي په زده کوونکو باندې تلاوت کوي د تجوید او تلفظ له لحاظه که کومې غلطي وي هغه ورته اصلاح کوی. بیا زده کوونکو ته لار ښوونه کوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي او کافي وخت دې ورته ورکړي، له زده کوونکو څخه دې وغواړي چې په پټه خوله لوستلو څخه ئې څه اخیستي په ساده ژبه په لنډ ډول بیان کړي څو زده کوونکي نور هم تشویق شي. زده کوونکي دې د ښوونکی په لار ښوونه د ګاونډیانو ډولونه او دهغوی د حقوقو په باره کې هر یو خبرې اترې وکړی او د ټولګي په وړاندې یې یاید تشریح کړي
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی دې زده کوونکو ته لار ښوونه وکړي چې د بخل او تکبر او بغلي عنوانونو په باره کې له دوی سره خپل نظرونه شریک کړي که زده کوونکو ته د دې موضوع په اړوند که څه پوښتنې ور پیښې شي ډیر په حوصله سره دې ورته ځواب ووایي
۱۰دقیقې	**ارزونه**: څوک ویلای شی مراد له ریا کوونکو څخه کوم کسان دي چې په پورته مبارکو آیتونو کې ذکر شوي دي؟ د دې لوست په لومړی آیت کې مسلمانانو ته د لسو حقونو ادا کولو امر شوی هغه لس حقوق کوم کوم دي؟ په ذکر شوي مبارک آیت کې د شیطان ملګري کوم خلک بلل شوي دی.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: د غه لوست په لاندی ټکو سره لنډیږي: ۱ـ د عبادت لایق یوازې او یوازې الله جل جلاله دی هیڅوک بایـد ورسره په عبادت کې شریک نکړو. ۲ـ دمور او پلار سره نیکي او احسان په دغه مبارک آیت او د قرآن کریم په نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

آیتونو کې د الله جل جلاله د وحدانیت او عبادت څخه وروسته ذکر شوی دا د مور او پلار د حقوقو په ارزښت دلالت کوي **۳ـ** د نورو خلکو سره نیکي کول د ټولو مسلمانانو شرعي وجیبه او مسئولیت دی. الله جل جلاله لویي کوونکي او ریا کوونکي او د بدو خلکو سره ملګرتیا کوونکي بد ګڼي.	
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم لوست

سر لیک: د حلالې روزۍ خوړل او له حرامو ډډه کول

مخ: ۶۷ـ ۷۰

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ په دې پوه شي چې حرامه وینه څو قسمه ده ـ

۲ـ حلال رزق وپېژني.

۳ـ د حلالو او حرامو تر منځ فرق وکولای شي

۴ـ باید پوه شي چې دوه وينې او دوه پخپله مړه شوي شیان په اسلام کې حلال دي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

په دې آیتونو کې لکه څنګه چې د حرام خوراک نه منع شویده همدارنګه د حلا ل څیزونو په خوراک او په هغه د شکر د اداء کولو ترغیب ورکړی شوی دی. دا ځکه چې د حرام مال په خوړلو سره بد اخلاقي پیدا کیږي، د عبادت خوند ختمیږي، دعا نه قبلیږي همدا وجه ده چې الله تعالی خپلو ټولو پیغمبرانو ته لارښوونه کوي او فرمایي:﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُوا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَاعْمَلُوا صَالِحًا﴾ یعني ای پیغمبرانو! پاک څیزونه خورئ او ښه عملونه کوئ.

معلومه شوه چې په ښو او نیکو کارونو کې د حلال رزق ډیر لوی اثر دی، همدارنګه په دعا قبلیدو کې حلال خوراک لویه مرسته کوي، او حرام خوراک دعا د قبلیدو څخه منع کوي. نبي کریمﷺ وایي: چې ډیر داسې خلق دي چې هغوی اوږده اوږده سفرونه کړي وي او ډیر پریشان حاله وي او الله ته ددعا کولو لپاره خپل لاسونه اوږدوي او د یا رب! یا رب! چغې وهي خو ددوی خوراک حرام وي، څښاک یې حرام وي، لباس یې حرام وي نو په داسې حالت کې کله ددوې دعا قبلیدای شي[1].

په آیت کې څلور شیان حرام شوي دي: ۱ـ مرداره ۲ـ وینه ۳ـ د خنزیر غوښه ۴ـ هغه حیوان چې په هغه باندې د الله پاک د نامه څخه پرته د بل چا نوم اخستل شوی وي. دا څلور شیان په لنډه توګه بیانیږي:

۱ـ میته(مرداره): دا هغه حیوان دی چې د هغه د حلالولو لپاره د شریعت له مخې ذبح کول ضروري دي خو هغه د ذبحې نه پرته په خپله مړ شي یا یې مرۍ خفه کړی شي، یا په څه بلې طریقې سره مړ کړی شي نو دغه حیوان مردار او حرام دی.

خو د قرآن کریم د یو بل آیت له مخې:﴿أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ﴾ څخه معلومیږي چې د ماهي لپاره ذبح کول شرط نه دي او د حدیث له مخې هم ماهي او ملخ د مردارې څخه جلا کړی شوي دي او پرته له ذبحې حلال وي.

[1] ابن کثیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د حدیث له مخې دوه وینې حلالې دي یو ینه او بل توری خو دا خبره هم د یادولو وړ ده چې کوم ماهي د اوبو په سر مړ راشي هغه مردار او حرام دی. همدارنګه د ښکار هغه حیوان چې په قابو کې نه راځي څو ذبح کړی شي که چیرې دغه حیوان د بسم الله له ویلو وروسته په غیشی یا بل تیره شي وویشتلی شي څو د هغه سره زخمي شي او د زخمي کیدو نه وروسته مړ شي نو دا حیوان که څه هم ذبح شوی نه وي خو حلال دی.

نن سبا د ټوپک ځنې ګولی څوکې داري جوړې شوې دي او دداسې ګولیو په هکله ځنې علماء وايي چې دا د غشو په حکم کې داخلې دي خو د عامو علماوو په نزد دا هم د غشو په شان نه دي یعنی جارحه نه دي، دا د باروتو په زور غوښه شلوي په خپله پکې څه تیزوالی نشته چې حیوان زخمي کړي نو دداسې ګولیو ښکار هم پرته له ذبح حلال نه دی.

۲ـ وینه: د وینې سره د انعام سورت په آیت کې د مسفوح یعني بهیدونکې شرط لګول شوی دی نو ځکه کلکه وینه لکه ینه، توری او یا د غوښې وینه پاکه او حلاله ده.

۳ـ د خنزیر حراموالی: دریم شی چې په آیت کې حرام کړی شوی دی هغه د خنزیر غوښه ده، په آیت کې د خنزیر د حراموالي سره د لحم یعني غوښې قید لګول شوی دی.

امام قرطبی وايي چې ددې څخه غرض دا خبره ده چې د غوښې په ګوته کول مقصود نه دي بلکې د هغه ټول شیان لکه هډوکي، څرمن، ویښته، پلې او داسې نور ټول د امت په اجماع سره حرام دي، خو د«لحم» لفظ زیاتولو کې دې خبرې ته اشاره ده چې خنزیر د نورو حرامو ځناورو په شان نه دی چې هغه په ذبح کولو سره پاکیږي او خنزیر نجس العین یعني په اصل کې پلیت هم او حرام هم دی یوازې د څرمنې د ګنډلو لپاره دده د ویښتو استعمال په حدیث کې روا ښودل شوی دی.

۴ـ ما اهل به لغیر الله: څلورم شی چې کوم په آیت کې حرام کړی شوی دی هغه حیوان دی چې د الله پاک نه پرته د بل چا په نوم ټاکل شوی وي ددې دری شکلونه مشهور دي:

اول دا چې حیوان د الله پاک نه پرته د بل چا د نږدیکت او رضا حاصلولو لپاره ذبح کړی شي او د ذبحې په وخت پرې ددغه غیر الله نوم واخستل شي. دا شکل په اتفاق او اجماع حرام دی. او دا حیوان مردار دی دده د څه جزء نه ګټه اخستل روا نه دي ځکه دا صورت او شکل د﴿وَمَآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّهِ﴾ په ډاګه معنا ده او په دې کې د چا اختلاف نشته.

دوهم شکل او صورت دا دی چې یو حیوان د غیر الله د نږدیکت او رضا حاصلولو لپاره ذبح کړی شي یعني د هغه د وینې تویولو غرض دا وي چې دا غیر الله خوشحاله شي خو د ذبحې کولو په وخت کې په هغه باندې د الله نوم واخستل شي لکه چې ډیر ناخبره مسلمانان د بزرګانو او پیرانو په نوم د هغوی د رضا د حاصلولو لپاره پسه، چرګ او داسې نور ذبح کوي خو د ذبحې په وخت کې په هغه د الله پاک نوم اخلي دا شکل هم د فقهاوو په اتفاق حرام دی او ذبح شوی حیوان مردار دی. او په **مَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ** کې هم داخل دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم صورت او شکل دا دی چې د یو حیوان غوږ پرې کړی شي یا څه بله علامه پرې ولګول شي، د غیر الله د تعظیم او رضا حاصلولو لپاره پریښودل شي، چې نه ترې بیا څه کار اخلي او نه یې ذبح کوي، بلکې بیا د هغه ذبح کول حرام ګڼي نو دا حیوان په﴿وَمَآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّهِ﴾ او ﴿مَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ﴾ دواړو کې داخل نه دی. داسې حیوان ته بحیره یا سائبه ویل کیږي او حکم یې دا دی چې دا کار د قرآن په نص سره حرام دی. چې دا به په آیت﴿مَا جَعَلَ اللّهُ مِن بَحِيرَةٍ وَلاَ سَآئِبَةٍ﴾ کې ان شاء الله تعالی راشي.

لاکن ددې خلکو دا حرام کار او ددې حیوان په حرام ګڼلو سره دا حیوان نه حرامیږي بلکې د نورو عامو حیواناتو په شان حلال دی او د شرعي اصولو مطابق دا حیوان د خپل مالک د ملک څخه نه وځي اګر چې هغه په خپله باطله عقیده کې دا ګڼي چې دده د ملک نه وتلی او د غیر الله ملک ګرځیدلی دی.

اوس که دغه سړی په خپله دغه حیوان په چا باندې خرڅ کړي یا یې چاته وبښي نو د هغه لپاره دا حیوان حلا ل دی مثلاً د منجو رانو څخه د دغه حیوان اخستل جائز دي.

څلورم صورت دا دی چې د هغه تعلق د حیواناتو څخه علاوه د نورو شیانو سره هم وي مثلاً خوږ دیګ او داسې نور چې هغه د غیر الله په نوم د نذر په توګه هندوان د خپلو بتانو په نوم مني یا نا پوهه مسلمانان یې د بزرګانو د مزارونو په نوم مني نو دغه صورت هم فقهاء د تقرب الی الله د علت په وجه د﴿وَمَآ أُهِلَّ بِهِ لِغَيْرِ اللّهِ﴾ په حکم کې شریکوي او حرام ورته وایي.

په آیت کې د څلورو څیزونو د حراموالي نه وروسته یو استثنایی حکم ذکر دی﴿فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ...﴾ په دې حکم کې دومره آساني شویده چې کوم سړی د لوږې نه ډیر بی تابه شي او شرط دا دی چې دا سړی نه په خوراک کې د لذت حاصلولو غوښتونکی وي او نه د حاجت د قدر نه تجاوز کوونکي وي نو په داسې حالت کې ده ته په دغه حرامو څیزونو خوړلو کې څه ګناه نشته، او مضطر یعني مجبور د شریعت په ژبه کې هغه سړي ته ویل کیږي چې د هغه ژوند په خطر کې وي. په معمولي تکلیف یا ضرورت سره مجبور نشي ګڼل کیدای.

البته قرآن کریم د مجبورۍ په حالت کې هم حرام څیزونه خوړل حلال بللي نه دي بلکې«فَلا إِثْمَ عَلَيْهِ» یې ویلي دي مطلب دا چې دا شیان اوس هم په خپل ځای حرام دي خو خوړونکي ته د مجبورۍ له وجې د حرامو د استعمال ګناه معاف کړی شوې ده. په حلالیدو او په ګناه معاف کیدو کې ډیر فرق دی. همدارنګه د ژوند د خطر په صورت کې حرام څیزونه د دارو په توګه استعمالولی شي خو یو به د مجبورتیا او د ژوند خطره وي او بل به د حرامو نه پرته څه بل شی د علاج لپاره مؤثر نه وي یا موجود نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم دا چې ددغه حرامو په استعمال سره د ژوند بچ کیدل یقیني وي او ورسره هغه دوه شرطونه چې په آیت کې ذکر شوي تر نظر لاندې وي. یعني لذت حاصلول غرض نه وي او د ضرورت لـه انـدازې زیات استعمال نه شي.

د تدریس لارې:

په پټه خوله مطالعه، تشریحي، پوښتنې او ځوابونه...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښا غلی ښوونکی دسلام، روغبړ او د ټولګي له تنظیم او ترتیب څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي.
۲۵دقیقې	په دغه لوست کې د بقرې د مبارک سورت آیتونه په زده کوونکـو لـولي او د تجویـد پـه لحاظ چې کومې غلطۍ لري هغه ورته اصلاح کوي، زده کوونکو ته دنـده ورکـوي چې لوست په پټه خوله ولولي بیا له زده کوونکو څخه غواړي هغه څه چې د آیت له تفسیر او ژباړې څخه یې اخیستي په خپله خوښه د ټولګي په مخکې ټولګیوالـو تـه واوروي تـر څو زده کوونکي نور هم تشویق شي. دریو تنو زده کوونکو ته دې دنده ورکړل شی چې په خپل وار تختې ته راشي د یـو نفـر څخه غواړي هغه مشکلې کلمې ولیکي چې د آیت څخه پرته راوړل شوې وي. او له دوهم څخه غواړي چې هغه مشکلو کلمو ته حرکت ورکړي، له دریم زده کوونکي څخه غواړي چې د مشکلو کلمو معنا ولیکي. زده کوونکو ته لار ښوونه کوي څو د لوست د مبارکو آیتونو د تفسیر پـه اړونـد خبـرې اترې وکړي بیا د زده کوونکو په استازیتوب څـو تـنه زده کـوونکي د تختـې مخـې تـه را غواړي چې د خبرو اترو نتیجه زده کوونکو ته واوروي. او ښاغلی ښوونکی د لوست په آخر کې د مرستې او همکارۍ څخه وروسته زده کوونکـو ته لازمه او مناسبه تشریح وړاندې کوي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ۱ـ کوم څیزونه په مبارکو آیتونو کې حرام ګڼل شوي دي؟ ۲ـ هغه حیوانات کوم دي چې په خپله مړه شوي او حکم د مردارې ورباندې هم نه کیږي او حلا ل ورته ویل شوي حدیث شریف په دلیل کې راوړئ؟ ۳ـ کوم وخت کې او په کومو شرایطو سره مسلمان کولی شي د حرامـو شـیانو څخـه ګټـه واخلي؟
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: په لاندې ټکو سره لوست لنډیږي. ۱ـ الله جل جلاله د خپلو بنده ګانو لپاره ډول ډول نعمتونه پیدا کړي چې د حلالـې روزۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

په خبر ورشخه ګټه واخلي او د الله جل جلاله شکر او ستاینه وکړی.

۲ـ «المیتة» د هغه حیوان څخه عبارت دی چې خپله مړ شوی وي پرته له ذبحې څخه لکه خفه کړای شوی یعني له ستوني نیول شوی.۲ـ یا ټکول شوی یعني ستونی یې ورته ټکولی وي.۳ـ یا له یو لوړ ځای څخه غورځیدلي وي، دا په خپله مړه شوي حیوان کې شامل دي خوراک یې حرام دی.

۳ـ دوه نور حیوانات لکه ماهي یا د غره وچ ملخ بغیر د ذبحې څخه یې خوراک روا دی او دوهویني لکه توری،جیګر« ینه » هم روا دي. رسول الله صلی الله علیه وسلم وایي حرامه وینه هغه وینه ده چې د ژوندي حیوان څخه لاړه شي یا په ذبحې سره لاړه شي.

او د ضرورت په وخت کې د مردارې او حرامو شیانو خوړل چې د مرګ خطر ورته وي پروا نه لري ځو ځان ور باندې د مرګ څخه وژغوري. د خوګ له پوستکي او غوړیو او ټولو اجزاو څخه ګټه اخیستل حرامه دي.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مبارکو آیتونو او نبوي احادیثو او علمي حقایقو نه په ګټې اخیستلو سره د دین په لحاظ ضررونه، د صحت په لحاظ ضررونه، اجتماعي ضررونه او هغه څه چې په دې لوست کې حرام بلل شوي دي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

سرليک: د الله جل جلاله په لار کې انفاق(مال لګول)

مخ: ۷۱ـ۷۵

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ دا خبره زده کړي چې الله جل جلاله کوم ډول لګښت او صدقې قبلوي.

۲ـ پوه شي هغه صدقه کوونکي چې په خلکو احسان باروي الله جل جلاله له جنت څخه محروم ګرځولي دي.

۳ـ ددې مبارک آیت(مَّثَلُ الَّذِينَ يُنفِقُونَ) د شان نزول او تشریح کولو وس او توان باید ولري.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د الله په لاره کې انفاق

په قرآن کریم د الله په لاره کې مال لګولو ته کله د انفاق لفظ استعمال شوی او کله د اطعام او کله د صدقې او کله د ایتاء الزکاة. د قرآن کریم دې الفاظو ته که وکتل شي معلومیږي چې د انفاق، اطعام او صدقې الفاظ عام دي چې هر ډول صدقو او خیراتونو او د الله د رضا حاصلولو لپاره مال خرڅولو ته ویل کیږي که هغه فرض او واجب وي یا نفلي او مستحب وي. او د فرض زکات لپاره قرآن کریم یو ممتاز لفظ"ایتاء الزکاة" استعمال کړی دی.

په دې کې دېته اشاره ده چې ددې خاصې صدقې لپاره د مال حاصلولو او خرڅ کولو دواړو لپاره څه خصوصیات دي.

نو دلته په اول آیت کې الله فرمایي: چې کوم خلك د الله په لاره کې خرڅ کوي یعني په جهاد کې یا په حج کې یا په فقیرانو او مسکینانو او په کونډو یتیمانو یا د مرستې په نیت په خپلو خپلوانو او دوستانو ددې مثا ل داسې دی لکه چې یو سړی د غنمو یوه دانه په ښه مځکه کې وکري ددې دانې نه یو بوټی زرغون شي او په هغه کې اوه وږي پیدا شي او په هر وږي کې سل دانې وې چې نتیجه یې دا شوه چې د یوې دانې نه(۷۰۰) دانې حاصلې شوې.

نو مطلب دا شو چې د الله په لار کې د خرڅ کوونکي اجر او ثواب د یو نه واخله تر اووسو پورې رسیږي یعني چې یوه روپۍ خرڅ کړي نو د اووسو روپو خرڅ کولو ثواب به ورته حاصل شي، همدا مطلب کټ مټ د عبدالله ابن عباسؓ په حدیث کې هم راغلی دی.

هو! دهقان په هغه صورت کې د غنم د یوې دانې څخه اوه سوه دانې حاصلولی شي چې دا د غنم دانه سالمه او ښه وي، خرابه نه وي او دا کرونکی هم د کرنې په فن کې ماهر او مځکه هم ښه مساعده وي ځکه که له دې شیانو یو هم کم وي نو دانه به ضایع شي یوه دانه به هم ترې حاصله نکړی شي او یا به داسې حاصل ونکړي چې ۷۰۰ دانې ترې حاصلې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه شان د عامو نیکو عملونو او خصوصاً د الله په لار کې د خرڅ کولو د قبولیت او د زیات اجر لپاره هم دا شرطونه دي چې کوم مال د الله په لار کې خرڅ کوي هغه باید پاک او حلال وي، ځکه په حدیث شریف کې راځي چې الله تعالی د پاك او حلال مال نه پرته بل څه شی نه قبلوي.

دویم ـ خرڅ کوونکی هم نیك نیته او صالح وي، بدنیته یا د نوم ښودلو لپاره خرڅ کوونکی د هغه ناپوه دهقان په شان دی چې دانه په داسې ځای کې وکري چې هغه ضایع شي.

دریم ـ چاته چې صدقه ورکوي هغه هم د صدقې اخستو مستحق وي کوم غیر مستحق ته یې ورنکړي چې ضایع به شي.

د صدقې د قبولیت دوه منفي شرطونه هم شته یو دا چې صدقه ورکړي بیا پرې زباتنه او احسان بار نکړي. دویم دا چې هغه صدقه اخستونکی خوار او سپك ونه ګڼي او څه داسې سلوك ورسره ونه کړي چې په هغه سره دی خپل سپکاوی او ذلت محسوس کړي یا ده ته څه ضرر په دې سره ورسیږي.

په بل آیت کې الله فرمایي: چې د غریبی یا معذورۍ په حالت کې د سوال کوونکي په ځواب کې څه معقول او مناسب عذر پیش کول. او که سوال کوونکی د بد تمیزۍ په وجه څه غصه در ولي نو معاف کول ورته بې حده غوره دي له داسې خیرات یا زکات ورکولو نه چې وروسته پسې ضرر ورسولی شي. الله تعالی په خپله غني(بی حاجته) او برُدباره دی د چا مال ته حاجت نه لري ځوك چې څه خرڅ کوي د خپلې ګټې لپاره یې کوي. یعنی هوښیار سړي ته د خرڅ کولو په وخت کې ددې خبرې لحاظ ساتل په کار دي چې زما په چا احسان نشته زه د خپلې ګټې د پاره خرڅ کوم او که د خلکو له طرفه څه ناشکري هم محسوس کړي نو د الهي اخلاقو په رنګ کې دی د معافۍ او تیریدنې څخه کار اخلي.

په ورپسې آیت کې فرمایي چې د صدقې او خیرات نه وروسته زباتنه او یا ضرر رسونه او یا د ریا لپاره صدقه ورکول صدقه او خیرات داسې بربادوي لکه په یوه صافه او هواره تیږه باندې چې څه ګرد او خاوره پرې وځي او په هغه کې څوك څه تخم وکري بیا د باران شیبه پرې راشي او دغه تیږه بالکل صفا او پاکه کړي، نو داسې خلکو ته به هم د خپلې صدقې هیڅ په لاس ور نه شي.

او په بل آیت کې د﴿لاَ یُؤْمِنُونَ﴾ په زیاتولو سره شاید دې ته اشاره وي چې ریا کاري او د نوم او ښودنې لپاره کار کول د داسې سړي نه تصور هم نشي کیدای چې په الله او د آخرت په ورځ باندې ایمان لري، ریا کاري دده په ایمان کې د خلل نښه ده، په ورپسې آیت کې د اخلاص او خاص د الله د رضا حاصلولو لپاره د صدقه کولو مثال داسې بیان شوی لکه چې یو باغ وي په اوچته او لوړه مځکه باندې او په دې باغ باندې په شیبو باران راشي بیا هغه خپله میوه دوه چنده ونیسي او که داسې په شیبو باران پرې ونه شي نو معمولي پرخه هم ددې لپاره کافي ده او الله تعالی ستاسو کارونه ښهویني او پرې پوهه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ورپسې آيت کې په صدقه او خيرات کې د ذکر شوو شرطونو نه په خلاف کولو د صدقې د باطليدو او رد کيدلو بيان هم په يو مثال سره داسې ښکاره شوی چې آيا په تاسو کې د چا دا خبره خوښه ده چې دده د خرماوو او انګورو باغ وي او د لاندې ترې نهرونه او ويالې بهيږي او ددې سره په دې باغ کې هر ډول ميوې وي او دا سړی بوډا شوی هم وي او دده اهل او عيال هم وي چې هغوی هم واړه او ضعيف وي او په دې حالت کې په ده باندې د سيلۍ يوه چپه راشي چې اور پکې وي بيا دغه باغ وسوځوي.

هدف دا چې ددې شرطونو څخه د خلاف صدقه کوونکي مثال داسې دی چې په ظاهره خو صدقه کوي د آخرت لپاره ډيره پنګه جمع کوي خو د الله په نزد دا ذخيره او پانګه په هيڅ کار هم نه راځي.

او په آيت کې يې دده د بوډاوالي او دده د اولاد هغه هم واړه بچي او کمزوري قيدونه زيات کړي ددې قيدونو مقصد دا دی چې که د ځوانۍ په حالت کې د چا باغ يا فصل وسوځي نو دا هيله کيدای شي چې بيا به باغ ولګوي او د کوم سړي چې اولاد نه وي او د دوباره باغ لګولو اميد يې هم نه وي نو د باغ سوځيدو نه پس هم دده سره د معاش څه خاص فکر نه وي يوازې سړی هرڅنګه چې وي په لنډه او تنګه کې ګذاره کولی شي او چې اولاد يې هم وي خو ځوانان او صالحان وي هم اميد ترې کيدای شي چې د پلار کار به هم روان کړي او مرسته به ورسره وکړي په داسې صورت کې هم انسان ته د باغ په سوځيدو څه خاص فکر او پريشاني نه وي ځکه چې د اولاد فکر ورسره نه وي بلکې اولاد دده بوج هم اوچتولی شي.

لنډه دا چې په دې قيدونو سره دده ډير احتياج بيان شو چې داسې سړی چې هغه خپل مال او طاقت خرڅ کړی وي او يو باغ يې لګولی وي او هغه باغ تيار شي ميوه هم ونيسي او په دې حالت کې بيا ده ته بوډا والی راغلی وي کمزوری شوی وي او ددې سړي اولاد هم وي خو هغوی هم واړه او کمزوري وي نو په دې حالت کې دده دغه رسيدلی باغ وسوځيږي نو څومره سخت غم او څومره لوی تکليف به وي، همدارنګه کوم سړی چې په ريا کاری سره صدقه او خيرات ورکوي نو دا ګواکی ده يو باغ ولګاوه بيا د مرګ نه وروسته دده حال ددغه بوډا په شان شو چې د ګټې او دوباره باغ لګولو قدرت نلري ځکه چې د مرګ نه پس بيا هيڅ عمل هم نشي کولی او لکه څنګه چې عيالدار بوډا دې خبرې ته زيات محتاج وي چې تيره ګټه دده محفوظه وي چې اوس يې په کار راشي نو چې يو طرف ته په ده دا حالت راشي او بل طرف ته دده باغ او مال هر څه وسوځيږي نو دده د غم او درد خو به څه انتها نه وي، دغه شان دا صدقه او خيرات چې د ريا او ښودنې لپاره شوی وي عين په داسې وخت کې به له لاسه ولاړ شي چې دغه وخت به ورته دی ډير زيات محتاج وي.

نو په ټولو آيتونو د نظر اچولو نه وروسته معلوميږي چې د الله په لاره کې د مال خرڅولو شپږ شرطونه دي:

١. دا چې کوم مال د الله په لار کې خرڅوي هغه حلال وي.
٢. د سنتو د طريقې مطابق يې خرڅ کړي.
٣. په صحيح ځای کې يې خرڅ کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. د خیرات ورکولو نه وروسته احسان او زباتنه پرې ونه کړي.
٥. چاته یې چې ورکوي د هغه سپکاوی ونکړي.
٦. د اخلاص په نیت سره وي یعنی خاص د الله د رضا حاصلولو لپاره وي.

د تدریس لارې: د خبرو اترو له لارې، ډله ییز او سوال ځواب.

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ـ ښا غلی ښـوونکی د سـلام او حـال احوال او پوښـتنې کولـو او د ټولګي د تنظـیم، د کورنۍ دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي ـ څوک ویلی شي چې د مر دارې او حرامې وینې څخه کومه وینه مراد ده؟ ـ له ځواب ویلو وروسته د بقرې د سورت مبارك آیت په خپله تلاوت کړي. ښاغلي ښوونکی دې له زده کوونکو څخه وغواړي چې په خپله خوښه تختې ته راشي د مبارك آیت سختې کلمې چې د کتاب څخه په تخته لیکل شوې دي دغو لیکـل شـوو کلماتو ته حرکتونه ورکړي. بیا یو تن زده کوونکي ته دنده ورکړي چې د همدغو سختو کلماتو معنا ولیکي.
۲۵دقیقې	بیا به زده کوونکی په مناسبو ډلو ویشي او دنده بـه ورکـړي چې ددې لوسـت مبـارك آیت د تفسیر او ژباړې په اړوند خپل نظرونه شریك کړي. بیابه د هرې ډلې استازي د تختې مخې ته راشي او لـه هغـوی څخـه بـه وغـواړي چې د خپلو ډله ییزو کارونو لنډیز ووایي ترڅو نور هم زده کوونکي تشویق شي. ـ زده کوونکو ته دې لار ښوونه وکړی چې دوه نفره د بغلـي عنوانـو پـه اړونـد چې د خدای جل جلاله په لار کې د لګښت کولو دوه برابره اجر او بدلې په باره کې د یو بـل سره خبرې اترې وکړی. بیا دلوست د نتیجې په باره کې له څو تنو زده کوونکو څخه د بېلګې په توګـه پوښـتنې کوي او غلطي ورته اصلاح کوي. همدارنګه د بغلي عنوانو په اړوند چې د الله جل جلاله په لار کې لګـښت کـول دي او بیا په لګښت ورکونکی باندې احسان کول یا ضرر ورته رسول دغـه رنګـه لګـښت دې شخص ته هیڅ ګټه نه لري. او زده کوونکو ته دې لازمې لار ښوونې وشي که زده کوونکو کومـه سـتونزه لرلـه پـه پوره حوصـله دې سـتونزه ورتـه حـل کـړي او بیـا دې د پورتـه موضـوع پـه اړونـد زده کوونکو ته نظریات واوروی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰دقيقې	**ارزونه**: څوک کولای شي د لاندې کلمو معنا تشريح کړي؟ يُضاعفُ، مناً، مغْفِرةٌ، وَابلٌ، صـلدً، صُفْوانٍ، څوک ويلای شي چې د فقير يا سوال کوونکي سره څنګه چلند وشي؟ ـ الله جل جلاله کوم ډول لګښت پخپله لار کې قبلوي؟ ـ ددې لوست په آخر کې په صدقې کوونکو باندې احسان څنګه تشبيه شوي دی؟ ـ صدقه د الله جل جلاله په لار کې د زړه له کومې مال لګولـو تـه وايـي خـو ضـر ر او احسان يې باطلوي ـ د الله جل جلاله په لار کې صدقه چې د زړه پـه اخـلاص او پـاک مـال نـه وي او پـه مناسب ځای کې ولګول شي ثوابونه او بدله يې پوره ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

سر لیک: په قران کریم کې انساني مساوات (برابروالی)

مخ: ۷۶-۷۹

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱- د لوست د مبارکو آیتونو په ژباړه ښه وپوهیږي - .

۲- د ایمان او اسلام نعمت وپیژني - .

۳- انساني برابر والی وپیژني او د هغې مطابق عمل وکړي - .

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د لوست لومړنی آیت کې د انساني مساوات یو جامع تعلیم دی او فرمایي چې هیڅ انسان د بل انسان څخه کمتر یا ذلیل او سپک مه ګڼئ او د خپلې کورنۍ، نسب یا مال او پانګې او داسې نورو په بنا فخر او ویاړ مه کوئ ځکه دا څیزونه په حقیقت کې د فخر او ویاړ لپاره نه دي او بل ویاړ او فخر په خپلو منځو کې د نفرت او دښمنۍ لامل ګرځي نو فرمایي چې ټول انسانان د یو مور او پلار نه پیدا شوي او ټول سره ورونه دي او د کورنیو او قومونو په اعتبار چې کوم فرق الله تعالی ایښی دی هغه د فخر او ویاړ لپاره نه دی بلکې د تعارف لپاره دی.

د آیت د شأن نزول په هکله وایي چې دا آیت هغه وخت نازل شو چې کله نبي کریمﷺ حضرت بلال حبشيرضي الله عنه ته د آذان حکم وکړ نو د مکې قریشو چې هرکله لا تر اوسه مسلمان شوي نه وو یوه تن وویل چې د الله شکر دی چې زما پلار وړاندې وفات شوی دی چې دا بده ورځ یې ونه لیده. او حارث بن هشام وویل چې آیا نبي کریمﷺ ته ددې تور کارغه نه پرته بل څوک نه پیدا کیده چې په مسجد حرام کې یې آذان کړی وای، ابوسفیان وویل چې ما هیڅ ونه ویل ځکه چې زه ویریدم چې که څه ووایم نو د آسمانونو مالك به نبي کریمﷺ ته خبر ورکړي، لکه څنګه چې جبرائیل امین تشریف راوړ او نبي کریمﷺ یې ددې خبرو نه خبر کړ، نبي کریمﷺ خلك راوغوښتل او پوښتنه یې ترې وکړه چې تاسو څه ویلي وو؟ هغوی اقرار وکړ نو دا آیت شریف نازل شو او دا یې په ډاګه کړه چې د فخر او ویاړ څیز په

(c) ketabton.com: The Digital Library

حقیقت کې ایمان او تقوی ده د کومو نه چې تاسو خالي او حضرت بلال پرې ښایسته دی او له تاسو څخه افضل او غوره دی.

د حضرت عبدالله بن عمر رضی الله عنهما څخه روایت دی چې د مکې د فتح په ورځ نبي کریمﷺ په خپله اوښه سپور شو، طواف یې وکړ(چې خلک یې ټول ووینې) د طواف نه چې فارغ شو نو دا خطبه یې وویله: الحمد لله الذی اذهب عنکم غبیة الجاهلیة و تکبُّرَها الناسُ رجـلان بـرٌّ تقي کریم علی الله و فاجر شقي هین علی الله ثم تلا ﴿یَا أَیُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاکُم﴾ الآیه.

کامله صفات او شکر د الله تعالی دی چې د جاهلیت فخر او تکبر یې ستاسو نه لرې کړ، اوس د ټولو انسانانو صرف دوه ډولونه دي یو ډول نیک او متقي انسانان دي چې د الله په وړاندې شریف او محترم دي. بل ډول فاجر او بدبخت انسانان دي چې د الله په وړاندې ذلیل او حقیر دي. له دې نه وروسته یې د لوست ذکر شوی آیت تلاوت کړ.

حضرت ابن عباسؓ فرمایي: د خلکو په وړاندې عزت د مال او دولت نوم دی او د الله په وړاندې د عزت او کرامت څیز تقوی ده.

شُعُوبًا وَقَبَائِلَ: شعوب د شعب جمع ده، هغه لوی جماعت ته وایي چې په یوه اصل باندې مجتمع وي او بیا مختلفې قبیلې او کورنۍ پکې وي، هدف دا چې تر ټولو لویه برخه شعب او تر ټولو وړوکې برخه عشیرة ده.

هو! د قرآن کریم دې آیت واضحه کړه چې الله تعالی که څه هم ټول انسانان د یو پلار او مور نه پیدا کړل او ټول یې وروڼه سره جوړ کړي خو بیا یې په مختلفو قومونو او قبیلو کې د تقسیم حکمت دا دی چې د خلکو تعارف او پیژندګلوي آسانه شي مثلاً دوه سړي په یو نامه دي نو د کورنۍ او خاندان په تفاوت سره په دوی کې فرق کیدای شي.

او بل د نسبي لریوالي او نږدې والي په مقدار ددوی شرعي حقوق اداء کیدای شي. د عصباتو لرېوالی او نږدې والی معلومیږي چې ضرورت یې د میراث په تقسیم کې پیښیږي.

د تدریس لاره:

په پټه خوله مطالعه، پوښتنه او ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه	وخت
ښاغلی ښوونکی د سلام او روغبړ څخه وروسته د تیر لوست په اړوند د زده کوونکو ارزونه کوي. څوک کولای شي د تیر لوست د آیتونو شان نزول بیان کړي؟ څوک ویلی شي چې الله جل جلا له کوم ډول صدقه او انفاق خو ښوي او قبلوي يې؟ ښاغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان د تختې پر مخ لیکي او نوی لوست د ا لله جل جلاله په نوم پیل کوي.	۵دقیقې
د قرآن کریم مبارك آیتونه د تجوید په مرعاتولو سره زده کوونکو ته د بیلګې په توګه تلاوت کوي بیا له زده کوونکو څخه غواړي چې لوست په پټه خوله ولولي. د لوست په بهیر کې عنوانونه ورته په تخته لیکي او بیا له یو تن زده کوونکي نه غواړي چې د لوست متن په اوچت اواز ولولي . ښاغلی ښوونکی د هر یو بغلي عنوان څخه د بشریت اصل وحدت او ایمان او اسلام په باره کې لازمه تشریح وړاندې کوي. د لوست د تشریح په پای کې دې زده کوونکو ته وخت ورکړي چې خپلې پوښتنې مطرح کړي او ځوابونه ورته ووايي. ښاغلی ښوونکی چې کوم زده کوونکي غوره کړي له هغوی څخه دې وغواړي چې هر یو په خپل وار د ټولګی مخې ته راشي او نوی لوست په ښه طریقه تشریح کړي.	۲۵دقیقې
ارزونه: څوک ویلای شی چې انسان الله جل جلاله د کوم اصل څخه پیدا کړی دی؟ څوک کولای شي چې په لوست کې یاد شوی حدیث شریف له یاده ولولي؟	۱۰دقیقې
د لوست لنډیز: دغه لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي. ټول انسانان له یو مور او پلار څخه پیدا شوي دي چې ادم او بي بي حوا دي. انسانان يې د مختلفو قومونو او ډلو په څیر پیدا کړي څو یو بل سره وپيژني. د انسانانو غوره والی په یو بل باندې د تقوا او پر هیز ګاری په وجه سره دی. ټول انسانان د نسب په اعتبار سره ورونه دي، انساني کرامت او عزت يې ساتل شوی دی. ایمان د اسلام په نسبت خاص دی دا دیو او بل مکمل کوونکي دي یو دبل څخه پرته نشي راتللی او ویاړنه په اصلیت حرامه ده.	۵دقیقې
کورنی دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته د کتاب څخه کورنی دنده ورکوي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوولسم لوست

سرلیک: د الله جل جلاله د خاصو بندګانو صفتونه

مخ: ۸۰ـ ۸۴

وخت: دوه درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ دلوست د آیتونو په ژباړه ښه وپوهیږي.

۲ـ د الله جل جلاله دخاصو بنده ګانو صفتونه وپېژني.

۳ـ د لوست آیتونه چې څه حکم کوي هغه باید په ژوند کې عملي کړای شي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

حج د مسلمانانو د یووالي سمبول دی

الله تبارک و تعالی خپل پیغمبرﷺ په داسې حال کې په پیغمبرۍ مبعوث کړ چې جهان خصوصاً عرب د ډیرو زیاتو دښمنیو، نفرتونو او اختلافونو په حال کې ؤ او زړونه یې له کینو او حسدونو څخه ډک وو او ورځ په ورځ یې د جنګونو شغلې تازه کیدلې، نو الله جل جلاله وغوښتل چې په زړونو کې یې الفت او مینه واچوي او ټول د یوه قانون او یو بیرغ تر سیوري لاندې راټول کړي او د اتفاق لارې او د ائتلاف اسباب ورته وضع کړي.

نو کله چې ولیده شوه چې دا طریقه د ټولو مسلمانانو د توحید او یووالي او یو د بل سره د الفت او فایدې رسولو لپاره کافي نده ځکه مسلمانان له یوې خوا په شرق او غرب کې سره میشت او تیت دي او له بلې خوا په عناصرو او ژبو کې هم سره متفاوت دي نو الله جل جلاله د حج رکن ورته وټاکه ترڅو د ټولې نړۍ مسلمانان د هر جنس او هر مذهب څخه چې وي په یوه میدان کې سره راجمع شي لکه چې په دې آیت کې ورته اشاره کوي:﴿وَأَذِّن فِي النَّاسِ بِالْحَجِّ يَأْتُوكَ رِجَالًا وَعَلَى كُلِّ ضَامِرٍ يَأْتِينَ مِن كُلِّ فَجٍّ عَمِيقٍ﴾ الحج/۲۷.

ژباړه: او په خلکو کې د حج اعلان وکړه هغوی به تاته پیاده او په سفر وهلو خوارو اوښانو سپاره د ډیرو لرې ځایونو او لارو څخه راځي.

هو! په حج کې له یوې خوا په خپلو منځو کې تعارف او پیژندګلوي منځ ته راځي او له بلې خوا یو د بل له حال او احوال او یو د بل د تجارت، صنعت، زراعت او نورو نیکو او بدو څخه خبریږي څو یو د بل څخه دفاع او یو د بل سره مرسته او خواخوږي وکړي او هم یو د بل څخه د هغه ډول ډول منافعو اقتباس وکړي چې دلته د تولو ذکر کول د اصلاً موضوع نه وتل دي.

لِيَشْهَدُوا مَنَافِعَ لَهُمْ... الآیه.

په لنډه توګه ویلای شو چې په حج کې د ټولو مسلمانانو ترمنځ د دنیوي او اخروي مصلحتونو او ګټو تبادله راځي او دا هغه د اسلامي ټولنې معنا ده چې شرق او غرب ورځنې ویریږي خو د افسوس خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا ده چې د اسلام دښمنان دا فريضه د اسلامي ټولنې تائيد او مضبوطيا ګڼي او له همدې خبرې څخه په ويره کې پراته دي او مسلمانان ددې مؤثره ګټو څخه غافل او بی خبره دي او که د اداء کولو قصد يې هم وکړي په ظاهري بڼه يې په دې خاطر اداء کوي چې دا يوه فريضه ده او ادا يې واجب ده، ذکر شويو ګټو او حکمتونو ته يې هيڅ پاملرنه نه لري.

هو! حاجي د احرام او طواف په حالت کې هر ډول د ښايست او سنګار اسباب په ځان بندوي او خپل ځان د يوه داسې غلام په توګه تمثيلوي چې مولا او بادار يې پرې په قهر وي او د خپل مولی او بادار پاملرنه او مهرباني ځانته راجلبوي، يعنی حاجي د عرفات په ميدان کې(چې په حقيقت کې حج د همدې عرفات نوم دی) خپل ځان د الله په وړاندې دداسې ګنهګار غلام په توګه ښکاره کوي چې الله ﷻ ته عاجزي کوونکی، حمد او ستاينه ويونکی، د خپلو ښوييدنو او نافرمانيو څخه استغفار غوښتونکی، د خپل مولی په حضور کې خپل عذرونه وړاندې کوونکی، د تير ضايع شوي ګران عمر تلافي او جبرانوونکی، د خپل الله سره د نوې ژمنې تړونکی او بالآخره په راتلونکي ژوند کې د اطاعت او فرمانبردارۍ او په نيکيو توفيق غوښتونکی وي.

د عرفات په ميدان کې ودريدل د يوې خوانه د اسلام د شان او شوکت يو ډير عظيم الشان نندارتون وي او له بلې خوا دا لويه ټولنه او اجتماع انسان ته د حشر ورځ ور په يادوي، همدا سبب دی چې د حج سورت د حشر په بيان شروع کيږي. او ددې اجتماع بی نظيره اغيزناکه منظره په زړونو کې د الله څخه د بښنې او رحمت جذبې په جوش راولي او ټول عمر دغه خوند او مزه په زړونو کې د تيږې د نقش په څير محفوظ پاتې کيږي.

هو! مکه په دنيا کې د الله د رحمتونو او برکتونو د نازليدو مرکز دی، دا هغه هنداره ده چې په دې هنداره کې د رحمت او بښنې صفتونه خپلې وړانګې خپروي او له دغه ځايه څخه د هغو وړانګې د ځمکې په ټوله کره کې تيتيږي او دغه کُره ورباندې روښانه کيږي دا هغه سرچينه ده چې له دې ځای څخه د حق پرستی، توحيد او انساني کرامت چينه راوخوټيدله او د ځمکې ټول مخ يې خړوبه او ځلانده کړ.

دا هغه ځای دی چې د ابراهيمي ملت ابتدايي دعوت او د محمدي امت وروستنی آواز د زرګونو کلونو وړاندې د نشنلستی تنګې کړۍ وشلولې او ټول مسلمانان يې د وروړګلوۍ په پراخه کړۍ کې داخل کړل.

دا هغه ځای دی چې د پيړيو پيړيو راپديخوا په دغه ځای کې هر کال عالمګير مجلس منعقد کيږي چې دا مجلس د علم، تمدن، مذهب او اخلاقو د وحدت ترجماني کوي.

دا هغه ځای دی چې په دې کې د هميشه لپاره يوه مشترکه عدالتګاه قايمه ده او ددې محکمې او عدالت حقيقي آمر په خپله احکم الحاکمين ذات دی چې د هغه د فيصلې نه هيڅوك د غاړې غړولو او سرکشی مجال نلري خصوصاً په هغه وخت کې چې مسلمانان تر ۱۵۰ کلونو پورې د يوه خلافت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو حکومتي نظام لاندې پاتې وو نو په دغه وخت کې د حج موسم د سیاسي او تنظیمي اداري ډېر لوی عنصر ؤ او د مختلفو هیوادونو حکام او والیان به په دغه ځای کې راټولیدل او د خلیفه په حضور کې به یې په مهمو مسئلو بحث کاوه او ټولې مهمې معاملې به یې فیصله کولې.

او هم په دغه ځای کې لوی لوی صحابه کرام، عالمان، محدثین، مفسرین او فقهاء چې د اسلامي فتوحاتو په لړۍ کې د نړۍ په ګوټ ګوټ کې خپاره شوي وو کامل په کامل په دغه ابراهیمي درسګاه کې سره راغونډېدل او یو د بل څخه به یې استفادې کولې او یو د بل سره یې تعارف کاوه.

مکه په عربي کې«سُرة» یعنی نوم ته ویل کیږي سُرّه(نوم) د بدن نیماني او منځ دی همدارنګه د جغرافیې پوهانو ثابته کړیده چې مکه معظمه هم د بلادو د طول په اعتبار او هم د بلادو د عرض په اعتبار او د ټولې نړۍ مرکز او منځ دی، نو ځکه الله پاک د خپل آخري پیغمبر، آخري کتاب او حج لپاره دا منځ وټاکه څو دا نور هرې خواته خپور شي.

هو! دا چې حاجي ناګنډلې جامې اغوندي او خپل سر نه پټوي دا دده په آخري درجه خضوع او عاجزۍ دلالت کوي او په دې کې خپله بندګي او غلامي ښکاره کوي، او بالآخره حاجې ته په دې حالت کې د محشر ورځ ور یادیږي چې هلته به هم د الله په حضور کې لوڅ او بربنډ ولاړ وي او دنیوي جاه او جلال او پانګه به هیڅ ګټه او فایده نشي ورکولی.

هو! د احرام په حالت کې د ابراهیمي ملت ټول پیروان بادشاه او ګدا، امیر او خادم، غني او فقیر، د مختلفو تمدنونو او مختلفو ژبو او مذهبونو خلک ټول په یوه لباس یوه حالت او هیئت د یوه قوم په شان بلکې د یوې کورنۍ د سکه وروڼو په څیر په یوه کور کې دریږي او په یوه ژبه د الله سره خبرې کوي همدا وضع د مساوات، وحدت او یووالي هغه رنګ دی چې ټول هغه مادي او فطري امتیازونه چې هغه په خلکو کې د جنګ او جدل، فتنې او فساد علتونه دي له منځه وړي او په خپلو کې وروڼه ګرځي.

د تدریس طریقه:

تشریحي، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز او مباحثوي

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د سلام او روغبړ او د زده کوونکو د کورنۍ دندې له کتلو څخه وروسته د تیر لوست ارزونه په لاندې پوښتنو سره کوي: ۱ـ څوک کولای شی چې د تیر لوست ګټې ولولی؟ ۲ـ څوک کولای شي چې د تیر لوست کې د ذکر شوي حدیث ژباړه په یاد ووایي؟ ۳ـ څوک کولای شي چې ووایي د انسانانو غوره والي په څه کې دي؟
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان په غټ لیک سره د تختې پر مخ لیکی او نوي لوست د الله جل جلاله په نوم پیل کوي لومړی یو مبارک آیت د ښکلې په توګه قرأت کو] بیا له زده کوونکوڅخه غواړي چې هر یو په خپل وار د ټولګي مخې ته راشي او ددې لوست مبارک

(c) ketabton.com: The Digital Library

	آیتونه د تجوید په لحاظ ساتلو سره قرائت کړي او د لوست متن په مناسب اواز سره ولولي. او د لوست په بهیر کې د لوست بغلي سر لیکونه او مهم ټکي د تختې پر مخ لیکي بیا یو تن زده کوونکی د ټولګي مخې ته را غواړي چې د لوست څخه یې څه اخیستي او زده کړي یې دي خپلو ټولګیوالو ته وړاندې کړي. ښاغلي ښوونکی د لوست د تشریح په وړاندې کولو سره د لوست مهم او اساسي ټکي لولي ښاغلي ښوونکی زده کوونکي په دوه ډلو ویشي او هغوی ته لارښوونه کوي چې هره ډله په خپل منځ کې دتکبر او لویئ په باره کې خبرې اترې وکړي د خبرو اترو په پای کې دې د هرې ډلې استازي د ټولګي مخې ته راشي او خپلو ټولګیوالو ته دې د خبرو اترو پایله ولولي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: څوک کولای شي د الله جل جلاله د ځانګړو بنده ګانو اته صفتونه بیان کړي؟ څوک کولای شي دا وروستي مبارک آیت وژباړي(الَّذِينَ يَمْشُونَ عَلَى الْأَرْضِ هَوْنًا) سورة فرقان آیت(۶۳). څوک دلوست درې ګټې ویلای شي؟
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: دغه لوست په لاندې ټکو سره لنډیږي. ۱ـ د الله جل جلاله د ځانګړو بنده ګانو صفتونه په لاندې ډول دي: ۲ـ د الله جل جلاله سره شریک نه جوړوي۲ـ په لار ډیر په عاجزي درومي. ۳ـ د جاهلانو سره چې مخامخ شي وایي سلام پر تاسو. ۴ـ د الله جل جلاله څخه د خپلو ګناهونو ښښنه غواړي او د جهنم د اور څخه لرې والی ـ. ۵ـ د مال د لګښت په وخت کې اسراف نه کوي. ۶ـ په ټولو کارونو کې اعتدال او انډول غوره کوي ۷ـ د بخل څخه ځان ساتي. ۸ـ په ژوند کې دخلکو سره ښه او نیک چلند کوي. ۹ـ شپه په دعا او عبادت او لمونځ کې رڼوي دا د الله جل جلاله په نزد خوښ کار دی. ۱۰ـ په لار کې په تکبر او غرور سره تلل د الله جل جلاله په نزد حرام او نا خوښ عمل دی.
	کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی له درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

سر لیک: د ټولنې په تهذیب کې د مؤمنانو ونډه

مخ: ۸۵ـ ۸۹

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ پردیو ښځو ته کتل ممنوع او منعه دي باید ویې پېژني ـ.

۲ـ د اسلامي حجاب معنا او مفهوم وپېژني او عمل ور باندې وکړي ـ.

۳ـ د مبارک آیت سمه ژباړه زده کړي ـ.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د ټولنې په تهذیب او اخلاقو کې یو اهم باب د ښځو پرده ده، چې لومړني څلور آیتونه یې د احزاب په سورت کې هغه وخت نازل شول چې حضرت زینب بنت جحش رضی الله عنها د نبي کریمﷺ په نکاح کې راغله له همدې وخت څخه د پردې احکام پیل شول.

البته د شهوت د فتنې د ټولو نه لومړنی سبب او مقدمه نظر کول او کتل دي او آخري نتیجه یې زنا ده، ددې لوست په آیتونو کې یې ددې دواړو ذکر په وضاحت سره وکړ او حرام یې کړل او ددوی په منځ کې چې کومې حرامې مقدمې دي مثلاً خبرې کول، لاسونه یو بل ته ور وړل او داسې نور د نفس د خواهشونو پوره کولو څومره نا جایزې طریقې او صورتونه ټول په دې کې داخل دي چې باید شرمګاهونه ورځنې وساتو، البته په دې طریقو کې زنا، لواطت، د دوو ښځو یو د بل سره سحاق چې شهوت پرې پوره شي، په لاس سره شهوت پوره کول او ددې ټول مقدمات ممنوع دي.

ابن کثیر د حضرت عبیده نه نقل کړي چې:«کل ما عصی الله به فهو کبیرة و قد ذکر الطرفین».

یعنی په کوم شی چې د الله تعالی د حکم مخالفت کیږي دغه ټول کبیره ګناهونه دي خو په آیت کې یې د هغو دوه طرفونو د ابتداء او انتها ذکر وکړ چې ابتداء یې نظر پورته کول او انتها یې زنا ده.

د نبي کریمﷺ څخه ابن مسعودؓ روایت کړی او فرمایي: نظر یو زهري غشی دی د شیطان د غشو نه کوم سړی چې سره د زړه د غوښتنې خپل نظر واپس کړي نو هغه ته به په بدله کې داسې پوخ ایمان ور په برخه شي چې خوند به یې په زړه کې محسوس کړي.

په صحیح مسلم کې د حضرت جریر بن عبدالله بجلیؓ څخه روایت دی فرمایي چې که په غیر ارادي طور سره نظر په غیر محرمه ښځه باندې پریوځي نو څه کول په کار دي؟ نبي کریمﷺ حکم وکړ چې خپل نظر دغه وخت واپس کړئ. (ابن کثیر).

د حضرت علیؓ په حدیث کې چې راغلی: اول نظر معاف دی دویم ګناه ده.

د هغه مطلب هم دا دی چې اولنی نظر کوم چې بې ارادې ناڅاپه پریوزي دغه د غیر اختیاري کیدو په وجه معاف دی ورنه په قصد سره اولنی نظر هم معاف نه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابن کثیر لیکلي دي چې ډیرو مشرانو د امت بې ګیرې هلك طرف ته د کتلو نه ډیره په سختی سره منع کوله او ډیرو عالمانو ورته حرام ویلی دی، غالباً دا په هغه صورت کې دي کله چې په بد نیت او د نفس په غوښتنې سره نظر وکړی شي. و الله اعلم.

د لوست په اولي آیت کې سړیو ته حکم دی چې خپل نظرونه ښکته وساتئ یعنی واپس کوئ یې، د سړیو په حکم کې خو ښځې هم داخلې وي مګر ددوې ذکر یې جدا د تاکید لپاره کړی نو معلومه شوه چې ښځو ته هم د خپلو محرمانو نه پرته بل سړي ته کتل حرام دي، حتی ډیر عالمان وایي چې د ښځې لپاره غیر محرم سړي ته کتل قطعاً حرام دي خواه په شهوت او بد نیت سره ګوري او که پرته د څه نیت او شهوت نه په دواړو صورتونو کې حرام دي، دلیل یې د حضرت سلمه حدیث دی: څکه یوه ورځ حضرت ام سلمه او حضرت میمونه رضی الله عنهما د نبي کریمﷺ سره ناستې وې چې ناڅاپه عبدالله بن ام مکتوم ړوند صحابي راغی او دا واقعه د پردې د احکامو د نازلیدو څخه وروسته راپیښه شوې وه، نو نبي کریمﷺ موږ ته حکم وکړ چې دد نه پرده وکړئ، ام سلمه عرض وکړ چې یا رسول الله دا خو ړوند دی نه موږ لیدلی شی او نه موږ پیژندلی شي، نبي کریمﷺ وفرمایل چې تاسو خو ړندې نه یئ تاسو خو هغه لیدلی شئ. (رواه ابو داود و ترمذی).

نورو ځینو فقهاوو ویلی دي چې پرته له شهوته پردي سړي ته په کتلو کې د ښځې لپاره باك نشته او دوی د حضرت صدیقی عایشې په هغه حدیث دلیل نیولی چې د نبوي مسجد په احاطه کې ځینو حبشیانو ځوانانو د اختر په ورځ د سپاهی ګیرت لوبه کوله نبي کریمﷺ یې تماشه کوله او صدیقه عایشه رضی الله عنها هم ددوی نه پناه ولاړه وه لوبه یې کتله او ترهغه وخته پورې یې کتله ترڅو چې خپله ترې ستړې شوه، نبي کریمﷺ دا نه وه منع کړې او په دې د ټولو اتفاق دی چې د شهوت نظر حرام دی او له شهوته پرته نظر کول هم خلاف اولی دي او د یوې ښځې د بلې ښځې د ستر ځایونو ته کتل پرته له خاصو ضرورتونو څخه دا هم ددې آیت په الفاظو سره حرام دي او نه یو سړي د بل سړي ستر ته کتلی شي، حتی په آیت کې له هر داسې شي نه نظر ښکته کول او اړول مراد دي د کوم طرف ته چې کتل شریعت منع کړي دي.

په بل آیت کې راغلي﴿وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا﴾ زینت په لغت کې هر هغه شی ته ویل کیږي په کوم سره چې انسان خپل ځان ښایسته کوي هغه ښو جامو ته هم ویل کیږي او زیوراتو ته ه، اما کله چې دا شیان د ښځې په بدن باندې نه وي نو د امت په اتفاق لیدل یې سړیو ته روا دي، اما جمهور مفسرین په دې آیت کې د زینت نه مراد محل د زینت مرادوي یعنی هغه ځایونه کومو ته چې د زینت دا شیان او زیورات ور اچول کیږي.

﴿**إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا**﴾ یعنی د ښځې لپاره د خپل زینت څه څیز د سړیو په وړاندې ظاهرول جایز نه دي پرته له هغو شیانو څخه چې خود به خود ظاهریږي یعنی د کار او ګرځیدو راګرځیدو په وخت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کوم شیان عادتاً ښکاره کیږي او پټول یې عادتاً مشکل وي هغه مستثنا دي د هغو په ښکاره کیدو کې ګناه نشته.

اوس په دې استثنا کې د حضرت عبدالله بن مسعودﷺ تفسیر دا دی چې هغه څادري او لوی څادر ورځنې مراد وي چې د هغو لیدل او ښکاره کول جایز دي. او حضرت عبدالله بن عباسﷺ مخ او ورغوي ورځنې مرادوي، په دې وجه د امت فقهاوو هم په دې هکله اختلاف کړی دی خو د ټولو اتفاق دا دی چې که په مخ او ورغویو د نظر اچولو نه د فتنې ویره وه نو هغو ته کتل هم جایز نه دي او نه ښځو ته یې ښکاره کول روا دي.

اما په دې هم د ټولو اتفاق دی چې ستر د عورت کوم چې په لمانځه کې اجماعاً او خارج د لمانځه نه په صحیح روایت سره فرض دی ددې نه مخ او ورغوي مستثنا دي که دا ښکاره وي او لمونځ کوي نو په اتفاق سره صحیح او درست به شي.

قاضي بیضاوي او خازن ددې آیت په تفسیر کې فرمایي چې د آیت له مقتضا څخه دا معلومیږي چې د ښځې لپاره اصل حکم دا دی چې دا دې خپل زینت هیڅ شی هم نه ظاهروي پرته له هغو نه چې په ګرځیدو او راګرځیدو او کار روزګار کې عادتاً ښکاره کیږي لکه څادري او څادر یا مخ او ورغوي، خو دا خبره هیڅ ثابته نده چې سړي دې ددوی مخ او ورغوو ته پرته له ضرورته وګوري بلکې سړیو ته خو حکم دی چې نظر ښکته وساتي.

په دې کې هم شک نشته چې د حسن او زینت ټول مرکز د انسان مخ دی اوس د فتنې او فساد او د نفساني خواهشاتو غلبه ده نو پرته د مخصوصو ضرورتونو څخه لکه علاج او معالجه یا څه سخته خطره او داسې نور ښځې ته د غیر محرم په وړاندې قصداً نظر کول هم د شرعي ضرورت نه پرته جایز نه دي.

﴿وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ﴾ دا د آیت صریح حکم دی چې ښځه دې په خپله سینه لوپټه اچولې ساتي جیوب د جیب جمع ده معنایې ده ګریوان او څرنګه چې د پخوا زمانې څخه ګریوان په سینه باندې وی نو د ګریوان څخه سینه مراد ده.

او دا هم باید ووایو چې د خاوند نه پرته د نورو محارمو استثنا د پردې او حجاب د احکامو نه ده د ستر عورت نه استثنا نده، د ښځې چې کوم بدن په ستر کې داخل نه دی د کوم ښکاره کول چې په لمانځه کې جایز نه دي هغه ته کتل د محرم لپاره هم جایز نه دي حتی میړه ته هم د خاص اندام ښکاره کولو په باره کې صدیقه عایشه رضی الله عنها فرمایي: ما رای منّي و لا رأيتُ منـــه. یعنی نه زما خاص اندام ده لیدلی دی او نه ما دهﷺ.

په بل آیت کې فرمایي: چې ښځې دې خپله پښه په ځمکه داسې په زوره نه وهي چې د زیوراتو شرنګ یې نامحرمه واوري، نو چې کله یې د زیوراتو آواز منع شو نو ددې خپل آواز اوریدل خو په اولی صورت منع دی، خو په هر صورت فقها کرام پکې مختلف دي: امام ابو حنیفه د ښځې آذان

(c) ketabton.com: The Digital Library

مکروه بولي، امام شافعي د ښځې آواز په ستر کې نه دی داخل کړی او ازواجو مطهراتو به د پردې له نازلیدو وروسته هم د خلکو سره د پردې څخه خبرې کولې، نو د خبرې نچوړ دا دی چې کوم ځای د فتنې خطره وي هلته یې آواز اوریدل منع دي او که دا خطره نه وه بیا منع نه دی خو د احتیاط خبره داده چې بې د ضرورت نه د پردې نه اخوا هم د غیر محرمو سره خبرې کول منع دي.

د آیت په آخر کې الله ﷻ فرمایي چې﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَا الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ یعنی تاسو ټول په ګډه الله ته توبه وباسئ ای مؤمنانو! ځرنګه چې د نفساني شهوتونو معامله ډیره باریکه ده، نورو ته په دې باندې خبریدل مشکل دي مګر الله تعالی د هر پټ او ښکاره نه خبر دی، نو که د چا څخه څه کوتاهي شوې وي نو په ده لازم دي چې توبه ورځنې وکړي په تیر باندې پښیمانه او د الله نه ښننه وغواړي او د راتلونکی لپاره پخه اراده وکړي څو بیا تکرار نشي.

د تدریس لارې:

تشریحي، پوښتنې او ځوابونه، ډله ییز، مباحثوي

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغبړ څخه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي په څو پوښتنو سره.
۲۵دقیقې	۱ـ څوک کولای شي چې د الله جل جلاله خاصو بنده ګانو څلور صفتونه ووایي؟ ۲ـ څوک کولای شي چې د تیر لوست د ګټو څخه دوه ګټې ووایي؟ ۳ـ ښاغلي ښوونکی د نوي لوست سر لیك او په ټولنه کې د مؤمنانو د اخلاقو رول په غټ او ښایسته لیک سره د تختې پر مخ لیکي او نوی لوست د الله جل جلاله په نوم پیل کوي، لومړی به مبارک آیتونه د تجوید په لحاظ ساتلو سره د زده کوونکو لپاره د نمونې په شکل تلاوت کړي، بیا به له یو تن زده کوونکی څخه وغواړی چې د نوي لوست متن په در میانه اواز سره خپلو ټولګیوالو ته ولولي، او یو بل زده کوونکی ته لار ښوونه کوي چې د لوست بغلي سر لیکونه په تخته ولیکي. ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته مبارك آیت ژباړي او د لوست متن ورته تشریح کوي او نامحرمو ته د کتلو او د ښځو د ښایست او سینګار ځایونو په هکله زده کوونکو ته معلومات ورکوي، بیا دوه نفره زده کوونکي غوره کوي او له هغوي څخه غواړي چې هر یو پخپل نوبت سره تختې ته راشي دلوست بغلي سر لیکونو څخه یو سر لیك تشریح کړي. ښاغلي ښوونکی زده کوونکوته وخت ورکوي تر څو خپلې پوښتنې د ښونکي سره شریکې کړي. لومړی به د لایقو زده کوونکو څخه وغواړي چې پوښتنو ته ځواب ووایي او که چېرته هغوی ونشو کولای بیا به ښوونکی په خپله زده کوونکو پوښتنو ته ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي.	
ارزونه: ښاغلی ښوونکی دې د ښه اطمنان حاصلولو لپاره د زده کوونکو څخه د درسي کتاب د پوښتنو کولو په وجهې سره د دوی ارزونه کوي.	۱۰دقيقې
دلوست لنډيز: ۱ـ ددې لوست په مبارکو آيتونو کې الله جل جلاله ذکر کړي چې زنا د مسلمانانو لپار حرامه ده. ۲ـ الله جل جلاله مسلمانان د نا محرمې ښځې د کتلو څخه منع کړې او د نظر د حفاظت امر يې کړی دی. ۳ـ مهم حواس چې انسان يې د جنسي غريزې په خاطر استعمالوي هغه باصره يعني کتل يا ليدل دي او بل حس شامه يعني بوی کول دي. ۴ـ د قرآن کريم مبارک آيتونه مسلمانو ښځو ته امر کوي چې خپل د عورت ځايونه او خپلې سينې په ټکري پټې کړي. ۵ـ د زينت د ځايونوښکاره کېدل خپلو محرمانو ته پروا نه لري البته چې شرعي محرم وي. ۶ـ الله جل جلاله مسلمانې ښځې د داسې حرکت څخه منع کړې چې هغه حرکت د زينت د ښکاره کولو سبب او لامل کيږي. ۷ـ الله جل جلاله مسلمانو ښځو ته امر کړی چې کله د کور څخه د باندې وځي په داسې اسلامي حجاب او اسلامي اخلاقو سره ووځي چې د نورو خلکو نظرونه ځان ته جلب نکړي. ۸ـ الله جل جلاله مسلمانانو ته د تيرې ګناه څخه په توبه ايستلو امر کړی دی. ۹ـ الله جل جلاله ښځو ته د حجاب او ستر او پټوالي امر کړي.	۵دقيقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی دې زده کوونکو ته له درسي کتاب څخه کورنۍ دنده ورکړي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست:

سرلیک: په اسلام کې د معیوبو او فقیرو مؤمنانو مرتبه

مخ: ۹۰ـ ۹۴

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ عبدا لله ابن ام مکتوم وپیژني.

۲ـ د مبارک آیت په ژباړه او مفهوم ځان پوه کړي.

۳ـ د غریبانو او محتاجو مرتبه په اسلام کې وپیژني.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

ددې لوست د آیتونو د نزول قصه دا ده چې یو ځل نبي کریمﷺ د مشرکانو ځنې سرداران او مشران لکه: ابوجهل بن هشام، عتبه بن ربیعه، ابی بن خلف، امیه بن خلف او شیبه په اسلام پوهه کول، په دې وخت کې حضرت عبدالله بن ام مکتوم ړوند صحابي راغی او څه پوښتنه یې وکړه او د نبي کریمﷺ خبره یې پریکړه او د نبي کریمﷺ دا کار خوښ نه شو او د ناخوښۍ په وجه یې مبارک تندی تریو کړ، هرکله چې ددې مجلس نه وزګار شو کور ته د راتلو په وخت دا آیتونه پرې نازل شول.

په دې هکله امام بغوي زیاتوي چې حضرت عبدالله ته د نابینا والي په سبب دا معلوم نشوه چې نبي کریمﷺ د نورو سره په خبرو کې مشغول دی، کله چې مجلس ته داخل شو نبي کریمﷺ ته یې آوازونه شروع کړل او بار بار یې آواز ورکاوه.

د ابن کثیر په یوه روایت کې دا هم دي چې عبدالله د نبي کریمﷺ څخه د یو آیت په هکله پوښتنه وکړه او ددې پوښتنې په فوري ځواب ورکولو یې ټینګار کاوه او نبي کریمﷺ دغه وخت مکې د کفارو سردارانو ته ددین په تبلیغ او پوهه کولو مشغول ؤ.

او هر کله چې عبدالله بن ام مکتوم پوخ مسلمان ؤ او هر وخت حاضریدای شوای، ده په نورو وختونو کې هم پوښتنه کولای شوای په خلاف د قریشو د سردارانو چې نه هر وخت دا خلک په خدمت کې حاضریدل او نه دوی ته د الله دین رسول کیدای شوای.

نو کله چې مجلس ختم شو د عبس سورت ذکر شوي آیتونه نازل شول او د نبي کریمﷺ دا کړنلاره او عمل یې ناخوښه وګاڼه او ده مبارک ته یې لارښوونه وکړه چې د مسلمانانو تعلیم او اصلاح او روزنه او له دوی څخه پاخه مسلمانان او قوي مؤمنان جوړول د غیر مسلمو په اسلام کې د داخلولو د فکر نه زیات اهم او مقدم کار دی، یا په بله وینا یو مسلمان ته تعلیم او د هغه تکمیل او زړه لاس ته راوړنه د غیر مسلمو د هدایت څخه مقدم کار دی.

په دې کې د عامو علماوو لپاره هم لارښوونه ده چې د غیر مسلمو د شبهاتو لرې کولو او دوی د اسلام سره د آشنا کولو په خاطر داسې کارونه کول چې د عامو مسلمانانو په زړونو کې شکوک او

(c) ketabton.com: The Digital Library

شبهات یا شکایتونه پیدا کیږي، ددې قرآني هدایت مطابق دوې ته د مسلمانانو حفاظت او د حال اصلاح ساتل په کار دي، یو اردو ژبی شاعر وایي: ژباړه یې دا ده: ددې خبرې نه ځان وساته چې مسلمانان دې بی وفا ونه ګڼي که کافران درته بی سلوکه او بی رواجه ووایي خیر دی دا بده نده.
همدارنګه عالم او رهبر او هر مشر ته دا لارښوونه وشوه چې خپلو ټولو ما تحتانو ته په یوه سترګه وګوري او تقوی، لیاقت او پوهه په نظر کې ونیسي.
او یوه نکته بله پکې دا ده چې د عبدالله بن ام مکتوم نه چې کومه د مجلس د آدابو خلاف خبره وشوه د هغه عذر قرآن د اعمی په لفظ ویلو سره وښوده چې هغه ړوند ؤ هغه نه پوهیده چې د چا سره خبرې روانې دي، په دې وجه هغه معذوره د اعراض مستحق نه ؤ، ددې نه معلومه شوه چې د کوم معذور سړي نه که په بی خبرۍ کې څه خبره د مجلس د آدابو نه خلاف وشي نو هغه د ملامتیا وړ نه دی.

د تدریس لارې:

سوال او ځواب، تشریحي، مباحثوي...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلي ښوونکی د سلام او روغبړ او کورنۍ دندې له کتلو وروسته د تیر لوست په اړوند د څو پوښتنو په کولو سره د زده کوونکو ارزونه کوي. ۱ـ څوک ویلای شي چې د ښځې محرمان څوک دي؟ ۲ـ څوک کولای شي چې ددغو لاندې کلمو باقي کلمې ووایي؟
۲۵دقیقې	اَذزکی لهم، وَلَا یُبدِیْنَ، بِخُمُرِهِنَّ. ۳ـ څوک کولای شی چې ووایي د ښځې د زینت څخه مراد څه دي. ښاغلي ښوونکی د تیر لوست د ارزونې څخه وروسته د نوي لوست سر لیک چې په اسلام کې د معیوبو او محتاجو مؤمنانو مرتبه ده په غټ لیک سره لیکي او نوی لوست د خدای جل جلاله په نوم سره پیل کوي. د نمونې په شکل لومړی د قرآن کریم مبارک آیتونه زده کوونکو لپاره د تجوید په لحاظ ساتلو سره تلاوت کوي بیا په یو تن زده کوونکي باندې مبارک آیتونه تلاوت کوي، بیا یو تن زده کوونکي ته لارښوونه کوي چې د لوست متن په در میانه اواز سره ولولي، یو بل زده کوونکي نه غواړي چې بغلي عنوانونه په لاندې ډول د تختې پر مخ ولیکي. ۱ـ شان نزول. ۲ـ عبد الله ابن ام مکتوم څوک ؤ. ۳ـ د ځمکې پر مخ انساني معیارونه ـ. ۴ـ په اسلام کې د فقیرانو او غریبانو مرتبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ـ د علم د يادولو ګټې بيا ښوونکی د وړاندې شوي لوست د تشريح او توضيح وروسته د لوست مهم او اساسي ټکي زده کوونکو ته دوباره تکراروي او د لوست په پای کې د زده کوونکو پو ښتنو ته ځواب وايي.	
ارزونه: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب له سوالونو نه د زده کوونکو ارزونه کوي.	۱۰دقيقې
د لوست لنډيز: لوست په لاندې ټکو سره لنډيږي. ۱ـ شان نزول، پيغمبر صلی الله عليه وسلم يوه ورځ د قريشو مشران را جمع او هغوی د اسلام مبارک دين ته را بلل، په دغه وخت کې عبدالله ابن ام مکتوم مجلس ته داخل شواو پيغمبر صلی الله عليه وسلم ته ئې وويل ماته ښودنه وکړه؟ پيغمبر صلی الله عليه وسلم د عبد الله ابن ام مکتوم خبرو ته توجه ونکړه او له ده څخه يې مخ وګرځوه او په خپل دعوت کې مشغول ؤ په دغه وخت کې د قرآن کريم مبارک آيتونه نازل شول. اصلي نوم د عبد الله ابن ام مکتوم عمرو ابن قيس ؤ او د خديجة الکبری د ماما زوی ؤ او د پيغمبر صلی الله عليه وسلم د مؤذنانو له جملې څخه ؤ په جهاودونوکي به يې شرکت کاوه په پای کې د قا دسيې په جنګ کې شهيد شو، د قرآن کريم د آيتونو له جملې د انسان فضيلت او غوره والي په ايمان او تقوا کې دی د دې آيت د نزول څخه وروسته پيغمبر صلی الله عليه وسلم به د عبد الله ابن ام مکتوم زيات قدر کاوه او خپل څادر به يې ورته غوړاوه او د هجرت څخه وروسته يې د مسلمانانو په منځ کې د ورور ولۍ فضا جوړه کړه.	۵دقيقې
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی زده کوونکو ته دنده ورکوي چې د لوست ګټې په خپلو کتابچو کې وليکي.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلم لوست:

سرلیک: د مؤمنانو یو والي.

مخ: ۹۵ـ ۹۹

وخت: درې درسي ساعتونه

موخې: زده کوونکی باید:

۱ـ د مبارک آیت په ژباړه او مفهوم باندې ځان پوه کړي.

۲ـ د دښمنانو له دسیسو او فریبونو څخه ځانونه خبر کړي.

۳ـ د حق او خلاصون د رسۍ وپیژني او په هغه عمل وکوي.

د ښوونکي لپاره اضافي معلومات:

د آیتونو تړون: په تیرو آیتونو کې یې مسلمانان په دې خبردار کړل چې اهل کتاب او نور خلک غواړي تاسو په ګمراهۍ کې اخته کړي نو د خپل ځان د بچاو کوښښ کوئ، په ورپسې آیتونو کې یې د مسلمانانو د ټولنیز قوت د مضبوطیا دوه ډیر مهم اصول ښودلي چې یو تقوی او بل اتفاق او یووالی دی.

اولنی اصل دا دی چې د الله تعالی نه ویره او د هغه د ناخوښو څیزونو څخه د ځان ساتلو پوره کوښښ کول دي چې د الله تعالی د حق مطابق وي.

د تقوی لفظ په عربي ژبه کې د بچ کیدو او پرهیز کولو په معنا کې راځي او د تقوی څو درجې دي، ادنی درجه یې د کفر او شرک نه ځان ساتل دي، ددې معنا په لحاظ هر مسلمان ته متقي ویلی شو که څه هم په ګناهونو کې مبتلا وي ددې معنا لپاره هم په قرآن کریم کې څو ځایه د متقین او تقوی لفظ راغلی دی.

دویمه درجه چې په اصل کې مطلوب ده او الله تعالی یې غواړي، هغه د هغو شیانو څخه ځان ساتل دي کوم چې د الله تعالی او د هغه د رسول په نزد خوښ نه وي، د تقوی کوم فضیلتونه او برکتونه چې په قرآن او حدیث کې راغلي دي هغه هم ددې درجې د خلکو لپاره دي او ددوی لپاره یې وعده شویده.

دریمه درجه د تقوی اعلی مقام دی چې انبیا علیهم السلام او ددوی خاصو نائبینو اولیاوو ته په برخه کیږي چې خپل زړه د هر غیر الله نه بچ کول او د الله په یاد او رضا لټولو سره یې آباد ساتل دي، د آیت په آخر کې الله د«اتَّقُواْ اللّهَ» نه وروسته«حَقَّ تُقَاتِهِ» کلمه زیاته کړیده هدف دا چې د تقوی هغه درجه حاصله کړئ کومه چې د تقوی حق دی.

او د تقوی حق حضرت عبدالله بن مسعود، ربیع، قتاده رضی الله عنهم او حسن بصری رحمه الله چې د رسول اللهﷺ څخه هم مرفوعاً نقل شوی دی دا دی:حق تقاته هو أن یطاع فلا یعصی و یذکر فلا یُنسی و یُشکر فلا یُکفر.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يعنی د تقوی حق دا دی چې د الله اطاعت په هر کار کې وشي يو کار هم د هغه د اطاعت نه خلاف نه وي او همېشه الله ياد ساتي هيڅکله يې هم نه هېروي او شکر يې همېشه اداء کوي او هيڅکله يې ناشکري نه کوي. دا مطلب د تفسير امامانو په نورو عنوانونو هم اداء کړی دی لکه چې ځنو ويلی دي چې د تقوی حق دا دی چې د الله تعالی په معامله کې د چا د ملامتولو او بدو ويلو پروا نه کوي او همېشه په انصاف قايم وي که څه هم په انصاف کولو کې په خپله د خپل نفس يا خپل اولاد يا د خپل مور او پلار نقصان هم وي. او ځنې علما وايي څوك تر هغه وخته پورې د تقوی حق نه شي حاصلولی ترڅو چې خپله ژبه محفوظ ونه ساتي. او حضرت ابن عباس او طاووس رضی الله عنهما وايي چې د الله وينا«اتقوا الله ما استطعتم» د حق تقاته خاصه تشريح او تفسير دی. يعنی له الله تعالی څخه دومره ووېرېږئ څومره چې ستاسو په طاقت کې ده.

ورپسې آيت کې الله تعالی فرمايي:﴿فَلاَ تَمُوتُنَّ إَلاَّ وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾ ددې جملې نه معلومه شوه چې تقوی په حقيقت کې پوره پوره اسلام دی، نو کوم سړی چې پخه اراده لري خپل ژوند په اسلام تېروي او د خپل طاقت مطابق پرې عمل کوي نو ان شاء الله تعالی چې دده مرګ به هم خاص په اسلام راځي.

او دا خبره ددې منافي نده چې د ځينو خلکو ټول عمر په نيکو عملونو کې تېر شوی وي په آخر کې به يو داسې کار وکړي چې ټول عملونه به يې ابته او برباد شي، داسې حالت هغو خلکو ته پيښېدای شي چې په عمل کې يې د اول نه اخلاص او پوخوالی نه وي.

د مسلمانانو د اجتماعي او ټولنيز قوت دويم اصل د يو بل سره اتفاق او يووالی دی:

په﴿وَاعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعًا﴾ کې په ډېر بليغ او حاکمانه انداز سره بيان دی يعنی د ټولو نه اول يې هغه اصول وښودل کوم چې بني آدمو ته د يو بل سره د تړلو او متفق کولو لپاره د اکسير کار ورکوي او بيا يې يو د بل سره د متفق کېدو حکم وکړ او بيا يې يو د بل سره د اختلاف او جدا کېدو څخه منع وفرمايله.

اتفاق او يووالی داسې شی دی چې ددې په ښه والي او ددې په غوښتلو د دنيا ټول بني آدم که هغه د هر ملك او هرې زمانې وي، د هر مذهب او هرې طريقې سره اړيکې ولري د ټولو اتفاق دی. په دنيا کې به شايد يو سړی هم داسې پيدا نشي چې جنګ او جګړې فايده منې او غوره وبولي، همدا وجه ده چې ددنيا هره ډله او هره پارټۍ خلکو ته د متفق کېدو بلنه ورکوي، خو ددنيا د حالاتو تجربه دا ښيي چې که څه هم د اتفاق په مفيد کېدو او ضروري کېدو د ټولو اتفاق دی خو بيا هم داسې کېږي چې ټول مخلوق(انسانيت) په فريقو، ډلو او پارټيو کې تقسيم دی او بيا په هره ډله کې نورې ډلې او په پارټيو کې نورې پارټۍ جوړې شوې دي چې په حقيقت کې ددوه تنو يو کېدل او اتفاق هم عُنقی ګرځېدلی دی، د وختي غرضونو لپاره يو څو کسان په يوه خبره باندې اتفاق کوي او کله چې د دوی غرضونه پوره شي يا پکې کامياب نشي نو بيا نه يوازې اتفاق ختم شي بلکې دښمنيو ته خبره رسېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که فکر وکړئ نو سبب یې دا معلومیږي چې هر ډله او هره فرقه او هر سړی خلک په خپل جوړ کړي پروګرام باندې متفق او یو کول غواړي او که نور خلک ځانله خپل څه نظام یا پروګرام لري نو دوی د هغو سره د متفق کیدو په ځای هغوی خپل پروګرام ته رابولي او د یو کیدو بلنه ورکوي چې زموږ سره یو شئ او خپل پروګرام پریږدئ نو په دې وجه دا لازمي خبره ده چې د هرې بلنې د یو کیدو نتیجه به د یو ډول خلکو او یو ټولګي په کسانو کې د جدا جدا کیدو او ګډوډ کیدو په صورت کې راوځي او اختلافات به حتماً انسانیت ته راځي او همغه خبره به کیږي: مرض زیاتیږي څومره چې علاج کوي.

په دې وجه قرآن حکیم نه یوازې د یو کیدو، اتفاق، تنظیم او اجتماع وعظ وفرمایه بلکې ددې د حاصلولو او باقي پاتې کولو داسې منصفانه او عادلانه اصول یې هم وښودل چې ددې په منلو سره د یوې ډلې هم اختلاف نه شي راتلی، هغه دا چې د انسان د دماغ یا د یو څو کسانو جوړ شوی نظام او پروګرام په نورو خلکو ورتپل او د هغوی نه دا امید ساتل چې دا ټول به په دې متفق شي، د عقل او انصاف خلاف او د ځان غولولو نه پرته نور هیڅ نه دي، البته د رب العالمین ورکړی شوی نظام او پروګرام ضرور داسې شی دی چې په دې ټول مخلوق ته متفق کیدل په کار دي، یو عاقل سړی ددې نه په اصولو سره انکار نشي کولای.

نو لنډه دا چې اتفاق په یوه طریقه راتلی شي چې د انبیاوو خاتم نبي کریمﷺ د الله تعالی آخري پیغام د قرآن کریم په صورت کې راوړی دی نن د هغه نه پرته بل یو نظام هم د الله په نزد مقبول نه دی او الله یې د ساتلو ذمه هم منلې ده او تر قیامته پورې په دې کې د څه بدلون او تغیر امکان هم نشته، نو که غیر مسلمې ډلې پریږدو او یوازې د مسلمانانو مختلفې پارټۍ د قرآن کریم په نظام باندې متفقې شي نو په زرګونو ډلییز نسلي او وطني اختلافونه به په یو ساعت کې ختم شي کوم چې د انسان د ترقۍ په لاره کې بندیزونه جوړ شوي دي.

دا چې الله جلاله فرمایي:﴿وَاعْتَصِمُواْ بِحَبْلِ اللّهِ جَمِيعًا﴾ یعنی د الله رسۍ ټول په جمع سره مضبوطه ونیسئ. د الله د رسۍ نه مراد قرآن مجید دی. عبدالله بن مسعودرضي الله عنه د نبي کریمﷺ څخه روایت کوي چې فرمایلی یې دي: کتاب الله هو حبل الله الممدود من السماء الی الارض.

یعنی د الله تعالی کتاب د الله تعالی رسۍ ده چې د آسمان نه مځکې ته را ځوړنده شوې ده.

په عربي محاوره کې د حبل نه مراد عهد او ژمنه هم ده او مطلق هر هغه شی چې د ذریعې یا وسیلې کار ورکوي، د قرآن یا دین څخه یې په رسۍ سره ځکه تعبیر وکړ چې دا هغه رشته ده چې یو طرف ته د ایماندارو اړیکې د الله سره قایموي او بل طرف ته ټول ایمان راوړونکي د یو بل سره یوځای کوي او یو جماعت ترې جوړوي.

حاصل دا دی چې د قرآن ددې یوې جملې څومره حکیمانه اصول ښودلی دي، یو دا چې هر بنده ته لازم دي چې د الله تعالی په رالیږل شوي د ژوند په نظام او کړنلاره یعنی په قرآن باندې په کلکه عمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوونکی وي، دویم دا چې ټول مسلمانان یو شي او په دې عمل وکړي نو لازمي نتیجه یې دا کیږي لکه چې یوې ډلې په جمع سره یوه رسۍ نیولې وي نو دغه ټوله ډله یو بدن جوړ شي چې هیڅوک به یې د ځایه نشي خوځولی او نه به یې له منځه وړلی شي.

لنډه دا چې په قرآن شریف منګلې نښلول هغه شی دی چې خواره واره قوتونه پرې جمع کیدای شي او یو مړ قوم پرې تازه ژوند حاصلولی شي.

او دا هم باید ووایو چې د یووالي او اتفاق لپاره ضروري ده چې ددې یووالي یو خاص مرکز وي مرکزونه په مختلفو لارو متصور کیدای شي خو قرآن کریم ټول پریښودل د مرکز یووالی یې د الله تعالی رسۍ(قرآن کریم) محکم نظام وټاکه او دوه ټوکه فیصله یې وکړه چې مؤمن یو قوم دی چې د الله تعالی په رسۍ سره تړل شوی او کافر بل قوم دی چې ددې رسۍ سره نه دی تړل شوی.

د تدریس لارې:

تشریحي، سوال او ځواب، ډله ییز، خبرې اترې...

وخت	فعالیتونه
۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د تیر لوست د مقدماتي موضوعاتو له سرته رسولو نه وروسته د تیر لوست ارزونه کوي په څو پوښتنو سره: څوک ویلې شي چې عبد الله ابن ام مکتوم څوک ؤ؟ څوک کولای شي چې د تیر آیت شان نزول ووایي؟
۲۵دقیقې	ښاغلی ښوونکی د نوي لوست عنوان په غټ لیک باندې د تختې پرمخ لیکي او نوی لوست د الله جل جلاله په نوم شروع کوي بیا لومړی د مبارکو آیتونو قرائت د تجوید په لحاظ ساتلو سره کوي بیا زده کوونکو ته لار ښوونه کوي چې د لوست متن په پټه خوله ولولي د لوست د لوستلو په بهیر کې د لوست مهم ټکي د تختې پرمخ لیکي بیا له یو تن زده کوونکی نه غواړي چې د ټولګي مخې ته راشي د لوست څخه یې چې څه زده کړي وي خپلو ټولګیوالو ته واوروي. ښاغلی ښوونکی د وړاندې شوي لوست د تشریح په وخت کې د لوست مهم او اساسي ټکي زده کوونکو ته بیانوي کړي. او بیا ورته ځوابونه ورکوي او بیا له یو تن زده کوونکي څخه غواړي چې د ټولګي مخې ته راشي او د لوست لنډیز په خپله طریقه تشریح کړي.
۱۰دقیقې	**ارزونه**: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب نه د ګټې اخیستلو په منظور د زده کوونکو ارزونه کوي.
۵دقیقې	**د لوست لنډیز**: په لاندې ټکو سره لوست لنډیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ـ مبارک آیت د دوه کسانو انصارو په باره کې نازل شوی چې یو اوس بن قبظي او بل جبار بن صخر و. ۲ـ د مسلمانانو د شان سره مناسب ندي چې د یهودو او نصارو خبرو ته لبیک ووایي. ۳ـ الله جل جلاله مؤمنانو ته ارشاد فرمایلي یواځنی وسیله چې د یهودو او نصاراوو له فریبونونه پرې خلاصیدی شي هغه الله جل جلاله او د الله جل جلاله دین ته رجوع کول او منګولې وربانديې لګول دي. الله جل جلاله مسلمانانو ته امر کوي چې له دې څخه وویریږي او د اسلام د مبارک دین پابند واوسیږي. مطلب له رسی د حق نه د الله جل جلاله کتاب دی چې عمل وربانديې وکړو د الله جل جلاله په دین منګولې لګول واجب دي اختلاف پکې حرام دی.	
کورنۍ دنده: ښاغلی ښوونکی د درسي کتاب څخه زده کوونکو ته کورنۍ دنده ورکوي.	

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library